

**KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN
(KOBİ'LERİN) BASEL II STANDARTLARINA
HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ**

Hülya TUKAÇ

T.C.

**Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**İşletme Anabilim Dalı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Eskişehir
2009**

**KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN
(KOBİ'LERİN) BASEL II STANDARTLARINA
HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ**

Hülya TUKAÇ

T.C.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eskişehir

2009

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hülya TUKAÇ tarafından hazırlanan “Küçük Ve Orta Ölçekli İşletmelerin (Kobi’lerin) Basel II Standartlarına Hazırlık Düzeylerinin Ölçülmesi” başlıklı bu çalışma tarihinde Eskişehir Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, Jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Üye

Yrd. Doç. Dr. Nurullah UÇKUN
(Danışman)

Üye

ONAY
.../ .../ 200...
(İmza)

Enstitü Müdürü

ÖZET

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN (KOBİ'LERİN) BASEL II STANDARTLARINA HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

TUKAÇ, Hülya

Yüksek Lisans Tezi-2009

İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nurullah UÇKUN

Çalışma, AB'ne uyum süreci içerisinde olan ülkemiz KOBİ'lerinin Basel II standardına uyumu hazırlık düzeylerinin ölçülmesi, değerlendirilmesi ve onlara bir takım önerilerde bulunulması amacıyla yapılmıştır. Eskişehir, Denizli, Bilecik, Isparta, Malatya, Diyarbakır ve Samsun illerindeki organize sanayi bölgelerinde faaliyet gösteren firmalar arasından seçilen 259 firma üzerinde anket uygulanmıştır. Firmaların verdikleri yanıtların değerlendirilmesi amacıyla frekans tabloları ve çapraz tablolar düzenlenmiştir. Ayrıca anket uygulanırken firmalara Basel II standartları hakkında bilgi verilmeye çalışılarak bu konuda bilgisi olmayan KOBİ'lerimize faydalı olmaya çalışılmıştır.

Firmaların çoğunun risk yönetim birimlerinin olmayışı, dış denetim yaptırmamaları ve Basel II'ye uyum amacıyla herhangi bir çalışma yürütme konusundaki yetersizlikleri nedeniyle Basel II'ye hazır olmadıkları söylenebilir. Ayrıca, Basel II'de risk azaltıcı unsur olarak kabul edilen teminatlar konusunda halen sorun yaşayan firmaların oluşu ve en önemlisi Basel II'nin ne olduğu konusunda hiçbir bilgiye sahip olmayan firmaların varlığı, KOBİ'lerin Basel II için hazır olmadıkları sonucunu desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Basel II, KOBİ

ABSTRACT**MEASURING PREPARATION LEVELS OF SMALL AND MEDIUM SIZE
ENTERPRISES (SMEs) TO BASEL II STANDARDS****TUKAÇ, Hülya****Masters Thesis-2009****Business Administration****Advisor:** Nurullah UÇKUN, Assistant Professor

The study was carried out to measure and evaluate the preparation levels of our SMEs, which are in the process of conformity to EU, and to advise them accordingly. The survey was made on 259 firms, which are active in Organized Industrial Regions of Eskişehir, Denizli, Bilecik, Isparta, Malatya, Diyarbakır and Samsun. To analyse the answers provided by the firms frequency charts and cross tables were prepared. Moreover, when the survey was being carried out, it was tried to be beneficial for the SMEs that do not have any information about BASEL II standards.

It can be said that they are not ready for BASEL II since most of the firms do not have a risk management unit, do not get any external auditing and are not sufficient to carry out a study for conformity to BASEL II. Moreover, the existence of firms that still have some problems related to cautionary which are accepted as risk decreasing components in BASEL II and, most importantly, the existence of firms that do not have any information about what BASEL II is supports the conclusion that SMEs are not ready for BASEL II.

Keywords: Basel II, SMEs

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
EKLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiii
ÖNSÖZ.....	xiv
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

BASEL II DÜZENLEME VE UYGULAMALARI

1.1. ULUSLAR ARASI SERMAYE UZLAŞILARI VE BASEL II’NİN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ.....	2
1.1.1. Basel II Süreci ve Risk Yönetimi İlkeleri.....	7
1.1.1.1. Basel II Uygulamasında Standart Yaklaşım.....	10
1.1.1.2. Basel II Uygulamasında İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım.....	11
1.2. ÜLKEMİZDE BASEL II’YE HAZIRLIK ÇALIŞMALARI.....	12
1.3. BASEL II’NİN ÜLKEMİZDEKİ BANKALAR ÜZERİNDEKİ MUHTEMEL ETKİLERİ.....	15
1.4. BASEL II’NİN ÜLKEMİZDEKİ KOBİ’LER ÜZERİNDEKİ MUHTEMEL ETKİLERİ.....	19

2. BÖLÜM

BASEL II'NİN KOBİ'LERE ETKİLERİ

2.1. ÜLKEMİZDE VE BASEL II'DE KOBİ TANIMI.....	24
2.1.1. Ülkemizde KOBİ Tanımları.....	24
2.1.2. Basel II Standartları'na Göre KOBİ Tanımı.....	25
2.2. BANKALARDA KREDİLENDİRME SÜRECİ.....	29
2.2.1. Geleneksel Yaklaşımda Kredilendirme.....	29
2.2.2. Risk Odaklı Yaklaşımda Kredilendirme.....	30
2.3. DERECELENDİRME VE KOBİ'LERE ETKİSİ.....	31

3. BÖLÜM

KOBİ'LERİN KARŞILAŞABİLECEĞİ ZORLUKLAR VE ÖNERİLER

3.1. BASEL II GEÇİŞ SÜRECİNDE KOBİ'LERİN KARŞILAŞABİLECEĞİ ZORLUKLAR.....	36
3.1.1. Finansman Sorunları.....	36
3.1.2. Şeffaflık Sorunları.....	39
3.1.3. Risk Odaklı Fiyatlama ve Teminatlandırma.....	41
3.2. BASEL II'YE UYUM AŞAMASINDA KOBİ'LERE ÖNERİLER.....	43
3.2.1. Mali Yapı.....	43
3.2.2. Teminat Yapısı.....	44
3.2.3. Risk Yönetim Kültürü.....	44
3.2.4. Denetim.....	45
3.2.5. Esas Faaliyet Alanında Çalışma.....	45
3.2.6. Derecelendirme.....	45
3.2.7. Kayıt Dışı İşlemler ve Standart Kayıt Düzeni.....	45
3.2.8. Nitelikli İnsan İstihdamı.....	46

3.2.9. Kurumsallaşma.....	46
3.2.10. Teknolojik Yatırım.....	47
3.2.11. Alternatif Finansman Kaynakları.....	47

4. BÖLÜM

KOBİ'LERİN BASEL II STANDARTLARINA HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	50
4.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU	50
4.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	51
4.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	51
4.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	52
4.5.1. Kuramsal Çerçeve	52
4.5.2. Literatür	52
4.5.3. Varsayımlar	54
4.5.4. Kapsam ve Sınırlılıklar	55
4.5.5. Veri Toplama Tekniği	56
4.6. BULGULAR VE YORUMLAR.....	56
SONUÇ	88
KAYNAKÇA.....	94
EKLER	105

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Standart Yönteme Göre Firma Sınıflandırması.....	26
Tablo 2. Standart yönteme göre derecelendirme sınıfları (Perakende ve Diğer Firmalar için).....	35
Tablo 3: Basel II’de Risk Azaltıcı Olarak Kabul Edilen Teminatlar	42
Tablo 4: Araştırmada Çalışmasında Benimsenen Yaklaşımlar	52
Tablo 5. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri Sektörler.....	56
Tablo 6. Firmaların Çalıştırdıkları Kişi Sayısı.....	57
Tablo 7. Firmaların Mali Tablolarının Uluslar arası Muhasebe Standartlarına Uyumu.....	58
Tablo 8. Firmaların Derecelendirme Hakkındaki Bilgisi.....	59
Tablo 9. Firmaların Derecelendirme Notu Sahipliği.....	59
Tablo 10. Firmalarda Risk Yönetimi Bölümünün Varlığı.....	60
Tablo 11. Firmalarda İç Denetim Biriminin Varlığı.....	60
Tablo 12. Firmalarda Bağımsız Dış Denetimin Varlığı.....	61
Tablo 13. Firmaların Finansal Danışmanlardan Faydalanma Durumu.....	61
Tablo 14. Firmaların Finansal Danışman Olarak Muhasebeci/Mali Müşavirlerden Faydalanma Durumu.....	62
Tablo 15. Firmaların Finansal Danışman Olarak Vergi Elemanlarından Faydalanma Durumu.....	62
Tablo 16. Firmaların Finansal Danışman Olarak Eğitim ve Danışmanlık Firmasından Faydalanma Durumu.....	63
Tablo 17. Firmaların Finansal Danışman Olarak Sanayi ve Ticaret Odalarında Çalışanlardan Faydalanma Durumu.....	63
Tablo 18. Firmaların Finansal Danışman Olarak Bankacılardan Faydalanma Durumu.....	64
Tablo 19. Firmaların Finansal Danışman Olarak Üniversitelilerden Faydalanma Durumu.....	64
Tablo 20. Firmaların Finansal Danışman Olarak Faydalandıkları Diğer Kaynakların Varlığı.....	66
Tablo 21. Firmaların Finansman Sorumlularının Eğitim Durumu.....	66

Tablo 22. Firmaların Sermaye Yapıları.....	68
Tablo 23. Firmaların Banka Kredisi Kullanım Durumları.....	69
Tablo 24. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası Verme Durumları.....	69
Tablo 25. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Gayrimenkul İpoteği Verme Durumları.....	70
Tablo 26. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Kefalet Verme Durumları.....	71
Tablo 27. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Yatırım Fonu Verme Durumları.....	71
Tablo 28. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Gerçek Müşteri Çek ve Senedi Verme Durumları.....	72
Tablo 29. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Menkul Kıymet Rehini Verme Durumları.....	72
Tablo 30. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında İşletme ya da Araç Rehini Verme Durumları.....	73
Tablo 31. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Verdikleri Diğer Teminatların Varlığı.....	73
Tablo 32. Firmaların Basel II Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumları.....	74
Tablo 33. Firmaların Basel II'ye Uyum Amacıyla “Kredi Riskini Azaltma ve Şirketin Kredibilitesini Artırma Çalışmaları” nın Varlığı.....	74
Tablo 34. Firmaların Basel II'ye Uyum Amacıyla “Departmanlar Bazında Risk Yönetimi Yaklaşımını Oluşturma Çabaları” nın Varlığı.....	75
Tablo 35. Firmaların Basel II'ye Uyum Amacıyla “Etkin Bir Finansal Yönetim İçin Planlama ve Tahmin Yöntemlerini Kullanma ve Geliştirme Çabaları” nın Varlığı.....	75
Tablo 36. Firmaların Basel II'ye Uyum Amacıyla “Derecelendirme Sürecine Katılım İçin Mali Tablolarda Şeffaflık İlkesinin Uygulanması Adına Muhasebe ve Denetim Birimlerine İlişkin Çalışmalar” nın Varlığı.....	76
Tablo 37. Basel II Düzenlemelerine Hazırlanmak Üzere Henüz Bir Çalışma Yapmayan Firmalar.....	76
Tablo 38. Basel II Düzenlemelerine Hazırlanmak Üzere Bir Çalışma Yapmayı Düşünmeyen Firmalar.....	77
Tablo 39. Firmaların Basel II'ye Uyum Amacıyla Daha İyi Yönetilmelerine Yönelik	

Yeniden Yapılandırma (Re-Organizasyon) Çalışmaları Belirleme

Durumları.....	77
Tablo 40. Firmaların Yıllık Cirolarına Göre Sınıfları.....	78
Tablo 41. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri İl.....	79
Tablo 42. Finans Sorumlularının Eğitim Durumlarına Göre Basel II Bilgileri.....	80
Tablo 43. Finans Sorumlularının Eğitim Düzeylerine Göre Finansal Danışmanlardan Faydalanma Durumları.....	82
Tablo 44. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri İl'e Göre Basel II Bilgileri.....	84
Tablo 45. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri İl'e Göre Bir Derece Notuna Sahip Olma Durumları.....	84
Tablo 46. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri Sektöre Göre Bir Derece Notuna Sahip Olma Durumları.....	85
Tablo 47. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri İl'e Göre Yeniden Yapılandırma (Re- Organizasyon) Durumları.....	86
Tablo 48. Firmanın Sermaye Yapısına Göre Banka Kredisi Kullanım Durumu.....	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Basel-II'nin Temel Yapısı.....	5
Şekil 2: Kredilendirmede “Geleneksel Yaklaşım”	30
Şekil 3: Kredi Süreci	31
Şekil 4: Basel II Kriterlerine Göre Risk Derecelendirmesi ve Kredi Maliyeti.....	34

EKLER

Ek 1: Anket Formu.....	105
-------------------------------	------------

KISALTMALAR

BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

BIS : Bank for International Settlements

KOBİ : Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler

KOSGEB : Küçük ve Orta ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi
Başkanlığı

OECD : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü

QIS-TR1 : Birinci Yerel Sayısal Etki Çalışması

QIS-TR2 : İkinci Yerel Sayısal Etki Çalışması

QIS-3 : Üçüncü Sayısal Etki Çalışması

SPK : Sermaye Piyasası Kurulu

TBB : Türkiye Bankalar Birliği

TCMB : Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın her aşamasında ilgi ve desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübeleri ile beni yönlendiren danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Nurullah Uçkun'a,

Yüksek lisans öğrenimim sırasında her zaman yanımda olan ve beni destekleyen ablam Necla Tukaç'a,

Anket uygulaması esnasında yardımda bulunan tüm arkadaşlarıma ve ayrıca bugüne kadar bana katkısı olan tüm hocalarıma içtenlikle teşekkür ederim.

GİRİŞ

Son halini 2004 yılında alan Basel II bir bankacılık sistemi standardıdır. Basel II standartları ile finans kurumları üzerinde ulusal ve uluslararası denetimi güçlendirmek, piyasa disiplini sağlamak amaçlanmaktadır. Basel II standartları AB üyeliği yolunda ilerleyen ülkemiz bankalarının ve dolayısıyla KOBİ'lerinin de AB standartlarına uyumlarını sağlayacaktır.

Basel II kriterleri risk yönetimini ön plana çıkarmaktadır. Basel II standartlarına göre kredi riski standart ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarla ölçülecektir. Standart yaklaşımda KOBİ'lerin risk ağırlıklarını bağımsız dış derecelendirme kurumları tarafından verilecek notlar belirleyecektir. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarda ise notlar bankalar tarafından verilecektir. Bu nedenle bankalar kadar KOBİ'lerin de risk yönetimine büyük önem vermeleri gerekecektir.

Son 10-20 yılda finansal olmayan şirket borçlarının daha yaygın hale gelmesine rağmen, banka kredileri halen başta özellikle KOBİ'lerin olmak üzere işletme finansmanının temel kaynağı durumundadır (Jacobson, Linde ve Roszbach 2005:43). Bu nedenden ötürü Basel II ile birlikte KOBİ'lerin uygun maliyetlerde banka kredisi kullanabilmeleri için tüm faaliyetlerini kayıt altına almaları, uluslararası standartlarda mali tablolar hazırlamak için çalışmalar yapmaları ve veri tabanı konularında gerekli teknoloji yatırımlarını yapılmalıdır.

1. BÖLÜM

BASEL II DÜZENLEME VE UYGULAMALARI

1.1. ULUSLARARASI SERMAYE UZLAŞILARI VE BASEL II'NİN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ

Son yıllarda finansal piyasalarda ardı ardına ve uzun süre etkili olan önemli krizler yaşanmıştır. Ayrıca bu krizlerin globalleşme sürecinin bir sonucu olarak, bulaşma etkisi (contagion effect) ile dünya piyasalarına da kolayca yayılabildiği görülmüştür. Bu durum krizlerin sadece ülkelerin kendilerinin değil, dünya piyasalarının da bir sorunu haline gelmesine neden olmuştur (Aras, 2006:9).

Yaşanan bu krizlerin yayılmasının engellenememesi ve etkilerinin kontrol edilmesinin güçlüğü, sistemin daha sağlıklı işleyişinin sağlanması için çözümlerin üretilmesini de zorunlu kılmıştır. Genel yaklaşım, bu sorunların minimum düzeye indirilmesinin yolunun uluslararası düzenlemelerle gerekli denetim standartlarının oluşturulması ile gerçekleşeceği yönündedir (Aras, 2006:2).

Günümüzde uluslararası düzenlemelerde kilit rolü Bank for International Settlements (BIS) üstlenmiştir. BIS, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın Versailles Antlaşması'yla yüklendiği borçlarının kontrol altına alınması amacıyla Young Planı kapsamında kurulmuştur (BIS, 2007:79). Savaş tazminatı ödemelerinin arka plana düşmesiyle Banka, parasal ve mali istikrar sağlama hedefi doğrultusunda merkez bankaları ve diğer kurumlar arasındaki koordinasyonu sağlamaya odaklanmıştır (Tanyıldız, 2007:79).

BIS, dünyanın ilk ve en eski uluslararası finans kuruluşudur. Türkiye'nin de içinde bulunduğu 55 ülkenin merkez bankası, bu kuruluşa üyedir. Dünya ticaretinin serbestleşmesi ve küreselleşme ile birlikte finans piyasalarının bir standart dahilinde çalışması, finans piyasalarının dengede bulunması ve istikrarın tesis edilmesi BIS'in asıl amacıdır. BIS'in merkezi Basel'de bulunduğu için alınan kararlar Basel Kararları olarak da adlandırılmaktadır. Finansal piyasaların kontrolü, güvenliği ve standartların

belirlenmesine yönelik teknik çalışmaları ise banka bünyesinde kurulan bir komite yürütmektedir (Aydın, 2007:10).

Basel Komitesi 1974'ün sonlarında G-10 ülkelerinin merkez bankası yöneticileri tarafından kurulmuştur. Düzenli olarak yılda 4 kez toplanmaktadır. Basel Komitesi üyeleri Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nden gelmektedir. Komite herhangi bir yasal gözetim statüsüne sahip değildir ve kararlarının yasal bir yaptırımı yoktur ve hiçbir zaman olmamıştır. Bunun yerine, Komite daha geniş statülü standartlar ve yol göstericiler sunmaktadır. Buna ek olarak ülkelerin gözetim tekniklerinin ayrıntılı uyumlaştırılması çabasına girilmeksizin, ortak standartlarda yakınlaşma beklentisiyle düzenleme otoritelerinin kendi ulusal sistemlerine uygun standardı seçmelerini teşvik etmektedir. Bu yolla Komite üye ülkelerin gözetim tekniklerinin detaylı uyumlaştırma gayretine kalkışmaksızın yaygın yaklaşım ve yaygın standartlara göre uyumlaştırmayı teşvik etmektedir (BIS, tyb). Kısaca, Komite'nin hedefi, üye ülkeler arasında denetim konularında işbirliğine olanak sağlayacak bir forum oluşturarak, uluslararası bir denetim sisteminin geliştirilmesi ve bankacılık denetim kalitesinin artırılmasını sağlamaktır. Bu amaçla, bankacılık sektöründe risk yönetiminin içeriğini yeniden tanımlamakta, mevcut bankacılık piyasa disiplini geliştirerek, bankaların sermaye yeterliliğinin etkinliğini artırmayı sağlayacak düzenlemeler getirmektedir. Bu düzenlemeler aracılığıyla bankacılık sisteminin yapısının sağlamlaştırılmasının esasında global ekonomideki finansal istikrarı da artıracakı düşünülmektedir (Aras, tyb:3).

Komite'nin 1988'de yayınladığı "Sermaye Uzlaşısı Basel I Standartları" ile bankaların krizlere ve finansal kırılganlığa karşı dayanıklılığını artırmak üzere ve finansal istikrarı sağlamak amacıyla uymaları gereken temel kriterler belirlenmiştir. Bu düzenleme ile bankaların sermaye yeterliliği için uluslararası bir standart getirilmiştir. Uluslararası alanda faaliyet gösteren büyük bankaların uygulamaları gereken "Sermaye Tabanı/Risk Ağırlıklı Aktifler Oranı" na bir alt sınır getirilmiştir. Bu alt sınırı %8 olarak belirleyen bu uygulama, başlangıçta sadece bu bankalar tarafından mali yapılarının gücünü gösteren bir araç olarak uygulanmış ve bankaların sermaye yapılarının sağlamlaştırılması konusunda pek çok ülkede uygulanan önemli

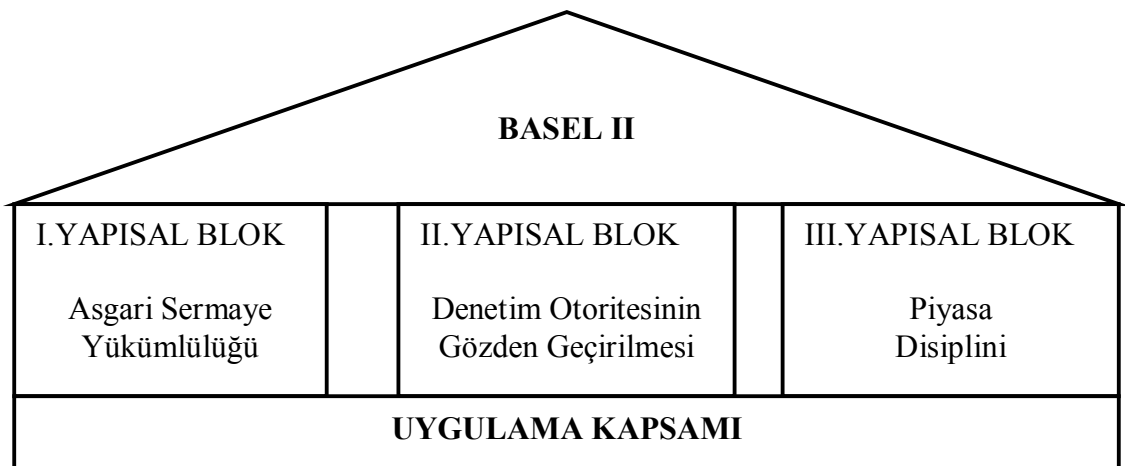
bir itici kuvvet olmuştur (Aras, 2006:11-12). Getirilen bu alt sınıra göre bankalar, üstlendikleri 100,00 TL'lik risk karşılığında en az 8,00 TL'lik sermaye bulundurmak zorundadırlar (Kutlu ve Demirci, 2008:201).

Basel I antlaşması G-10 ülkelerinin uluslararası aktif bankaları için dizayn edilmiş ve büyük ölçüde kabul edilmiştir ve sadece uluslararası bankalar tarafından değil birçok ülkedeki yerel bankalarda da olmak üzere dünya çapında uygulanmaktadır. 100'ün üzerinde ülke, dünya çapında daha tutarlı öngörülü düzenlemeler için antlaşmayı kabul etmiştir (Basel Committee On Banking Supervision, 1999:19). Fakat bir süre sonra teknoloji ve finansal piyasalarda sürekli gelişmeler yaşanması, uygulanan sermaye standardının yeterince hassas bir risk ölçümü yapamaması nedeniyle Basel I'in yetersiz kalmaya başladığı anlaşılmıştır. Bu olumsuzlukların giderilmesi, sektördeki risk algısının artırılması ve piyasalarda meydana gelen değişimlerin de dikkate alınabilmesi amacıyla, Komite tarafından Basel II'ye yönelik olarak Haziran 1999'da birinci taslak metin, Ocak 2001'de ikinci taslak metin, Nisan 2003'te ise üçüncü taslak metin yayımlanmıştır. Basel II'ye ilişkin nihai metin ise "Convergence of Capital Measurement and Capital Standards" (Sermaye ölçümü ve Sermaye Standartlarının Uluslararası Düzeyde Birbirleriyle Uyumlaştırılması), Haziran 2004'te yayımlanmıştır. Bu kapsamda, G-10 ülkeleri tarafından 2007 yılında uygulamaya geçirilmesi planlanan çalışma ile ilgili olarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Türkiye'de Ocak 2008 tarihinde uygulamayı standart yaklaşım (kredi riski) ile 2009 Ocak tarihinde İçsel Derecelendirme Yaklaşımı ile yasal olarak başlatacağını ilan etmişti (Gürdamar, 2007:3-4).

Var olan Basel Sermaye Antlaşması'nın (Basel I'in) yerini alan Basel II sermaye yeterliliği direktifi uluslararası aktif bankalar için birkaç temel değişiklik sunmaktadır. Banka endüstrisi için taşıdığı önem sebebiyle Yeni Basel Antlaşması dünya çapında araştırmacıların, polişe hazırlayıcılarının, finansal komitelerin büyük ölçüde dikkatini çekmiştir. Bu düzen değişiminin asıl amacı sermaye yeterliliği direktifini riske daha duyarlı hale getirerek bankaların riske maruz kalma güdüsünü kontrol altına almayı güçlendirmektir (Tanaka, 2003:217).

Sermaye yeterliliği hesaplamalarında Basel-I'e kıyasla oldukça köklü değişiklikler getiren Yeni Uzlaşî'nın temel yapısı üç sacayağı olarak ifade edilen üç yapısal bloktan oluşmaktadır. Bunların ilkinde asgari sermaye yükümlülüğünün hesaplanması; ikincisinde sermaye yeterliliğinin banka ve denetim otoritesi tarafından değerlendirilmesi; üçüncü bölümde ise bankaların kamuya açıklayacakları bilgiler ve piyasa disiplini üzerinde durulmaktadır (Yüksel, 2005:4). Basel Komitesi bu üç yapısal bloğun birlikte alınması halinde etkili bir sermaye yapısının oluşturulabileceğine inanmaktadır (Basel Committee On Banking Supervision, 1999:5).

Şekil 1. Basel-II'nin Temel Yapısı

Kaynak: Yüksel, 2005:4

Basel I bir bankanın sahip olduğu sermaye miktarı üzerinde dururken, Basel II bankacılığın riskleri arasından kredi riski, piyasa riski ve operasyonel riskinin ölçüm ve idaresini vurgulamaktadır (Himino, 2004:41). Yeni sermaye uzlaşısı (Basel II)'nin Basel I'den farklarını şu şekilde maddeler halinde sıralayabiliriz (BDDK, 2005:2):

-Basel I'de yer alan, kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi prensibine dayanan "kulüp kuralı (club rule)" Basel II ile birlikte kaldırılmaktadır.

-Basel II'de kredi riski, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. Basel II'de yer alan bazı yöntemler bağımsız derecelendirme

şirketleri (örneğin; Standard&Poors, Fitch, Moodys, vb.) tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanırken, bazı ileri yöntemlerde –bankacılık denetim otoritesi iznine tabi olmak üzere- bankaların kendi değerlendirmelerine dayanarak verdikleri derecelendirme notları dikkate alınmaktadır.

-Basel I’de sadece kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır. Basel II’de ise bu risklere ilaveten operasyonel risk sermaye yükümlülüğü de eklenmiştir. Basel II’de operasyonel risk, yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar ya da sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmakta (örneğin zimmet, deprem, bilgi işlem arızası sonucu ortaya çıkan zararlar) ve bankalardan bu riskleri için de sermaye bulundurmaları istenmektedir.

-Basel II içerisinde bankaların sermaye yeterliliklerini kendilerinin değerlendirmesi istenmekte ve hem sermaye yeterliliği hem de bankanın kendisini değerlendirme sürecinin bankacılık denetim otoritesi tarafından denetlenmesi ve değerlendirilmesi istenmektedir.

-Basel II kapsamında sermaye yeterliliğine ilişkin olarak Basel II’ye özgü detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir. Bu husus Basel I’de yer almamaktadır.

Basel II’nin en önemli kavramlarından biri olan rating firmaların kredibilitelerini yansıtır, onları objektif kriterler kullanarak derecelendirme anlamına geliyor (KobiEfor, 2007). Derecelendirme sonucunda firmanın riskliliğini belirten bir not verilmektedir. Bunun sonucunda iyi derece notu almış firmalar için daha düşük kredi fiyatları mümkün olacaktır (Aytulun, ty). Derecelendirmede kalitatif ve kantitatif analiz kriterleri kullanılmaktadır. Kalitatif analiz için endüstri ve sektör analizi, faaliyet koşulları, pazar koşulları, yönetim ve muhasebe uygulamaları incelenirken kantitatif analiz için ise, şirketlerin nakit yaratma güçleri, elde edilen gelirlerin yapısı ve kaynak kullanımındaki verimlilik incelenmektedir (Salcı, 2007:48).

Böylelikle Basel II uygulamalarıyla bankalar kredi kullandırmada mecburen daha seçici olacak ve risk değerlendirmesinde uluslararası derecelendirme kuruluşlarından yüksek puan alan, mali raporlamaları şeffaf ve güvenilir firmaları

tercih edeceklerdir (Kaya, 2007:113-114).

Risklerini iyi değerlendiremeyen bankaların bu sisteme uyum sağlamaları mümkün olmayacaktır. Bu nedenle düzenleme ile öncelikle bankaların bu konudaki altyapılarını sağlamlaştırmaları ve risk yönetim kültürünü geliştirmeleri gereklidir (Aras, 2006:28).

1.1.1. Basel II Süreci ve Risk Yönetimi İlkeleri

Yeni Basel Antlaşması'nın temel amacı, sermaye gereklerini banka aktiflerinin gerçek risklerine daha yakın hale getirmektir (Weder ve Wedow, 2002:9). Ayrıca bankalarda etkin bir risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak ve finansal istikrara katkıda bulunmak amacındadır. Basel II içerisinde sermaye yükümlülüğünün nasıl hesaplanacağı, maruz kalınan risklerin nasıl yönetileceği, sermaye yeterliliğinin nasıl değerlendirileceği ve nasıl kamuya açıklanacağına ilişkin hükümler mevcuttur (Çelik, 2007:88).

Basel II ile risk odaklı sermaye yönetimi, beraberinde risk odaklı kredi fiyatlaması getirecektir. Bu sayede Basel II ile birlikte kredilendirmede risk odaklı yaklaşımın yerleştirilmesi hedeflenmektedir. Kredi riskinin belirlenmesi ve buna göre fiyatlanması gündeme gelecektir. Böylece iyi kredi – kötü kredi ayrımı yerini, riskli – az riskli kredi ayırımına bırakacaktır. Risk odaklı kredi fiyatlamasının doğal olarak işletmelerin kullanacakları kredilerin miktarını/fiyatını olumlu/olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Kullandırılan kredinin türünden vadesine, teminatından firma derecelendirmesine kadar çeşitli kriterler, kredinin fiyatına yansımaktadır. Basel II ile riskin ölçümü iki ana unsura dayanmaktadır. Bunlar kredi kullananın (işletme) risk seviyesi ve kredi işleminin risk seviyesidir. Kredi kullananın riski, işletmenin finansal verileri ile niteliksel faktörlerinin (yönetici ve ortakların geçmişi, yönetim ve organizasyon yapısı, ürün/hizmet gelişimi, ithalat/ihracat, pazar payı vb)

değerlendirilmesi sonucu tespit edilen “derecelendirme notu” ile ifade edilmektedir. Kredi işleminin riski ise, işlemin türü, teminat, vade, para birimi gibi unsurlar ile değerlendirilmektedir (Temizel, 2007:49).

Basel-II, 3 yapısal bloktan oluşmaktadır (Yüksel, 2005:4):

- Asgari Sermaye Yükümlülüğü
- Denetim Otoritesinin Gözden Geçirilmesi
- Piyasa Disiplini

Asgari Sermaye Yükümlülüğü: Kurumların verdikleri krediler neticesinde üstlendikleri piyasa riski, kredi ve operasyonel riskleri için minimum sermaye gerekliliğinin hesaplanması amaçlanmaktadır. Sermaye yeterliliği standart rasyosu, asgari %8 seviyesinde olmalıdır (Gürdamar, 2007:4).

Basel II ile getirilen standartların üç temel amacı bulunmaktadır. Bunlar (Temizel, 2007:52):

- Bankalar tarafından maruz kalınan riskleri daha iyi ölçmek ve minimum sermaye düzeyi ile arasındaki bağlantıyı sağlıklı biçimde kurmak,
- Finansal sistemdeki ulusal ve uluslararası denetim standartlarını daha da güçlendirmek,
- Mali tabloların uluslararası kabul görmüş muhasebe standartlarına göre hazırlanmasını sağlayarak bu yolla piyasa disiplini geliştirmek.

Denetim Otoritesinin Gözden Geçirilmesi: Basel II'deki ikinci yapısal blok, denetim otoritesinin bankaların risk kontrol mekanizmalarını gözden geçirmesinden oluşmaktadır. Bu bağlamda denetim otoritesi (Örneğin bizdeki BDDK), bankaların risk kontrol sistemlerinin etkinliğini kontrol edecek ve zaman içinde ortaya çıkan yeni riskleri yönetebilecek etkinlikte olup olmadığını izleyecek ve gerektiğinde düzeltmeler isteyecektir (Alp, 2005:59). Böylece bankaların bulundurdıkları sermayenin riskleri ile uyumlu olmadığını gördükleri durumlarda müdahale edebileceklerdir (Filiz, 2007:211).

Yeni düzenlemede gözetim ve denetim süreci için aşağıdaki ilkeler belirlenmiştir (TBB, 2002:9):

-Bankalar sermaye seviyelerini koruyacak stratejiler geliştirmek ve risk profilleri ile sermaye yeterliliklerini ilişkilendiren bir süreç geliştirmekle yükümlüdürler.

-Denetim otoritesi bu süreç ve stratejileri incelemeli, değerlendirmeli, izlemeli ve gerektiğinde müdahale etmelidir.

-Denetim otoritesi bankaların asgari sermaye yeterliliğine sahip olmasını sağlamalıdır.

-Denetim otoritesi sermaye yeterliliği asgari oranın altına inmeden önce erken müdahalede bulunmalıdır.

Piyasa Disiplini: Bu yapısal blok, birinci yapısal blokta yer alan asgari sermaye yeterlilikleri ve ikinci yapısal blokta yer alan denetimsel gözden geçirme sürecini tamamlamak üzere piyasanın banka ile ilgili temel ve önemli bilgilere ulaşabilmesini sağlayacak bir kamuyu bilgilendirme sürecini oluşturarak piyasa disiplini teşvik etmeyi amaçlamaktadır (Temel, 2006:70). Böylece piyasa katılımcıları, kamuya açıklanacak bilgi doğrultusunda alacakları kararlarda riske göre değerlendirme yapma ve karar verme olanağına sahip olacaklardır (Aras, ty:7).

Basel II'yle birlikte (KobiEfor, 2007):

-Geçmişteki tek yöntem anlayışı yerine farklı bankalara farklı yöntem avantajı sunuluyor.

-Risklerin daha hassas ölçülmesinin yolu açılıyor.

-Etkin risk yönetimi teşvik ediliyor.

-Riske dayalı fiyatlama sistemi ortaya çıkıyor.

-Kamuya açılacak bilgilerin şeffaflığı sağlanıyor.

-Derecelendirme kavramının önemi artıyor.

Derecelendirme, *“firmaların gerek finansal verileri, gerekse finansal olmayan verilerinin mevcut ve geçmişteki performanslarının değerlendirilerek, firmanın gelecek performans tahminleri çerçevesinde firmaya standart bir puan verme*

işlemidir. Başka bir ifade ile, aslında derecelendirme, firmanın taşıdığı riskinin ya da karşı tarafın maruz kalacağı riskin sayısallaştırılmasıdır” (Aras, tyb:16). Bir şirket için derecelendirme kriterleri: Büyüme, likidite, borçluluk, faaliyet döngüsü ve karlılıktan oluşmaktadır. Bu başlıklar değerlendirilirken bir önceki yıla göre değişimleri ve sektör analizi dikkate alınmaktadır (Kömürcü, 2007:35).

Bankalar kredi riskini daha iyi yönetebilmek için; kredi değerliliğini derecelendirme notu ile sayısallaştırarak, daha riskli krediye daha yüksek faiz uygulayacaklardır. Bankalar, başlangıçta dış derecelendirme kuruluşları tarafından verilen notları kullanacaklardır. Kendi derecelendirme notlarını verebilmek içinse, ileri ölçüm yöntemlerine göre bir model kurmaları ve denetim otoritesinden onay almaları gerekecektir (Tüzün, ty:1).

Basel II Uzlaşısı’na göre risk ölçümünde kullanılacak alternatif yöntemler basit yaklaşımdan gelişmiş yöntemlere doğru uzayacaktır (Alkin ve Okay, 2008:23). Basel II standartlarının uygulanmaya başlamasından sonra bankalar işletmelerin risk değerlendirilmesinde standart yaklaşım ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanacaklardır. İlk geçiş yıllarında ağırlıklı olarak standart yöntem kullanılacak olup içsel derecelendirme yaklaşımını ise hesaplamaların karmaşıklığı ve geçmiş yıl veri standartlarına duyulacak ihtiyaç nedeniyle daha sonraki aşamalarda kullanılacaklardır (Biçen Yılmaz ve Selimoğlu, 2008).

1.1.1.1. Basel II Uygulamasında Standart Yaklaşım

Standart yaklaşım, *“bankaların dış derecelendirmelere başvurdukları bir risk belirleme metodudur”* (Aydın, 2007:23). Standart yaklaşımda kredi riski ölçümleri, kredi derecelendirme kurumları ve ihracat kredi kurumları gibi dış kredi derecelendirme kurumları tarafından sağlanan derecelendirme notlarına bağlıdır (Cornford, 2005:4). Bu noktada bir bankanın, müşterisine kredi kullandırması için bağımsız denetim kuruluşlarının verdiği derecelendirme notları belirleyici olmaktadır. Firmanın referansları, mali tabloları, benzer çalışmaları, banka ile

yürüttüğü ticari ilişkiler ve hesaplarındaki şeffaflık dış denetim firmaları tarafından olumlu not edilmekte ve derecelendirme notunu yükseltmektedir (Aydın, 2007:23).

Standart yönteme göre kullanılacak kredilerin risk ağırlıkları; risklilik seviyesi, tabi olacağı kredi sınıfı, teminatlar bileşeni ile belirlenecektir. Bankalar şirketlere verecekleri kredilere ilişkin riski; firmanın risk seviyesi, kredi işleminin risk seviyesi olarak iki aşamada ölçüme tabi tutacaklardır. Firmanın risk seviyesi derecelendirme notuna, kredinin risk seviyesi ise işlem türüne, teminat yapısına, vadeye ve para birimine vb. özelliklere bağlıdır (Kurumsal Vizyon, 2006:3).

1.1.1.2. Basel II Uygulamasında İçsel Derecelendirmeye Dayalı Yaklaşım

İçsel derecelendirme sisteminin gelişmişlik düzeylerine göre Temel İçsel Derecelendirme Yaklaşımı ve İleri İçsel Derecelendirme Yaklaşımı olmak üzere iki farklı yaklaşım benimsenmiştir (Tanyıldız, 2007: 105). Temel içsel derecelendirme yaklaşımında, bankalar portföylerinde bulundurdıkları kredi müşterileri için temerrüde düşme olasılığını (Probability of Default-PD) kendileri tahmin etmek durumundadırlar. Diğer risk bileşenleri, ulusal denetim otoritesi tarafından veri olarak sunulmaktadır. Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımında ise, temerrüde düşme olasılığının yanı sıra, temerrüt halinde kayıp ve temerrüt anındaki risk tutarı da bankalar tarafından kendilerine ait içsel veriler kullanılarak tahmin edilmektedir (Sezer ve Diğerleri, 2006:12).

Ulusal denetim otoriteleri, sermaye yeterliliğinin hesaplanabilmesi için gereken bazı parametreleri sağlamaktan sorumludurlar. Gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımını kullanan bankalar ise parametreleri kendi veri setlerinden hareketle tahmin etmek zorundadırlar. Bankaların temerrüde düşme olasılığını hesaplamak için kullanacakları tarihsel veri serisi en az 5 yıllık olmalıdır. Temerrüt halinde kayıp ve temerrüt anında risk tutarı parametresinin hesaplanması için gerekli olan veri seti, kurumsal ve kurumsal KOBİ nitelikli alacaklar için en az 7 yıllık, perakende alacaklar için ise en az 5 yıllık olmalıdır (Sezer ve Diğerleri, 2006:12).

Basel II'nin tamamlanma planları birçok ülkede sadece büyük ve aktif bankaların içsel derecelendirmelere dayalı yaklaşım için uygun olduklarını göstermektedir. Banka sektörünün geriye kalanı, diğer bir ifadeyle daha küçük olan bankaların ise en azından orta vadede standart olan yaklaşımı kullanacaklarını göstermektedir (Rime, 2005:30).

1.2. ÜLKEMİZDE BASEL II'YE HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Uluslararası gelişmelere paralel olarak, ülkemizde de 2002 yılından bu yana Basel II'ye yönelik araştırma ve hazırlık faaliyetleri BDDK öncülüğünde sürdürülmektedir. Geçen sürede hem sektörde hem de BDDK'da Basel II ile ilgili sağlanan birikimin azımsanmayacak düzeyde olduğu düşünülmektedir (Altıntaş, 2006:101).

Ülkemizde Basel II'ye yönelik çeşitli görevleri olan komiteler oluşturulmuştur. Aşağıda bu komitelerin hangileri olduğu ve görevleri yer almaktadır:

Basel II Yönlendirme Komitesi: Basel Komitesi'nin sermaye yeterliliğine ilişkin yeni düzenlemesi hakkında bankacılık sisteminin bilgilendirilmesi, söz konusu düzenlemeler konusunda bankacılık sisteminin görüşlerinin dile getirilmesi ve ortak bir strateji belirlenmesi amacıyla 2003 yılının Mart ayında ayda bir kez toplanmak üzere Basel II Yönlendirme Komitesi oluşturulmuştur (BDDK, 2005:4; Özince, 2005:19).

Basel II Yönlendirme Komitesi; 11 Bankanın risk yönetiminden sorumlu üst düzey yöneticisi ya da Yönetim kurulu üyeleri, bir özel finans kurumu yetkilisi ile BDDK yetkililerinden oluşmaktadır. Komite bünyesinde faaliyet gösteren alt yapı çalışma gruplarının faaliyet konuları şunlardır (Hassu, 2007:21-22):

- a. İş kollarının Basel II normlarına göre tanımlanması, tasarlanması ve tasarımların yapılması,

- b. Hesap ve kayıt düzeninde gerekli ayarlamaların yapılması,
- c. Kamuya açıklanan bilgilerde Basel II normlarına uyum,
- d. Risklerin istatistikî olarak ölçülmesi amacıyla gereken bankalar arası işbirliği, bilgi paylaşımı ve bilgi toplama kaynaklarının merkezileştirilmesi,
- e. Eğitim planlaması,
- f. Dışsal derecelendirme kuruluşlarının faaliyetleri için gerekli alt yapının oluşturulması,
- g. Reel sektörün Basel II ile ilgili bilgilendirilmesi.

Basel II Koordinasyon Komitesi ile Basel II Proje Komitesi: Basel II'ye hazırlık sürecinde etkin bir tartışma platformunun oluşturulması ve Basel II'ye yönelik çeşitli teknik hususlarda çalışmalar yapılması amacıyla BDDK, Hazine Müsteşarlığı, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Türkiye Bankalar Birliği (TBB) ve ayrı banka yetkililerinin katılımıyla Basel II Koordinasyon Komitesi, BDDK bünyesinde ilgili birimlerin katılımıyla da Basel II Proje Komitesi kurulmuştur (BDDK, 2004:5).

Risk Odaklı Denetim Sistemi Proje Komitesi: BDDK bünyesinde ilgili birimlerin katılımıyla tesis edilmiş olan bu Komite'nin faaliyetleri Basel II'ye hazırlık bakımından önem arz etmektedir (BDDK, 2004:5-6). Bunun yanı sıra BDDK'nın yapısında risk yönetimine yönelik olarak, Risk Yönetimi ve Gözetim Teknikleri Dairesi Başkanlığı kurulmuştur (Katırcıoğlu, 2006:156).

Basel II ve ilgili AB Direktifleri hükümlerinin Türk Bankacılık Sektörü'ndeki bankaların sermaye yeterlilikleri üzerine etkilerini görebilmek amacıyla yapılan etki çalışmaları, Basel Komitesi tarafından 2003 yılında gerçekleştirilen Üçüncü Sayısal Etki Çalışmasına (QIS-3) katılım sağlanması ile başlamıştır. Sektör aktif büyüklüğünün yaklaşık %60'ını oluşturan bankaların katılımı ile gerçekleştirilen QIS-3 çalışmasının ardından 2004 yılında sektör payı yaklaşık %95'e ulaşan 23 banka ile ilk yerel sayısal etki çalışması (QIS-TR1) yapılmıştır. Son olarak da sektörün yaklaşık %97'sini temsil eden 31 bankanın katılımı ile ikinci yerel sayısal etki çalışması (QIS-TR2) gerçekleştirilmiştir (BDDK, 2007).

Basel II'nin bankalar üzerine muhtemel etkilerinin analiz edilebilmesi amacıyla Basel Komitesi tarafından uluslararası boyutta düzenlenen sayısal etki çalışmaları sonuçları incelendiğinde, gelişmiş ülkelerin bankalarının kullandıkları KOBİ kredilerine ilişkin sermaye yükümlülüklerinin Basel II'de %2-5 oranında azaldığı görülmektedir. AB üyesi ülkelerin sonuçları incelendiğinde de benzer bir sonuç ile karşılaşılmaktadır. Bu husus söz konusu kredilerde maliyet avantajının ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Bu sonuçlardan ortaya çıkan bir diğer tespit de bankaların kullandıkları ölçüm yaklaşımlarının gelişmişlik seviyesi arttıkça sermaye avantajının daha da arttığıdır (BDDK, ty:5). Ayrıca Basel Komitesi'nin yapmış olduğu QIS-3 şu sonuçları da ortaya koymuştur: Ortaya çıkmakta olan ve gelişmekte olan ülkelere borç veren bankaların kredi riski ve operasyonel riski için daha yüksek sermaye bulundurma yükümlülüğüyle karşı karşıya kalacakları ve bu durumun da borç alma maliyetini daha da yükseltebileceğidir (Staffs of the International Monetary Fund and the Word Bank, 2005).

Basel II bankaların sermaye yeterliliklerini belirli ölçülerde azaltmakla birlikte, Türk Bankacılık Sistemi'nin sermaye yeterliliğinin yüksek olması sebebiyle bu olumsuz etki önemli boyutlara ulaşmamaktadır. QIS-TR1 sonuçlarına göre, çalışmaya katılan 23 bankanın toplulaştırılmış sermaye yeterliliği rasyosu mevcut durumda %28,8 iken, Basel II hükümleri uygulandığında bu oran %16,9'a gerilemektedir. Sermaye yeterliliğine ilişkin asgari seviyenin %8 olduğu dikkate alındığında, Basel II hükümleri çerçevesinde de asgari seviyenin iki katından fazla bir sermayenin mevcut olduğu görülmektedir (BDDK, 2005:5).

BDDK, Basel II'ye geçişe yönelik olarak 30.05.2005 tarihinde bir yol haritası açıklamıştır. Yayımlanan bu yol haritasına göre Basel II; standart yöntemler için 01.01.2007 tarihinde, ileri yöntemler için de 01.01.2008 tarihinde yürürlüğe girecekti (Bilgin, 2005:7). Ancak, BDDK'nın 25 Haziran 2008 tarihli açıklamasına göre, Türk Ticaret Kanunu tasarısının henüz yasalaşmaması, finansal ve reel sektör temsilcilerinin Basel II'nin uygulanma zamanlamasına ilişkin görüşleri de dikkate alınarak bankaların sermaye yeterliliğinin ölçümünde esas alınacak kredi riskinin derecelendirmeye dayalı olarak hesaplanmasına ilişkin uygulamanın ileri bir tarihe ertelenmesi uygun görülmüştür (BDDK, 2008:1-2). Fakat BDDK tarafından herhangi

bir yaptırım zorunluluğu olmamasına rağmen bazı bankalar Basel II standartlarını uygulamaya başlamışlardır (Aytulun, ty).

1.3. BASEL II'NİN ÜLKEMİZDEKİ BANKALAR ÜZERİNDEKİ MUHTEMEL ETKİLERİ

Basel II düzenlemesinden birincil ve öncelikli muhatabı olması nedeniyle en çok bankacılık ve finans sektörü etkilenecektir (Hassu, 2007:91). Küçük banka, büyük banka ayrımı yapılmaksızın tüm bankacılık sektörünü doğrudan etkileyecektir (Başar, 2007:32).

Türk Bankacılık Sisteminin Basel uzlaşısı ile tanışıklığı çok yeni değildir. Bankacılık sektörünün Basel kriterlerine uyum süreci 2001 yılında yaşanan krizin sonrasında başlamış ve bankacılık odaklı yaşanan bu krizin ardından bankalar iç denetim ve risk yönetimi konularına ağırlık vermeye başlamışlardır (Tanyıldız, 2007: 129).

Basel Bankacılık Gözetim Komitesi bankalarda etkin iç denetimin üzerinde durmaktadır. İç kontrol sisteminin amacı, bankanın varlıklarının korunmasını, faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde Kanuna ve ilgili diğer mevzuata, banka içi politika ve kurallara ve bankacılık teamüllerine uygun olarak yürütülmesini, muhasebe ve finansal raporlama sisteminin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve bilgilerin zamanında elde edilebilirliğini sağlamaktadır. İç kontrol sisteminden beklenen amacın sağlanabilmesi için (Resmi Gazete, 2005:madde 9):

- a) Banka bünyesinde işlevsel görev ayrımının tesis edilmesi ve sorumlulukların paylaştırılması,
- b) Muhasebe ve finansal raporlama sisteminin, bilgi sisteminin bilgi sisteminin ve banka içi iletişim kanallarının etkin çalışacak şekilde tesis edilmesi,
- c) Acil ve beklenmedik durum planı hazırlanması,
- ç) İç kontrol faaliyetlerinin oluşturulması,
- d) Bankanın iş süreçleri üzerinde kontrollerin ve iş adımlarının gösterildiği iş

akım şemalarının oluşturulması zorunludur.

Basel Komitesi'nin çalışmaları temelde bankalarda risk yönetimine odaklanmakta ve bankacılık sisteminde bilinçli bir risk yönetimi kültürü oluşturulmasını amaçlamaktadır. Risk yönetimi kültürünün bankacılık sistemini çok daha verimli hale getireceği, piyasanın korunması yolunda daha doğru bir yapının oluşturulacağı, niteliksel ya da sayısal herhangi bir sorun ortaya çıktığında, bu sorunun risk yönetimi birimi tarafından hızlı bir şekilde teşhis edilebileceği öngörülmektedir. Basel II düzenlemesi ile temel olarak risk duyarlılığı daha fazla ve daha esnek bir yapının oluşturulması, sermaye gereği hesaplanmasında risk duyarlılığının artırılması, düzenleyici yükümlülüklerle teşviklerin ve uyumluluğun artırılması amaçlanmaktadır. Basel II düzenlemesinin bankacılık sistemine etkilerini aşağıda yer verilen beş temel başlık altında açıklanabiliriz (Tanyıldız, 2007:124-125):

- I. Bankalarda risk yönetimi kültürü ve etkinliği artacaktır.
- II. Risk odaklı kredi fiyatlamaının önemi artacaktır.
- III. Kredinin tahsil edilmesi aşamasında derecelendirme sistemlerinin uygulaması ve önemi artacaktır.
- IV. Bankalar aracılık faaliyetlerini daha etkin ve verimli bir şekilde yerine getireceklerdir.
- V. Basel II teknik seviyesi yüksek bir düzenleme olduğundan insan kaynaklarına ve teknolojik / bilgi işlem alt yapısına ciddi yatırımlar yapılması gerekecektir.

Türkiye'nin bir OECD üyesi olması dolayısıyla bugün için aldığı %20 risk ağırlığı, Basel Komitesi'nin yeni sermaye çerçevesinde önerdiği uluslararası kredi değerlendirme kuruluşlarının notlarının uygulanması durumunda yükselecektir. Çünkü Türkiye'nin örneğin bugün Standart & Poors notu (B)'dir. Bu ise %100 karşılık ayrılması demektir (Katırcıoğlu, 2006:158). Bunun sonucu olarak Türk bankalarının dışarıdan alacağı kredilerin faizinde artış, miktarında ise azalış meydana gelecektir (Tanyıldız, 2007: 138).

Birinci yapısal bloktaki hesaplamaların karmaşıklığı ve özellikle ileri düzey yaklaşımların gerektirdiği veri standartları, bazı bankalar tarafından kısa vadede uyarlanması sürecinde sıkıntılarla karşılaşacağını ortaya koymaktadır. Ancak, bütün sorunlara rağmen Basel II'ye geçiş konusunda kararlı davranılmasının, uzun vadede tüm finansal sektöre olumlu yansımalarının olması beklenmektedir. Aynı zamanda ikinci ve üçüncü yapısal blok üzerinde odaklanılması önemlidir. Zira bu bölümler risk yönetimi kültürünü ve piyasa disiplini teşvik etmektedir. Söz konusu yapısal bölümlerin daha ziyade nitel kriterler üzerinde durmaları dolayısıyla, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde finansal istikrara azımsanamayacak katkıda bulunabileceği düşünülmektedir (Yayla ve Türker Kaya, 2005:45-46).

Yeni Uzlaş her bankanın kendi bünyesinde uygun risk yönetim tekniklerini uygulamasını öngörmektedir. Dolayısıyla, bankaların karmaşık düzeylerine, ölçeklerine ve rekabet halinde oldukları diğer bankaların davranışlarına göre risk alma ve bu riskleri yönetme stratejilerini belirlemeleri beklenmektedir. Sektördeki ulusal bankaların önemli bir kısmının standart yaklaşımları en kısa zamanda uygulayabilecekleri düşünülmektedir. Ancak, ileri düzey yaklaşımlarında veri kısıtlarının bulunduğu bilinmektedir. Türkiye'deki kayıt dışı sektörün varlığı ve standart olmayan muhasebe kayıtlarına dayanan, eksik verilerin oluşturulduğu ve bankaların 2-3 yıldır kullandıkları mevcut "skoring" sistemleri Basel II'ye uyum konusunda dikkatli planlama yapılması gerektiğini düşündürmektedir (Yayla ve Türker Kaya, 2005:43).

Basel II'nin bankalara olan etkileri şu 3 farklı kavramsal temelde açıklanabilir (Aksoy, 2005:47):

I.Temel: Basel II'nin veri ve risk yönetim modeli ve süreçlerine ilişkin getirdiği gereklilikler, bankalar açısından şu hususları mümkün kılmaktadır: Daha etkin kredi portföy yönetimi ve fiyatlandırma, istihbarat/analiz, kredi tahsis ve kredi izlemeden oluşan geleneksel kredilendirme yöntemi ile fonlama maliyeti+kar payından oluşan geleneksel fiyatlama yaklaşımının değiştirilmesi, sorunlu banka kredileri seviyesinde düşüş, müşteri ilişkileri yönetiminde etkinlik, faaliyetleri desteklemek için gerekli sermaye oranında azalma ve bu sayede artan sermaye ve

hissedar değeri getirisi. Borçlanma maliyetini etkileyen hususları (dış derecelendirme notu, içsel derecelendirme notu, kredi türü, teminat kalitesi ve kredi fiyat farklılaşması vb.) daha fazla dikkate alma.

II.Temel: Basel II'nin risk yönetimini ve sermaye dağıtımını bankanın stratejik karar verme sürecinde dahil edilmesi gereksinimi şu hususları olanaklı hale getirmektedir: Daha verimli sermaye dağıtımı, müşteri/ürün segmentlerinde daha iyi karar alabilme yeteneği.

III.Temel: Kaliteli risk yönetim altyapısını detaylandıran dış raporlama gereklilikleri şu hususları yapmaya fırsat tanımaktadır: Müşteri güveni ile desteklenen yüksek itibar seviyesi, kredi derecelendirmenin iyileştirilmesi, öz sermaye maliyetinin azaltılması.

Basel II düzenlemesiyle birlikte oluşan yeni risk yönetimi anlayışı bankaların davranışlarında etkili olduğu kadar kredi müşterilerini de etkileyecektir. Basel II iyi derecelendirme sistemlerine çok fazla odaklanmaktadır. Standart yaklaşımda kurumsal portföydeki firmaların (kurumsal KOBİ'ler dahil) bağımsız derecelendirme kuruluşları tarafından derecelendirilmesi, perakende portföyde yer alan firmaların ise derecelendirilmeyip sabit bir oranla değerlendirilmesi öngörülmektedir. Daha gelişmiş yaklaşımlara bakıldığında ise; bankaların bunun yerine, özellikle kendileriyle ilgili kendi derecelendirme sistemlerine sahip olmaları gerektiği görülmektedir. Bu kapsamda her bankanın ilerdeki yıllarda kendi derecelendirme sistemini kurması ve kullanması beklenmektedir (Özince, 2005:21).

Basel II'nin uygulanması ile birlikte bankalar risk ağırlığı nispeten düşük olan müşterilere yöneleceklerdir (Sezer ve Diğerleri, 2006:16). Böylece bankalar hem daha az risk almış olacak hem de karşılık olarak daha az sermayeyi tutmuş olacaklardır.

Ayrıca, bankalarımızın şu anda rağbet ettikleri teminatların önemli bir bölümü Basel II uygulamasında risk azaltıcı unsur olarak dikkate alınmamaktadırlar (Hassu, 2007:96). Bununla birlikte Basel II sürecinde özellikle KOBİ'lerin mali verilerinin uluslararası muhasebe standartlarına uygun ve sağlıklı bir şekilde kayıt altına

alınmasıyla bağlantılı olarak kredi değerlendirme sürecinde kısa vadede sorunlar yaşanabilecektir (Kocabıyık, 2007:65).

1.4. BASEL II'NİN ÜLKEMİZDEKİ KOBİ'LER ÜZERİNDEKİ MUHTEMEL ETKİLERİ

KOBİ'lerin fon kaynaklarının en önemlisi bankalardır. Basel II düzenlemeleri sonucunda bankacılık alanında ortaya çıkacak olan önemli dönüşümler, KOBİ'lerin de kredi müşterisi olarak birtakım zorlayıcı değişimlere uğramasını gerekli kılacaktır (Başar, 2007:63). Hatta Basel II'nin hayata geçmesi sırasında, bu süreçten en çok etkilenecek olan kesimin KOBİ'ler olacağını söyleyebiliriz (Ankara Ticaret Odası, 2007:42).

Basel II düzenlemesi ile birlikte (Aras, tyb:16; Aras, tyb:8; Çelik, 2007:128):

- Öncelikle KOBİ tanımı değişmiştir,
- Kredi fiyatlaması temelde riske göre yapılacaktır. Böylece, firmalarda risk yönetim kültürünün yerleşmesi teşvik edilecektir,
- Kredi değerlemesine farklı yöntemler getirilmiştir,
- Kredi riskinin tespiti için derece almak gerekecektir,
- Niteliksel göstergelerin önemi artmış, kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması önemli hale gelmiştir,
- Finansal raporlama, kayıt altına alma ve şeffaflık çok daha önemli hale gelmiştir,
- Teminat gösterilebilecek varlıklar yeniden tanımlanmıştır.

Ülkemizde şimdiye kadar yapılan KOBİ tanımlarından farklı olarak Basel II kriterlerine göre KOBİ sınıfının sınırlarını belirlemede yıllık toplam satış cirosu esas alınacaktır. Toplam cirosu 50 milyon Euro'yu geçmeyen firmalar KOBİ olarak tanımlanmaktadır. KOBİ tanımına bağlı olarak “perakende-kurumsal” ayrımı çok önem kazanmakta olup bir bankadaki toplam kredisi (Nakit + Gayrinakit) 1 milyon Euro'nun altında kalan KOBİ'ler “perakende portföy” içinde tanımlanmakta, ilgili

bankadaki kredi miktarı 1 milyon Euro'nun üstünde olan KOBİ'ler ise "kurumsal portföy" içinde tanımlanmaktadır (Dağ, 2008:45).

Türkiye'de devam etmekte olan kredilendirme sürecine geleneksel yaklaşım denilmektedir. Bu yaklaşımda "iyi kredi-kötü kredi" kavramları geçerli olup, firmalar mali analiz ve istihbarat konularında tecrübeli uzmanlarca analiz edilmekte, bu doğrultuda oluşturulan raporların sonucuna göre kredi tahsisi gerçekleştirilmektedir. Fiyatlamada izlenen yol ise bankanın maliyetine belirli bir oranda kar payının eklenmesidir (Bandırma İktisadi Araştırmalar Enstitüsü, 2007:29). Ciro ve toplam risk açısından değerlendirildiğinde, Türkiye'de KOBİ nitelikli firmaların büyük bir kısmının, perakende portföy kapsamında değerlendirileceği düşünülmektedir (Sezer ve Diğerleri, 2006:28).

Basel II'ye geçiş ile kredi fiyatlandırması riske dayalı olarak yapılacaktır. Kredi fiyatlandırması, işletmenin ve kredinin risk derecesine göre farklılık gösterebilecektir. Bu bağlamda kredi maliyetlerinin ve fiyatının belirlenmesinde, bağımsız kredi derecelendirme kuruluşlarının vermiş olduğu derecelendirme değerleri etkili olmaktadır. Oysa ülkemizde KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğunun dışsal derecelendirmesi bulunmamaktadır (Ata, Gür ve Ruşen Çelik, 2008:189).

Derecesi olmayan kurumsal KOBİ'nin risk ağırlığı %100 olarak kabul edilirken, derecesi olmayan perakende KOBİ'nin risk ağırlığı ise %75 olarak alınacaktır. Böyle bir durumda %100 risk ağırlığına sahip kurumsal firmalara kredi veren bankaların risk ağırlığı aktiflerinde artış olacaktır. Örneğin, perakende krediler kapsamındaki bir firmaya kredi veren bankanın, başka bir deyişle 1 milyon Euro'ya kadar bir firmaya verilen kredilerin bankanın risk ağırlığı, aktiflerini sadece 750.000 Euro artırırken, kurumsal portföy kapsamındaki bir firmaya verirken, 1 milyon Euro tutarındaki kredi bankanın risk ağırlığı aktiflerini 1 milyon Euro arttıracaktır. Bu durumda bankalar daha fazla sermaye bulundurma zorunluluğu ile karşı karşıya kalacakları için bu tür firmaları portföylerine almak istemeyeceklerdir. Başka bir deyişle, Basel II uygulamasında bankaların eğilimi, ağırlıklı olarak perakende portföy kapsamındaki firmalara kredi vermek yönünde olacaktır. Bu nedenle,

uygulamada perakende KOBİ'lerin daha avantajlı olması beklenmektedir (Aras, tyb:11).

Firmaların kredi derecelendirme firmalarından ya da bankalardan iyi kredi notu alabilmeleri risklerini iyi yönetmeleri ile doğru orantılıdır. Firmaların finansal performansı artık sadece kar ya da zarara, başka bir deyişle faaliyet sonucuna bağlı olarak değil, hangi risk düzeyinde ne kadar performans gösterdiğine ve risklerini yönetip yönetemediğine bakılarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, firmalar sadece kar odaklı değil, taşıdıkları riskin farkında olarak hareket etmek ve o ölçüde bir başarı hedeflemek durumundadır. Bu da, bir risk yönetimi anlayışının varlığını ve risk yönetim sisteminin iyi yapılandırılmış olmasını gerektirmektedir. Aynı zamanda, firmanın karşılaşacağı finansal sıkıntıları ve krizleri daha kolay atlatmasını sağlaması açısından da önem taşımaktadır. Risk yönetim anlayışının yerleşmiş olması ve iyi bir risk yönetim sisteminin varlığı, risklerin tespit edilerek tanımlanabilmesini ve en önemlisi de risklerin yönetilmesini sağlamaktadır (Aras, tya:17).

Basel II sürecinde kredi değerlemesi farklı yöntemlerle yapılacaktır. Bu yöntemler: Standart ve içsel derecelendirme yaklaşımlarıdır. Standart yaklaşımda kredi fiyatlandırması kredi değerliliğine ve risk ağırlığına göre yapılacaktır. Bu değerlendirme işlemi bağımsız dış denetleyici kuruluş tarafından yapılmaktadır.

İçsel derecelendirme yaklaşımı ise, standart yaklaşımdan farklı olarak firmaların kredi değerliliği ve risk ağırlığının belirlenmesinde dış bağımsız denetleyici kuruluş yerine bankaları görevli kılmaktadır. Bu bağlamda bankalar risk ağırlıklarının belirlenmesi için, firmaları kendileri değerleyerek derecelendirme yapacaklardır. Bu yaklaşımda risk ağırlıklı aktiflerin hesaplanmasında temel göstergeler; bankanın verdiği kredi derecesine göre hesaplanan temerrüt olasılığı, temerrüde düşmüş kredide teminatlardan tahsil edilemeyen oran, kredinin vadesi ve miktarı olarak belirlenmiştir. Bu yöntemle daha etkin bir risk değerlemesi yapılabilecek, kredi müşterisinin riski ve kredi işleminin riski ayrı ayrı hesaplanabilecek ve maruz kalınan risk bu çerçevede belirlenecektir (Bandırma İktisadi Araştırmalar Enstitüsü, 2007:29,32). Fakat şu hususu da belirtmek gerekir;

BDDK tarafından Aralık 2005 tarihinde yayımlanan “Türk Bankacılık Sistemi Basel II 2. Anket Çalışması Sonuçları”na göre, ülkemizde belirli bir süre tüm bankacılık sektörünün ileri içsel derecelendirme yöntemlerinin uygulaması mümkün görünmemektedir (Sezer ve Diğerleri, 2006:28).

Firmaların kredi değerliklerinin belirlenmesinde sadece finansal göstergeler değil, niteliksel bazı göstergeler de yoğun olarak kullanılacaktır. KOBİ’lerin yönetim kalitesi, geçmiş performansı, firmaların kurumsal yönetim uygulamaların varlığı kredi derecesine olumlu yönde etki edecektir (Aras, tyb:9).

Basel II sürecinde KOBİ’ler şeffaflığa, finansmana ilişkin sorunlar yaşayabileceklerdir (Ankara Ticaret Odası, 2007:42). Şeffaflığı şu şekilde tanımlamak mümkündür: *“Var olan durumların, kararların ve faaliyetlerin ulaşılabilir, görülebilir ve anlaşılabilir hale getirildiği süreçtir”* (IMF, 1998:V). Kayıt dışı işlemlerin kayıt içine alınmasının talep edilmesi, bankalar tarafından daha fazla bilgi, belge istenerek firmaların daha yakından izlenmeye alınması, finansal tabloların gerçek kapasitelerini ortaya koymaktan uzak olması KOBİ’lerin karşılaştıkları şeffaflık sorunlarından (Ankara Ticaret Odası, 2007:42). Ülkemizde kayıt dışılığın yoğunluğu firmaların derecelendirme notunu olumsuz etkileyecektir. Derecelendirme notunun düşük çıkması da işletmelerin kullanmak istedikleri kredi miktarını ve maliyetinin olumsuz yönden etkileyecektir (Çelik, 2007:129).

KOBİ’ler çoğu zaman öz sermayelerinin zayıf olması nedeniyle finansal sorunlarla karşılaşmakta ve genellikle öz sermayeleri yetmediği takdirde ticari bankalara başvurumaktadırlar. Basel II kapsamında bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar tarafından derecelendirmeye tabi tutulacak olan KOBİ’lerin değerlendirilecek olan özelliklerinin başında, sahip oldukları işletme sermayesi gelmektedir. Güçlü sermaye yapısına sahip ve derecelendirme notu yüksek olan KOBİ’lere bankalar tarafından verilecek kredilerin faizleri daha düşük olacaktır (Ankara Ticaret Odası, 2007:42).

KOBİ’lerin banka kredisi kullanırken karşılaştıkları en önemli sorunlardan birisi de bu krediler için yeterli düzeyde ve istenen türde teminat ve/veya garanti

sağlayamamalarıdır. Ülkemizde yaygın bir biçimde kullanılan teminat türleri, Basel II standart yaklaşımında risk azaltıcı unsurlar arasında yer almamaktadır. Alınan teminat türleri ile ilgili, Basel II’de ülke denetim otoritelerine ulusal inisiyatif kullanma imkânının sağlamamış olması da, bu konuda herhangi bir esnekliğe yer verilmediğini göstermektedir. Ancak içsel derecelendirme yaklaşımının kullanılması halinde, denetim otoritelerine ispat edilmek kaydıyla risk azaltıcı etkisi olan tüm teminat türleri hesaplama dâhil edilecektir (Sezer ve Diğerleri, 2006:32).

2. BÖLÜM

BASEL II'NİN KOBİ'LERE ETKİLERİ

2.1. ÜLKEMİZDE VE BASEL II'DE KOBİ TANIMI

2.1.1. Ülkemizde KOBİ Tanımları

Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye'deki KOBİ tanımlarına değinilmiştir. Türkiye'de farklı farklı KOBİ tanımlarını görmek mümkündür. Türkiye'de 11 farklı KOBİ tanımı bulunmaktadır. Genel olarak Küçük ve Orta ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) ve HALK BANKASI'nın tanımları referans alınmaktadır (Aydın, 2007:66).

KOSGEB “1-50 kişi arasında işçi çalıştıran imalat sanayi işletmelerini küçük sanayi işletmeleri, 51-150 kişi arasında işçi çalıştıran imalat sanayi işletmelerini orta ölçekli sanayi işletmeleri” olarak tanımlarken, HALK BANKASI ise “teşvik belgeli işletmelerde işgören sayısı 1-150 arası olup, sabit yatırımları 100 Milyar TL'yi aşmayanları; normal KOBİ'lerde ise işgören sayısı 1-250 arası olup, toplam makine ve ekipmanlarının kayıtlı net değeri 400 Milyar TL'yi aşmayanları” KOBİ olarak tanımlamaktadır (Akgemci, 2001:7, Halkbank, 2000:9'dan alıntı; Aydoğmuşoğlu, 2007:65).

Ancak bu iki kurumun tanımlarının da birbirinden farklı olması karışıklığa yol açmaktaydı (Aydın, 2007:66). Türkiye'de yakın döneme kadar üzerinde uzlaşılmış bir KOBİ tanımı bulunmamaktaydı. Farklı kurum ve kuruluşlar farklı bir KOBİ tanımı yapmaktaydı. Bu ise uygulamada çok çeşitli sorunlara yol açmaktaydı. Bunların başında, KOBİ'lere ilişkin olarak tatbik edilen kredi ve teşviklerin uygulama alanının net olarak belirlenememesi gelmekteydi. Ayrıca KOBİ'lere ilişkin istatistikler de farklı sonuçlar ortaya çıkarmaktaydı (Salcı, 2007:6-7).

Ülkemizde 18.11.2005 tarih ve 25997 sayılı resmi gazetede yayınlanan ve amacı; küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımına, niteliklerine ve sınıflandırılmasına ilişkin esasların belirlenmesi ve bu tanım ve esasların tüm kurum ve kuruluşların uygulamalarında esas alınmasını sağlamak olan “Küçük ve Orta

Büyükölükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik” bu karmaşıklığı gidermiştir (Resmi Gazete, 2005:madde 1).

Yönetmeliğe göre (Resmi Gazete, 2005:madde 5):

-Mikro İşletme: 12 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu bir milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

-Küçük İşletme: 50 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

-Orta Büyükölükteki İşletme: 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu yirmi beş milyon Yeni Türk Lirasını aşmayan işletmeler olarak tanımlamıştır.

Ancak yönetmeliğe KOBİ’lere yönelik destek sağlayan kuruluşlar için, bu Yönetmelikte belirtilen sınırları aşmamak kaydıyla, kendi sektör ve büyüklük önceliklerini belirleyebilirler denmiş ve devlet yardımları dışındaki uygulamalar için sadece çalışan sayıları dikkate alınabilir maddesi de eklenmiştir (Resmi Gazete, 2005:madde 2).

2.1.2. Basel II Standartları’na Göre KOBİ Tanımı

Basel II sermaye yeterlilik düzenlemesi gereğince KOBİ tanımı, 7 Şubat 1996 tarihli Avrupa Birliği Konseyi Kararı ile düzenlenmiş KOBİ tanımlamasına uyumlu olarak yıllık satış hâsılatı esasına göre belirlenmiştir (Sezer ve Diğerleri, 2006:19).

Basel II’de sermaye yeterliliğini belirlemek için kullanılan standart yöntemde KOBİ’ler “*toplam yıllık satış hâsılatı toplamı 50 milyon Euro’yu geçmeyen firmalar*” olarak tanımlanmaktadır (Sezer ve Diğerleri, 2006:20). Basel II’de sermaye yeterliliğini belirlemek için kullanılan standart yöntemde KOBİ’ler firmaların yıllık satış tutarlarına göre belirlenecektir. Türkiye’de KOBİ’ler toplam işletmelerin %98,8’ini oluşturmakta, reel sektörün neredeyse tamamı KOBİ ölçeğindeki işletmelerden oluşmaktadır. İstanbul Sanayi Odası’nın sıralamasında ilk bine giren işletmelerin 440’ının cirosunun 50 milyon Euro’dan fazla olduğu, TCMB

sektör çalışmalarında ise 7.507 işletmenin sadece 702'sinin cirosunun 40 milyon Euro üzerinde olduğu belirlenmiştir (Çelik, 2007:116). Ciro su 50 milyon Euro'nun üzerinde olan firma sayısının 619'dan daha az olacağı da aşikârdır (Sezer ve Diğerleri, 2006:21-22). Yapılan çalışmalardan halka açık firmaların da yaklaşık %40'ının KOBİ ölçeğinde olduğu ortaya çıkmaktadır (Çelik, 2007:116).

Dolayısıyla Basel II standartlarına göre, daha geniş bir KOBİ tanımı yapıldığı görülmektedir; zira sadece azami ciro sınırı (50 milyon Euro) getirildiği gibi, söz konusu ciro sınırı Avrupa Birliği mevzuatında kabul edilen azami ciro sınırının (40 milyon Euro) dahi üzerindedir. Ayrıca, azami işçi sayısına ilişkin bir sınırlama da getirilmemiştir. Öte yandan Basel II, KOBİ'leri daha farklı bir sınıflandırmaya da tabi tutmuştur; böylece KOBİ'ler kredi miktarlarına göre perakende ve kurumsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Salıcı, 2007:19).

Küçük kredilerin Basel II kapsamında perakende kredi olarak sınıflandırılmaları için kredi miktarının 1 milyon Euro'nun altında olması gerekmektedir. Kredilerin kurumsal kredi olarak sınıflandırılmaları içinse kredi miktarının 1 milyon Euro'nun üstünde olması gerekir (Claessens, Krahnen ve Lang, 2005:8). Perakende KOBİ'lerin kullandıkları kredilerin risk ağırlıkları %75 gibi sabit bir rakamken, kurumsal KOBİ ve kurumsal nitelikli tüm firmaların risk ağırlığı dış derecelendirme kurumlarının vermiş oldukları %20 ile %150 arasında değişen bir rakam olacaktır (Alp, 2005:59; Sezer ve Diğerleri, 2006:20). Derecelendirilmemiş KOBİ'ler ise %100 risk ağırlığına tabi tutulmamaktadır (Yörük, 2007:227). İçsel derecelendirme yaklaşımında ise kurumsal, kurumsal KOBİ ve perakende KOBİ nitelikli firmalar için farklı formüller kullanılacaktır (Sezer ve Diğerleri, 2006:20).

Tablo 1. Standart Yönteme Göre Firma Sınıflandırması

Kredi Tutarı	Yıllık Satış Tutarı	Sınıflandırma	Risk Ağırlığı
Kredi > 1.000.000 Euro	Ciro > 50.000.000 Euro	Kurumsal	%100
Kredi > 1.000.000 Euro	Ciro < 50.000.000 Euro	Kurumsal KOBİ	Derecelendirme notuna göre / Not yoksa %100

Tablo 1. (Devamı) Standart Yönteme Göre Firma Sınıflandırması

Kredi Tutarı	Yıllık Satış Tutarı	Sınıflandırma	Risk Ağırlığı
Kredi < 1.000.000 Euro	Ciro > 50.000.000 Euro	Kurumsal	%100
Kredi < 1.000.000 Euro	Ciro < 50.000.000 Euro	Perakende KOBİ	Standart (%75)

Kaynak: Aydın, 2007: 68

Bankalar, derecelendirme notu düşük olan firmalar için daha yüksek risk ağırlığı ile karşı karşıya olacaklarından ve bu tür krediler için daha fazla sermaye bulundurma durumunda kalacaklarından, bu kredilere daha yüksek faiz oranı uygulayacaklar, başka bir deyişle derecelendirme notu düşük olan firmalar daha pahalıya, derecelendirme notu yüksek olan firmalar daha ucuza borçlanabileceklerdir (Alp, 2005:59-60).

Bir bankada “perakende” portföyü içinde (perakende KOBİ olarak) değerlendirilen bir firma toplam kullandığı kredi tutarına bağlı olarak (1 milyon Euro) diğer bir bankada “kurumsal” portföyü içerisinde değerlendirilebilecektir. Başka bir deyişle, satışları 50 milyon Euro’dan düşük olan bir firma bir bankadan 1 milyon Euro’nun altında kredi kullanırsa “perakende” portföyü içinde değerlendirilecek (perakende-KOBİ) ve anılan portföyün risk ağırlığına tabi olacakken, diğer bankadan 1 milyon Euro’nun üzerinde bir kredi alırsa o bankada “kurumsal” portföyünde değerlendirilecek (Kurumsal-KOBİ) ve o portföyün risk ağırlıklarına tabi olacaktır. Değerlendirmede kullanılacak risk ağırlıkları da bu iki bankanın sermaye yeterliliği için kullandığı yönteme göre farklılık arz edecektir (Biçen Yılmaz, ty:10).

Örneğin; 4 milyon Euro kredi ihtiyacı olan ve cirosu 50 milyon Euro’nun altında kalan firma, derecelendirme notu yoksa veya bu derecelendirme notu %100 veya daha yüksek bir risk ağırlığına denk geliyorsa, ihtiyacı olan krediyi çeşitli bankalara bölerek 1 milyon Euro’nun altında dilimler halinde (mesela; 5 bankadan 800.000.000 Euro’luk dilimler) kullanmak isteyebilir. Bu durumda, firma cirosu 50 milyon Euro’nun ve toplam kredisi 1 milyon Euro’nun altında kalan firmalarını

perakende portföyde değerlendiren bankalarca %75 risk ağırlığı ile değerlendirilecektir. Sonuçta firma %100 veya daha yüksek bir risk ağırlığı ile değerlendirildiği duruma göre %75 risk ağırlığı ile değerlendirilmesi sonucu daha uygun fiyatlarla borçlanma imkânı yakalayabilecektir. İlk aşamada büyük oranda standart yöntem kullanılacağı ve daha gelişmiş yöntemlere geçişin en az 4-5 yıl almasının beklendiği de göz önüne alındığında bu ve benzeri politikalar uygulayarak riskliliğinin farkında olan KOBİ'lerin fon maliyetlerini düşürebilmesi muhtemeldir (Uz ve Diğerleri, 2007:8-9).

Ancak ulusal denetim otoritelerinin belirtilen portföylere ilişkin gözetiminin olacağı ve perakende firmaların geçmişteki ödememe durumlarının incelenerek bu firmalara uygulanan standart risk ağırlığının artırılabilmesi unutulmamalıdır. Ayrıca Basel II düzenlemelerinde bankaların içsel derecelendirme yöntemini kullanmaya teşvik edildikleri ve geçiş aşamasından sonra bu yöntemin bankalarca kullanılmasının daha hassas risk ölçümüne olanak tanıyacağı gerçeği de göz ardı edilmemelidir (Başar, 2007:52).

Bunlara ilaveten, zamanla bankalardan kredi kullanan firmalarla ilgili bazı bilgiler Kredi Kayıt Bürosu Sistemi içinde yer alacak ve bilgilerin bankalarca paylaşıldığı bu sistemde bankalar firmaların kullandıkları kredileri yakından takip etme olanağına sahip olacaklardır (Uz ve Diğerleri, 2007:9).

Türkiye'deki KOBİ tanımları açısından bakıldığında Basel II Kriterleri'nin KOBİ'lere etkileri iki açıdan önemli olmaktadır. Bunlardan birincisi; ülkemizde halen ortak bir KOBİ tanımı bulunmamasıdır. Söz konusu bu durum da Basel II Kriterlerinin uygulamaya başlanması öncesinde ülkemizde KOBİ'lerin kesin çizgilerle ayrıma tabi tutulmasını zorunlu hala getirmektedir. İkinci etki ise; Basel II Kriterlerinde belirlenmiş olan KOBİ tanımındaki KOBİ büyüklükleri ile ülkemizdeki KOBİ tanımlarında yer alan KOBİ büyüklüklerinin uyumsuz olmasıdır. Bu çerçevede Basel II Kriterlerinde belirlenen sınıflandırmaya göre ülkemizdeki firmaların çok büyük bölümü KOBİ tanımı içerisinde yer alacaktır. Hatta İSO tarafından yayımlanan raporlarda 500 büyük sanayi kuruluşu olarak tanımlanan

işletmelerin yaklaşık %20-25'inin KOBİ sınıfı içerisinde yer alması sonucu ortaya çıkacaktır (Ata, Gür ve Ruşen Çelik, 2008:188).

Burada vurgulanması gereken en önemli nokta, Basel II düzenlemelerinin sadece bankaları ve bankacılık sistemini etkileyen bir değişim olmadığıdır. Bu düzenleme bankaları olduğu kadar bankalarla kredi ilişkisi içerisinde olan firmaları büyük ölçüde etkileyecektir. Bu nedenle bu sürece sadece bankalar değil, aynı zamanda, firmalarında hazırlıklı olması gerekecektir (Aras, tya:9).

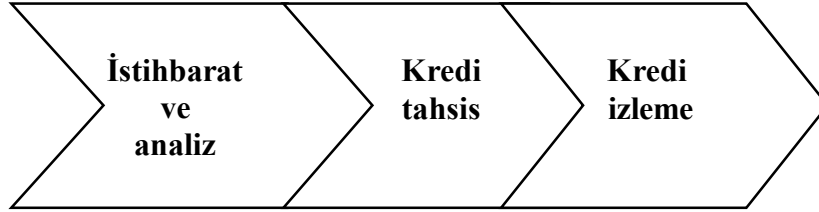
2.2. BANKALARDA KREDİLENDİRME SÜRECİ

2.2.1. Geleneksel Yaklaşımda Kredilendirme

Bankalarda kredilendirmede genel kabul görmüş “Geleneksel Yaklaşım” da amaç iyi kredi verebilmektir. Bu yaklaşımda süreç, işletmelerin, faaliyet gösterdikleri sektörde uzman olan kişilerce incelenmesiyle başlar, istihbaratının yapılıp değerlendirilmesi ve elde edilen sonuçlara göre kredi tahsis kararının alınıp/alınmamasıyla son bulur. Kredi tahsis kararının alınması durumunda krediler güvence için teminat altına alınır ve daha sonra da geri ödemeler izlenir. Kredilendirmede uzman görüşlerinin esas alındığı bu yaklaşımda, sonuçlar subjektif nitelik taşımakta ve alınan risklerin sayısallaştırılamamasından dolayı riskler fiyatlanamamaktadır. Risk odaklı olmayan bu yaklaşımda, fiyatlama bankanın maliyet üzerine belirli bir oranda kar payı koyması yoluyla yapılır (Oktay, 2006:50). Dolayısıyla bu yapı risk odaklı olmaktan uzaktır. Bu süreç içerisinde kredi uzmanlarının görüşleri esas alınmakta olduğundan sonuçları subjektif yorumlar nedeniyle birbirinden farklı olmakta, başka bir deyişle bir uzman için iyi olan firma, diğer uzman için kötü olabilmektedir (Dilek, 2007:17).

Şekil 2. Kredilendirmede “Geleneksel Yaklaşım”

İYİ KREDİ

Kaynak: (Uz ve Diğerleri, 2007:10).

Geleneksel kredilendirme sürecinin sakıncalarını şu şekilde ifade edebiliriz (Uz ve Diğerleri, 2007:11):

-Kredilendirme uzman görüşleri ile yapıldığı için sonuçlar subjektif olmakta, bir uzmanca “kötü” bulunan firma diğer bir uzmanca “iyi” bulunabilmekte,

-Kredilendirme, taşınan risklerin sayısallaştırılmasına dayanmadığı için riskler fiyatlanamamakta ve riskleri yönetebilen iyi firmalar bunun avantajlarından yararlanamamakta,

-Farklı bankaların farklı değerlendirme kriterleri bankacılık sektöründe ortak bir fiyatlamanın oluşmasını engellemektedir.

2.2.2. Risk Odaklı Yaklaşımda Kredilendirme

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı’nın uygulanmaya geçmesiyle birlikte, kredilendirmede “**Geleneksel Yaklaşım**”dan “**Basel Yaklaşımı**”na geçilecektir. “Basel II Yaklaşımı” ile birlikte bankalarla işletmeler arasındaki kredi ilişkileri daha detaylı ve kapsamlı kurallara bağlanacaktır (Oktay, 2006:49-50).

Kredilendirmede “Basel II Yaklaşımı”na geçilmesiyle birlikte kredilerin subjektif yöntemlerle belirlenmesi sürecinden, kredinin çeşitli unsurlarının ne kadar riski olduğunun belirlenmesi ve buna göre fiyatlama yapılması sürecine doğru bir geçiş yaşanacaktır (Oktay, 2006:50).

Kredi riski, kredi kullananın risklilik seviyesi ve kredi işleminin risklilik seviyesi ile ölçülmektedir (Biçen Yılmaz, ty:3). Kredi kullananın riski, firmanın finansal verileri (bilânço, gelir tablosu vb.), finansal tablolara yönelik analiz ve projeksiyonlar vb. nicel faktörleri ile nitel faktörlerin (şirketin yönetici ve ortaklarının geçmişi, yönetim, organizasyon ve iç kontrol yapısı, faaliyet alanları ve etkinliği, ürün/hizmet gelişimi, ithalat/ihracat, iş ilişkileri, rekabet durumu, pazar payı vb) değerlendirilmesi sonucu tespit edilen firma derecelendirme notu ile ifade edilmektedir. Kredi işlem risk seviyesinin belirlenmesinde ise, kredi işleminin türü, vadesi, tutarı, kullanım amacı, teminatlar ve para birimi dikkate alınır (Aksoy, 2005:18).

Risk odaklı kredi fiyatlaması KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin miktarlarını ve fiyatlarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecektir. Risk odaklı fiyatlamada daha çok risk alınan krediler daha pahalıya fiyatlanırken, daha az risk alınan krediler ise daha ucuza fiyatlanacaktır (Oktay, 2006:50).

Şekil 3. Kredi Süreci

Kaynak: European Comission, 2005:15

Ayrıca, ülkemizde yoğunlukla kullanılan müşteri çek ve senetleri ile ortak ve grup şirketi kefaletleri Basel II’de teminat kapsamına alınmamıştır (Uz ve Diğerleri, 2007:vii). Bu teminatların herhangi bir risk azaltıcı etki yaratmamaları KOBİ’leri zorlayacaktır (Oktay, 2006:55).

2.3. DERECELENDİRME VE KOBİ’LERE ETKİSİ

Derecelendirme, “bir firmanın mali verilerinden yönetsel niteliklerine, geçmiş performanslarından gelecekteki projelerine kadar pek çok faktörün bir arada değerlendirilerek nihai bir nota ulaşılması anlamına gelmektedir” (Uz ve Diğerleri,

2007:17). Derecelendirme şu şekilde de ifade edilebilir: *“Belirli bir borçlunun kredi değerliğinin değerlendirilmesini gösterir. Diğer bir deyişle borçlunun borcunu ödeyip ödeyememe durumunu ifade eder”*. İç ve dış olmak üzere iki türlü derecelendirme vardır. Dış derecelendirmeler, derecelendirme kurumları tarafından yapılırken, iç derecelendirme notu ise müşterilere bankalar tarafından verilecektir (European Comission, 2005:12). Ancak gelişmekte olan ülkelerde kredi derecelendirmesinin yeterliliği konusu karşılaşılabilecek en büyük sorunlardan biridir. Hindistan bu bakımdan üç büyük kredi derecelendirme kurumuyla (CRISIL, FITCH ve ICRA) şanslı olmuşken, bu alanda ortaya çıkan birçok ülke o kadar da donanımlı değildir. Buna rağmen Hindistan’da bile kredi derecelendirmeleri derin değildir (Thaker, 2004:8).

Ülkemizde SPK’nın onaylamış olduğu yerli ve yabancı kredi derecelendirme firmaları bulunmaktadır. Türkiye’de kurulan ve SPK tarafından yetkilendirilen kredi derecelendirme kuruluşları; Fitch Ratings Finansal Derecelendirme Hizmetleri A.Ş., JCR Avrasya Derecelendirme A.Ş., TCR Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş., Saha Kurumsal Yönetim ve Kredi Derecelendirme A.Ş.’dir. Türkiye’de derecelendirme faaliyetinde bulunması kurulca kabul edilen uluslararası derecelendirme kuruluşları ise; Standard and Poor’s Corp., Moody’s Investor Service Inc. ve Fitch Ratings Ltd.’dir (SPK, 2009).

Ancak ülkemizde Basel II’nin uygulamaya geçmesi ile standart yönetime göre derecelendirme yapacak olan firmaların ayrıca BDDK’dan onay almaları gerekmektedir. Ülkemizde halen BDDK tarafından onay alan bir derecelendirme şirketi bulunmamaktadır.

Derecelendirmenin temel nitelikleri ve fonksiyonları şu şekilde özetlenebilir (Aras, tyb:16):

- Derecelendirme: riskin sayısallaştırılmasının bir aracıdır,
- Derecelendirme: firmaların performanslarının objektif ölçütüdür.
- Derecelendirme: firmalar için standart ve karşılaştırılabilir bir göstergedir.
- Derecelendirme: firmalar için bir “finansal not” niteliğindedir.
- Derecelendirme: kredilendirme karar sürecini hızlandırır.

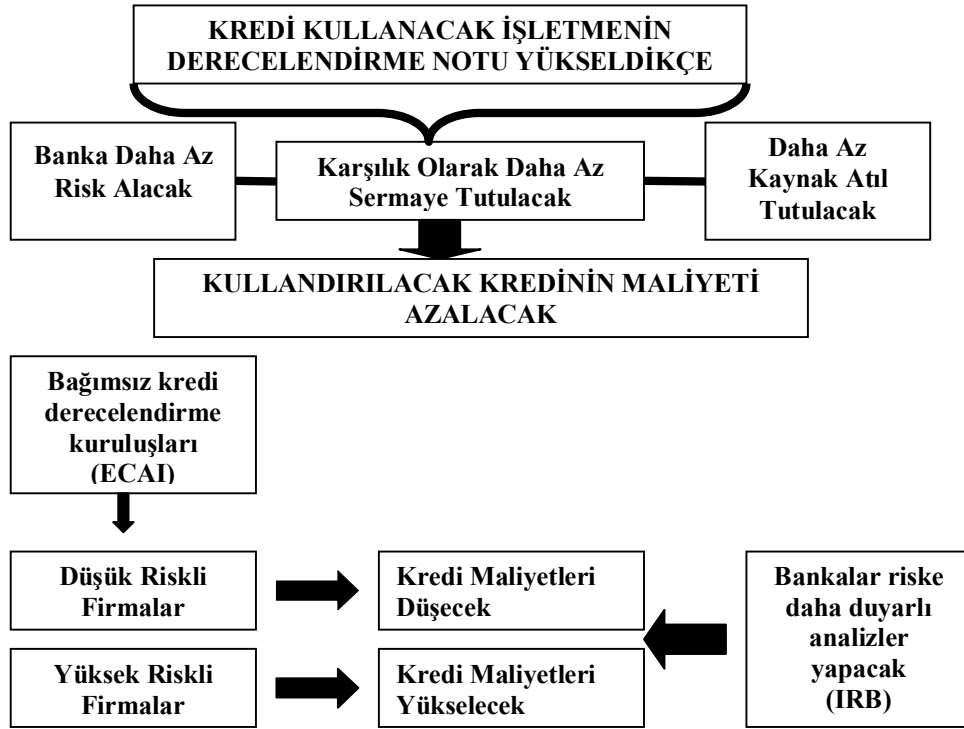
-Derecelendirme: firmaların izlenmesi ve gelişiminin takibini kolaylaştırır.

Derecelendirme süreci içerisinde bünyelerinde risk analizinde uzman, mali analist ve ekonomistleri çalıştıran bağımsız derecelendirme firmaları, borçlu şirketlerin ödünç aldıkları fonların, anapara ve faizini vadesinde ödeme yeterliliğine ne ölçüde sahip bulunduklarını göstermek amacıyla, belirli kriterler aracılığıyla şirketlerin finansal tablolarını incelemekte ve bir sıralamaya tabi tutmaktadır. İşlem sonucunda elde edilen veriler, anlaşılması kolay ve kısa bir takım sembollere dönüştürülmekte ve yatırımcıya o şirket hakkında daha rantabl kararlar alınmasına imkan tanıyacak bir yorum sağlamaktadır (Özer, 2007:4).

Firmanın finansal (bilanço, gelir tablosu gibi finansal verilerinin değerlendirilmesi) ve nitel (yönetici ve ortakların geçmişi, ithalat-ihracat, pazar payı vb.) faktörlerinin değerlendirilmesi sonucu oluşan derecelendirme notu, firmaya verilecek kredinin taşıyacağı riski gösterir. Ayrıca bu not bankanın tutması gereken sermayenin belirlenmesinde de kullanılır. Başka bir deyişle kredi verilen firmanın derecelendirme notu düştükçe banka hem daha çok risk alacak, hem karşılık olarak daha çok sermaye tutacak ve daha çok kaynağını getiriden mahrum bırakacaktır (KobiFinans, tyb).

Firmalar iyi bir derece notu alabilmek için çaba gösterecek ve bunu sağlamak için hangi yönlerini güçlendireceklerine odaklanacaklardır. Bu durum aynı zamanda, süreklilik içermesi nedeniyle firmayı disipline edecek ve geliştirecek bir etki yaratacaktır. İyi derece notu alabilmek, firmanın finansal yapısının sağlamlığına bağlı olduğu kadar, aynı zamanda yönetim performansı ve kurumsal yönetim uygulamalarının varlığına da bağlıdır. Bu durum firmaların her iki açıdan da zayıflıklarının üzerine gitmesinde bir faktör olacaktır (Aras, tyb:17).

Şekil 4. Basel II Kriterlerine Göre Risk Derecelendirmesi ve Kredi Maliyeti İlişkisi

Kaynak: Ata ve Uğurlu, 2006:390

Basel II standartlarının uygulamaya başlamasından sonra bankalar işletmelerin risk değerlendirilmesinde standart yaklaşım ve içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları kullanmaya başlamışlardır. İlk geçiş yıllarında ağırlıklı olarak standart yöntem kullanılacak olup içsel derecelendirme yaklaşımının da daha karmaşık ve daha çok istatistikî bilgilere ihtiyaç duyulduğundan daha sonraki aşamalarda kullanılacaktır. Standart yöntemde, kredi alacak firmanın risk derecesi bağımsız bir risk derecelendirme kuruluşu tarafından belirlenecektir. İçsel derecelendirme yaklaşımında ise kredi kullanacak firmayı banka kendi kredi derecelendirme yöntemleriyle belirlemektedir (Biçen Yılmaz ve Selimoğlu, 2008).

Basel II kapsamındaki standart yöntemde perakende sınıfına giren firmalar için risk ağırlığı %75 olacaktır (Biçen Yılmaz, ty:10). Kurumsal krediler sınıflandırmasına giren KOBİ'lerin kullandıkları krediler için ise, dış derecelendirme şirketlerince verilecek not, banka tarafından dikkate alınmakta ve risk ağırlığı buna

göre belirlenmektedir. Derecelendirilmemiş KOBİ'ler ise %100 risk ağırlığına tabi tutulmaktadır (Yörük, 2007:227).

Tablo 2. Standart yönteme göre derecelendirme sınıfları
(Perakende ve diğer firmalar için)

Harici derecelendirme notu	Perakende risk ağırlığı	Diğer firma risk ağırlığı
AAA'dan AA-'ye kadar	75%	20%
A+'dan A-'ye kadar		50%
BBB+'dan BB-'ye kadar		100%
BB-'den düşük		150%
Derecelendirilmemiş		100%

Kaynak: Uz ve Diğerleri, 2007:13

3. BÖLÜM

KOBİ'LERİN KARŞILAŞABİLECEĞİ ZORLUKLAR VE ÖNERİLER

3.1. BASEL II'YE GEÇİŞ SÜRECİNDE KOBİ'LERİN KARŞILAŞABİLECEĞİ ZORLUKLAR

3.1.1. Finansman Sorunları

KOBİ'ler işletme faaliyetleri sırasında en çok finansman sorunlarıyla karşılaşmaktadır (Oktay ve Alptekin, 2002:4). KOBİ'lerle ilgili yapılan çalışmaların hemen hepsinde finansman sorunu vurgulanmıştır. OECD tarafından yapılan “KOBİ'lerin Globalizasyonu” konulu araştırmada, finansmanın KOBİ'lerin globalleşmesinde ülkeden ülkeye, işletmeden işletmeye değişik oranlarda olmak üzere en büyük engel olduğu ortaya konmuştur (Gözbaşı, 2003:29).

Finansman işletmelerin diğer bütün fonksiyonlarını sağlıklı bir şekilde icra edebilmeleri ve faaliyetlerini etkin bir şekilde sürdürebilmeleri için temel girdiyi oluşturmaktadır. Dünya Bankası ve KOSGEB'in KOBİ'lere özel yaptığı araştırmalara göre, KOBİ'lerin yaklaşık %40'ının finansman sorunu, firmaların faaliyetlerine devam etmesi ve büyümesi için önemli bir engel olarak gördüğü tespit edilmiştir. Finansmanla ilgili sorunların kaynaklarını şu şekilde sınıflandırmak olanaklıdır (Aras, tyb:6):

- KOBİ'lerin yapılarından kaynaklanan sorunlar

- Öz kaynak sorunu

- Bilânço şeffaflığı sorunu

- Bilgi yetersizliği

- Teminat sorunu

- Ekonomik yapıdan kaynaklanan sorunlar

- Finansal istikrarsızlık ve finansal kırılganlık

- Sık yaşanan finansal krizler

Yüksek faiz oranları

Döviz kurlarındaki istikrarsızlık

- Bankacılık sisteminden kaynaklanan sorunlar

Bankaların KOBİ'lere yönelik stratejilerinin olmaması

Kredi maliyetlerinin yüksekliği

Teminatlar konusundaki esnekliğin olmaması

- Alternatif finansman olanaklarının yetersizliği

Risk sermayesi (girişim sermayesi)

Aktif KOBİ borsaları

Diğer alternatif finansal araç ve olanaklar (leasing, faktoring, forfaiting, küçük işletme finans şirketleri vb.)

- KOBİ'ler için uygulanabilir stratejiler geliştirilmemiş olması

Uzun yıllar kamu otoriteleri ve KOBİ birlikleri tarafından KOBİ'lere yönelik olarak uzun vadeli stratejiler geliştirilmemiş ya da uygulanmamıştır.

KOBİ'lerin kendi yapıları nedeni ile ortaya çıkan temel finansman sorunu özkaynak yaratamamalarıdır. Özellikle kuruluş aşamasında yeterli fon olanağının bulunmaması, girişimcilerin önündeki en büyük engel olarak ortaya çıkmaktadır. Bağımsız derecelendirme kuruluşları ile bankalar ise KOBİ'leri değerlendirirken öncelikle KOBİ'lerin sermaye yapısına bakacaklardır. Dolayısıyla sermaye yapısı güçlü olan KOBİ'ler yüksek kredi notu alarak düşük maliyetle kredi kullanırken; sermaye yapısı zayıf olan KOBİ'ler düşük kredi notu ile yüksek maliyetle borçlanmak durumunda kalacaktır. KOBİ'ler faaliyetlerini finanse ederken öncelikle öz kaynaklarına başvurmakta, öz kaynaklarının yetersiz olması durumunda ise banka kredilerine yönelmektedirler (Ata ve Uğurlu, 2006:391).

Özellikle, konjonktürel dalgalanmaların olduğu dönemlerde kaynakları son derece azalmaktadır. Tahsilâtta karşılaşılan güçlükler sonucu nakit sıkıntısı çekilmekte, öz sermaye erimekte ve pahalı banka kredilerine yönelinmektedir. Sonuçta, yüksek kredi maliyetli banka fonu kullanmak zorunda kalan küçük sanayiciler mevcut yatırımlarındaki dönüş hızını ayarlayamadıklarından iflas

etmektedirler. Bu durumda, KOBİ'lerin çok sınırlı öz kaynak sermayeye sahip olmaları birçok sorunu da beraberinde getirmektedir (Günay, 2005:41).

Ülkemizde istihdam ve katma değer açısından önemli bir rol oynayan KOBİ'ler bankacılık sisteminden hak ettikleri payı almamaktadırlar. İstatistiklere göre KOBİ'lerin kredilerden yararlanma oranı %5'lerden daha aşağıdadır (Aktaş, ty:1).

Yönetim ve örgüt yapılarındaki eksiklikler, finansal yönetimdeki zayıflıklar, muhasebe normlarına uygun mali tablolar üretememeleri, öz kaynak yetersizliği, kredi istihbarat faaliyetlerinin daha pahalı olması gibi sebepler ile bankalar KOBİ'lere kredi verirken çekimser davranmaktadır. KOBİ'lerin bu yetersizliklerinden dolayı banka kredilerinde kredi maliyeti yükselmektedir (Aydoğmuşoğlu, 2007:93).

KOBİ'ler ihtiyaç duyulan zamanda ve miktarda uygun şartlarda finansal kaynak bulamamaktadırlar. Yıllardır devam eden yüksek enflasyon ve yüksek faiz işletmeleri reel anlamda küçültmüş ve mali yapılarını bozmuştur. Avrupa ve Amerika'daki rakip firmalar % 1–2 enflasyon % 5–6 yıllık faiz maliyetleri ile firmalarımıza karşı büyük rekabet üstünlüğüne sahip olmuşlardır. Firmalarımız finansman güçleri zayıf olduğu için ancak küçük ve kısa vadeli siparişleri karşılayabilmektedir. KOBİ'ler normal dönemlerde düşük faiz ve uygun ödeme koşulları ile kredi temin edebilirken konjonktürel dalgalanma ve genel ekonomik krizlerin olduğu dönemlerde faiz oranlarının yükselmesiyle kredi alma şartları zorlaşmaktadır (Kutlu ve Demirci, 2008:208).

Bankaların kredi kullanırken kredinin koşullarına uygun teminat/garanti talep etmesi, KOBİ'leri zora sokan bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Sezer ve Diğerleri, 2006:26). Ülkemizde yaygın olarak müşteri çek ve senetleri, ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti gibi teminatlar kullanılmaktadır. Bu teminatlar Basel II'de uygulanan standart yöntemde geçerli olan teminatların dışında bırakılmış olan teminatlardır (Aras, 2006:55).

İşletmelerin finansal zorluklarla karşılaşmasındaki temel sebeplerden bir diğeri ise bünyelerinde finansmanla ilgili bağımsız bir birimin yer almamasıdır. Büyük işletmelerde genel olarak ayrı bir finansman veya finansal işler bölümü mevcut olup bu bölümlerde istihdam edilen uzmanlar, alternatif finansman imkânlarını ve kredi şartlarını değerlendirerek işletme için en uygun finansal kararların alınmasını sağlamaktadır. KOBİ’lerde ise böyle bir bölümün mevcudiyetinden bahsedilememektedir. Genelde bu işlerin takibi için Finansman Bölümü, İdari İşler ve Muhasebe Bölümü bulunmaktadır. Burada istihdam edilen personel de finansal konularda uzman olmaktan ziyade; işletmenin tüm idari, finansal ve muhasebe işlerinden sorumlu kişi konumundadır. Bu nitelikteki personelin istihdam edilemeyişinin sebebi, finansal maliyetinin yüksek oluşudur. Dolayısıyla, bu göreve uzman kişilerin alınması ve yetki sınırlandırmasının sadece finansal işleri kapsar şekilde ayarlanması gerekmektedir (Alkin ve Okay, 2008:117).

3.1.2. Şeffaflık Sorunları

Genel bir anlatımla kayıt dışı ekonomi, *“Ya hiç belgeye bağlanmayarak ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle, gerçekleştirilen ekonomik olayın (alış/satış) devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden (ortaklardan, alacaklılardan, kazanca katılan işlerden vb.) tamamen ya da kısmen gizlenerek, kayıtlı (resmi) ekonominin dışına taşınmasıdır”* (Altuğ, 1994:5).

Türkiye’de kayıt dışı ekonominin kayıtlı ekonomiye oranı 2004 yılında % 107,3’dür. Bir başka açılımı ise; Toplam ekonominin % 53,6’sı kayıt dışı ekonomidir. Türkiye’deki kayıt dışına yol açan, içsel sebeplerin birkaçını şöyle sıralamak mümkündür (Arıkan, 2006:13,15):

- Marjinal vergi oranlarının durumu
- Sosyal güvenlik yükümlülüğünün getirdiği yük
- Vergi ceza oranlarının düşüklüğü
- Vergi kaçırın mükellefin yakalanma ihtimalinin küçük oluşu

- Vergi sistemindeki adaletsizlik
- Aflarla vergi kaçakçılığının adeta teşvik edilmesi
- Çok sayıda vergi istisnası ve muafiyetler
- Dolaylı vergilerin artması
- Denetimlerin azlığı

Basel II ile amaçlanan risk bazlı kredi fiyatlamasının yapılabilmesi, firmaya ait kantitatif verilerin doğruluğu ve analize elverişli olması ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, Basel II süreci ile birlikte firmaların ve özellikle de KOBİ'lerin; bilanço, gelir tablosu, mizan vb. kayıtlarının içeriği ve doğruluğu çok daha fazla önem taşımaktadır (Aras, tya:16). Oysa ülkemizdeki KOBİ'lerin büyük bir çoğunluğu farklı amaçlar için farklı finansal tablolar hazırlamakta ve bu işletmelerde yüksek oranda kayıt dışı faaliyet gerçekleştirilmektedir. Söz konusu bu durum KOBİ'lerin derecelendirilmesini zorlaştırmakta ve düşük kredi notu almalarına neden olarak yüksek maliyetlerle kredi kullanmalarına sebebiyet vermektedir (Ata ve Uğurlu, 2006:391).

Basel II ile birlikte, KOBİ'ler banka kredisi alabilmek ve fiyatlama avantajlarından yararlanabilmek amacıyla kayıt düzenlerini geliştirerek ticari faaliyetlerini kayıt altına almak zorundadırlar. Bu bağlamda Basel II'nin, kredi maliyetleri üzerindeki yansımaları aracılığıyla işletmelerin ticari faaliyetlerinin kayıt altına alınmasında zorlayıcı bir unsur olacağı beklenmektedir. Bu etkileşimin derecesi, KOBİ'lerin bankacılık sisteminden sağladığı kaynakların büyüklüğü ile doğru orantılı olacaktır (Sezer ve Diğerleri, 2006:28).

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nın gerekleri çerçevesinde kayıt dışı faaliyetler kayıt altına alınmaz ise ya da ilk etapta asgariye indirilmez ise bankaların üstlendikleri risklerin çoğunun kayıt dışında kalması ve ölçülememesi durumu ortaya çıkar. Bankalar da ölçemedikleri riskleri almak istemeyecekler ya da yüksek fiyatlar ile alacaklardır. Bu da fonlama konusunda KOBİ'leri ve dolayısıyla ekonomiyi olumsuz yönde etkileyecektir. Ayrıca KOBİ'lerin yurtdışındaki KOBİ'lerle ortak projeler gerçekleştirip yatırımlar yapabilmesi anlamında da ekonominin kayıt altına alınması oldukça önemlidir (Oktay, 2006:83).

3.1.3. Risk Odaklı Fiyatlama ve Teminatlandırma

Ekonomik kuruluşların birçoğu Basel II düzenlemelerinin bankalar ve kredi müşterileri arasındaki ilişkide önemli bir unsur olan fiyatlama konusunu etkileyeceğini düşünmektedir (Başar, 2007:70). Çünkü Basel II ile birlikte kredilendirmede, mevcut durumdan farklı olarak riske dayalı fiyatlama söz konusu olacaktır (Ata ve Uğurlu, 2006:391).

Riskliliğin ölçümünde iki unsur kullanılacaktır. Bunlar: Kredi kullananın risklilik seviyesi (firma derecesi -raitig- ile ölçülür) ve kredi işleminin risklilik seviyesidir (işlem çeşidi, teminat, vade, para birimi dikkate alınır) (Kostak, ty:2-3). Ölçüm sonucunda risk değerliliği düşük olan firmalar daha düşük maliyetle kredi kullanırken; risk değerliliği yüksek olan firmalar daha yüksek maliyetten kredi kullanacaklardır (Ata ve Uğurlu, 2006:391).

Bankalar derecelendirme notu yüksek olan KOBİ'lere kredi vermeleri durumunda daha az risk alacak, kullandırdıkları krediye karşılık daha az sermaye bulunduracak ve daha az kaynaklarını atıl durumda bırakmış olacaklardır. Bu da tabii ki kredinin maliyetini azaltacaktır. KOBİ'lerin kredi maliyeti düşük olan kredilerden faydalanmaları için göz önünde bulundurmaları gerekenler arasında (Badanur, 2006:8):

- KOBİ sermayesini güçlü olması,
- Mali tabloların şeffaf olması,
- Bilânçoda zarar yer almaması,
- Kayıt dışı işlemlerin bulunmaması ve
- Basel II çerçevesindeki teminatları bulundurmaları yer alıyor.

Ayrıca Basel II ile işletmeler uygun teminatlandırma seçenekleri yardımıyla risk değerliliğini düşürebilmekte ve uygun maliyetlerle kredi kullanma olanağına sahip olabilmektedirler. Ancak ülkemizde KOBİ'lerin kredi kullanımında yaşadığı en önemli sorunlardan birisi teminat göstermede yaşamış olduğu sıkıntılardır. Bunlara ilave olarak Basel II Kriterleriyle birlikte, KOBİ'ler tarafından teminat olarak

kullanılan ortak kefaleti, grup şirketi kefaleti, müşteri çek ve senetleri gibi araçlar teminat gösterilebilecek değerler arasından kaldırılmıştır. Söz konusu bu durum KOBİ'lerin kredilendirmede yeterli teminatlar ortaya koymaması ve dolayısıyla yüksek maliyetlerle kredi kullanmak durumuyla karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır (Ata ve Uğurlu, 2006:391).

Tablo 3. Basel II’de Risk Azaltıcı Olarak Kabul Edilen Teminatlar

Teminat Türleri	Basel II Risk Ağırlığı (%)
Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası	0
Altın	0
Belli Şartları Taşıyan Borçlanma Senetleri	İhraç Eden Firmanın Derecelendirmesine Göre
Endeksteği (IMKB 100 gibi) Hisse Senetleri	İhraç Eden Firmanın Derecelendirmesine Göre
Yatırım Fonları	Fonun İçinde Bulunan Enstrüman Tipine Göre
Endeks Dışında, Fakat Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetler	Derecelendirmesine Göre
Endeks Dışında, Fakat Organize Piyasalarda İşlem Gören Senetleri de Barındıran Fonlar	Fonun İçinde Bulunan Enstrüman Tipine Göre
Taşınmaz Mal İpoteği	İkametgâh Amaçlı %35 Ticari Amaçlı %50-%100
Belli Şartları Taşıyan Garanti (A- ve Üzeri Derecelendirmeye Sahip Firmalar)	Derecelendirmesine Göre

Kaynak: Aras, tyb:12

Basel II standart yöntemde herhangi bir teminatın bulunmadığı durumda, krediler için uygulanacak risk ağırlığı % 100'dür (Aras, tyb:12). Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'nda gayrimenkul ipoteğinin çeşitli şartlara tabi tutulması söz konusudur. İkamet amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı kullandırılan krediler için risk ağırlığı % 35 iken, ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği karşılığı kullandırılan krediler için risk ağırlığı % 100'dür. Ancak belirli koşulların sağlanması halinde bu oran % 50'ye inebilecektir (Oktay, 2006:56). Buna göre Basel II'de hem ikamet amaçlı hem de ticari amaçlı gayrimenkul teminatlarının belirli koşulları taşıması gerekliliği öngörülmüştür. İkamet amaçlı gayrimenkul ipoteği güvencesindeki krediler için ön koşullar aşağıdaki gibidir (Aras, tyb:12):

- Gayrimenkulde bizzat borçlunun ikamet ediyor olması ya da,
- Gayrimenkulün borçlu tarafından bir başkasına kiraya verilmiş olması,
- İpoteğin güvencesini oluşturduğu kredinin tamamını karşılıyor olması,

Ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği güvencesindeki krediler için ön koşullar aşağıdaki gibidir (Aras, tyb:12):

- İpoteğin iş merkezleri veya çok sayıda bağımsız birimden oluşan ticari gayrimenkuller üzerine tesis edilmesi,
- İpotek tutarının kredi tutarının 2 katı olması,
- Kredi tutarının gayrimenkulün ekspertiz değerinin % 60'ından küçük olması,
- Herhangi bir yıl içinde ticari amaçlı gayrimenkul ipoteği güvencesindeki kredilerden elde edilen zararın toplam kredi portföyünün % 0,3'ünden az olmaması.

3.2. BASEL II'YE UYUM AŞAMASINDA KOBİ'LERE ÖNERİLER

3.2.1. Mali Yapı

Basel II ile birlikte Türkiye'deki KOBİ'ler için ortaya çıkacak en önemli sorunlar öz kaynak problemi ve sermaye yetersizliğinden kaynaklanacaktır. Dolayısıyla KOBİ'lerin kredilendirme de risk ağırlığını arttıran bu problemlerin

hafifletilmesi hatta giderilmesi için yeni sermayedarların firma bünyesine dahil edilmeleri veya firma birleşmeleri sağlanabilir. Böylece söz konusu KOBİ daha güçlü sermaye yapısına sahip olacak, bu durum kredi risk ağırlığını ve maliyetini azaltarak daha kolay ve uygun şartlarda kredi edinilmesini sağlayacaktır (BİAE, 2007:41).

3.2.2. Teminat Yapısı

Basel II’de risk bazlı kredi fiyatlamasının temel alınması nedeniyle, firmaların kredi riskini azaltacak uygun teminatlandırma koşullarını sağlamaları maliyetlerin düşürülmesi açısından önem taşımaktadır (Aras, 2006:36). Bu doğrultuda mevcut sistemde yaygın biçimde kullanılan gerçek müşteri çek ve senetleriyle firma ortaklıklarının kefaletlerin Basel II’de risk azaltıcı unsur olarak yer almaması durumunu göz önünde bulundurmaları mevcut yapılarını değiştirerek Basel II’nin öngördüğü teminat yapısına uyum sağlamaları gereklidir (Zafer, 2007:104). Kredi Garanti Fonu, kredi sigorta sistemi gibi diğer garanti mekanizmaları da bu aşamada KOBİ’ler için devreye girecek mekanizmalar olabilir (Aras, 2006:36).

3.2.3. Risk Yönetim Kültürü

Basel II sürecinin temeli olan risk yönetimi KOBİ’lerin yönetim süreçlerinde yer almak zorundadır. Özellikle, bankaların kredi verirken yeni dönemde derecelendirmeye tabi tutulmuş KOBİ’lerin risklerine göre karar verecekleri düşünülecek olursa riskleri yönetmek kaçınılmaz bir süreç olacaktır (Alkin ve Okay, 2008:161). Bu nedenle KOBİ’ler karar almada her türlü riskin dikkate alınmasını sağlayan bir risk yönetim sistemi ve kültürünü oluşturmalıdır (Sakarya ve Kara, 2008:112).

3.2.4. Denetim

KOBİ'ler belirli periyotlarla firmayı denetime tabi tutmalılar. Bunu ya konusunda uzman kişileri istihdam ederek yapmalı ya da bağımsız bir denetim şirketi ile anlaşarak gerçekleştirmelidirler (Alkin ve Okay, 2008:159; Oktay, 2006:75).

3.2.5. Esas Faaliyet Alanında Çalışma

KOBİ'lerin başarıları, yapıları gereği belirli bir iş kolundaki başarıya dayanmaktadır. Ancak bu kuruluşların aile şirketi olmaları nedeniyle genellikle önemli derecede yönetim problemleri vardır. Kurumsallaşmaları oldukça zayıftır. İyi bildikleri alanda uzmanlıkları ile başarılı olan bu kuruluşlar farklı alanlara açıldıkça çeşitli yönetim problemleri ile karşı karşıya gelmekte ve verimlilikleri düşmeye başlamaktadır. Yapılan araştırmalar KOBİ'lerin en çok ana faaliyet alanlarında başarılı olduklarını ortaya koymaktadır (Ankara Ticaret Odası, 2007:53).

3.2.6. Derecelendirme

KOBİ'lerin derecelendirme kültürüne en kısa şekilde adapte olarak, bankalarla işbirliğini geliştirmeleri gerekmektedir (Aydın, 2007:74). Bu amaçla derecelendirmede ihtiyaç duyulan uluslararası kabul görmüş standartlarda şeffaf, güvenilir mali tabloları hazırlamaları, raporlama ve veri tabanı konularında gerekli teknolojik yatırımları gerçekleştirmelidirler. Ayrıca niceliksel verilerinin açıklanmasında da şeffaf ve gerçekçi olmalıdırlar (Biçen Yılmaz, ty:13).

3.2.7. Kayıt Dışı İşlemler ve Standart Kayıt Düzeni

Basel II ile birlikte kredi kullanan KOBİ'lerin risk değerlemesi belli kurallar ve standartlar çerçevesinde yapılacağından firmalar ticari faaliyetleri ile ilgili

kayıtlarını gerek teminat koşulları gerekse kullanacakları kredinin maliyeti açısından gerçekçi tutmak durumunda kalacaklardır (Başar, 2007:113). Zira derecelendirmenin firmanın taşıdığı riski tam olarak yansıtabilmesi için tüm finansal işlemlerin kayıt altında olması gereklidir. Ancak burada önemli bir nokta, firmaların kayıt dışı uygulamalar nedeniyle vergiden kaçınmaları ile sağladığı çıkarları karşısında Basel II sonrası karşılaşılabilecekleri daha yüksek dış kaynak maliyeti bulunmasıdır. Bu durumda firmalar büyük olasılıkla vergiden kaçınmanın getirdiği illegal bir fayda ile dış kaynak maliyeti karşılaştırmasına gideceklerdir. Ancak, Basel II'nin öngördüğü doğru derecelendirme ile uygun kredi fiyatının tespiti için, firmaların mali tablolarının tam ve gerçeği yansıtması, mevcut genel kabul görmüş muhasebe standartlarına uygun düzenlenmiş olması ve bütün finansal işlemlerin kayıt altına alınmış olması gerekmektedir (Aras, 2006:36). İşte bu nedenlerle KOBİ'ler hazırlık yapmalı ve uluslararası standartlarda şeffaf güvenilir mali tablolar üretmelidirler (Başar, 2007:113).

3.2.8. Nitelikli İnsan İstihdamı

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş sürecinde KOBİ'lerin karşılaşılabileceği birtakım zorlukların aşılabilmesinde nitelikli (belirli eğitim alt yapısı ve tecrübeye sahip) insan kaynağına yatırım yapılması oldukça önemli bir gerekliliktir. KOBİ'lerin bünyelerine risk yönetim kültürünü yerleştirmelerinde ve kredilendirme sürecinde finansal kuruluşların ihtiyaç duyduğu bilgileri doğru, açık ve anlaşılır bir şekilde zamanında vermeleri için muhasebe ve finansman alanında da bilgili kişileri çalıştırılmaları gereklidir (Oktay, 2006:70).

3.2.9. Kurumsallaşma

İyi yönetilen şirketler krizlerden fazlaca etkilenmemektedirler. “Kurumsal Yönetim” kültürü, en üst düzey yöneticilerden tüm kurum çalışanlarına kadar yaygınlaştırılmalıdır. Kurumsal firmalar eşitlik, şeffaflık, hesap verebilirlik,

sorumluluk ilkeleriyle yönetildiği için finansal performansları daha yüksek olacağından, bu tür firmalara, bankalar tarafından verilecek kredilerin maliyetleri daha düşük olacaktır (Biçen Yılmaz, ty:13).

3.2.10. Teknolojik Yatırım

Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı'na geçiş ve uyum sürecinde KOBİ'ler tarafından birtakım yatırımların yapılması gerekmektedir. Özellikle teknolojik alt yapı yatırımlarının yapılması veya bu şekilde başlanmış yatırımlar var ise bunların en kısa sürede tamamlanması gerekmektedir. Bununla da kalınmayıp gelişmiş ülke standartlarını yakalama yönünde gayretler sarf edilmeli ve teknolojideki gelişmeler yakından izlenmelidir. KOBİ'lerin bu yönde sağlam bir motivasyona sahip olmaları oldukça önemlidir. Özellikle; kurumsallaşma, derecelendirme, güvenilir muhasebe ve finansal raporlama sistemi, iç kontrol, iç denetim ve risk yönetimine yönelik faaliyetler muhakkak suretle teknolojik alt yapının varlığını gerekli kılmaktadır (Oktay, 2006:72).

3.2.11. Alternatif Finansman Kaynakları

Basel II uygulaması ile ortaya çıkabilecek banka kredisi kullanımını engelleyici, kredi maliyetlerini arttırıcı ve diğer zorlayıcı faktörler KOBİ'ler için alternatif finansman kaynakları yaratmayı şimdiye kadar olduğundan çok daha fazla önemli hale getirecektir (Sezer ve Diğerleri, 2006:50; Uz ve Diğerleri, 2007:30). KOBİ'lerin banka kredisi kullanmak yerine başvurabilecekleri alternatif finansman yöntemleri şunlardır; finansal kiralama, faktoring, satıcı kredileri, şirket birleşmeleri ve ortaklıklar (Sezer ve Diğerleri, 2006:51,53,54).

Finansal kiralama: *“Belirli bir süre için kiralayan (lessor) ve kiracı (lessee) arasında imzalanan ve üreticiden kiracı tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir malın, mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan bir sözleşme olup, malın kullanımı belirli bir kira*

ödemesi karşılığında kiracıya bırakılmaktadır” (Ceylan, 2003:90, Şenay, 1986–1987:52’den alıntı).

Bu finansman tekniğinin önümüzdeki dönemde yaşanacak global ekonomiye entegrasyon ile birlikte artması beklenmektedir. Ancak Basel II açısından düşünüldüğünde, banka kredilerinin kullanımının KOBİ’ler açısından daha maliyetli hale gelebileceği ve işlem prosedürlerinin daha uzun süreceği göz önünde bulundurulursa, örneğin üretim kapasitesinin artırılmasına yönelik ve mülkiyet hakkının firma için önemli büyüklükte vergi vb. maliyetleri beraberinde getirdiği duran varlıkların finansmanında, KOBİ’lerin bankalardan kredi almak yerine kiralama yoluna gitmek isteyeceği düşünülebilir (Sezer ve Diğerleri, 2006:51).

Faktoring: *“Büyük miktarlarda kredili satış yapan işletmelerin, bu satışlardan doğan alacak haklarının “factor veya faktoring şirketi” olarak adlandırılan kuruluşlar tarafından satın alınması işlemidir” (Ceylan, 2003:1).*

Basel II sürecinde banka kredilerinin fiyatlaması, söz konusu kredi için bulundurulması gereken sermaye tutarına bağlı olarak yapılacağından, yüksek sermaye bulundurma zorunluluğu getiren kredilerin kullanıcıya olan maliyeti de yükselecektir. Bu anlamda, KOBİ’lerin kendilerine yüksek maliyetler getirecek banka kredileri yerine faktoring yöntemi, kendilerine seçecekleri alternatif finansman kaynağı kalemlerinden biri olabilecektir. Bununla birlikte, Basel II standart yaklaşımında, gerçek müşteri çek senetlerinin risk azaltıcı etkisinin bulunmayışı, bankalarca bu tür kıymetli evraklar karşılığı kullandırılan iskonto ve diğer türden kredi plasmanlarının daralmasına bununla birlikte faktoring şirketlerinin işlem hacimlerinde artışlar yaşanmasına neden olabilecektir. Özellikle bilançolarında alacak kalemleri önemli yer tutan firmalarda faktoring ile banka kredileri arasındaki maliyet farklılıklarının daha hassas bir şekilde hesaplanması gerekebilecektir (Sezer ve Diğerleri, 2006:51-52).

Satıcı kredileri: Günümüzün piyasa koşullarında piyasa dinamiklerinin yarattığı özgün bir alternatif finansman yöntemi olup, bir malın bedelinin, -satıcı tarafından alıcı lehine- malın tesliminden sonraki belli bir tarihte ödenebilmesi imkanı sağlamaktadır.

Satıcı kredileri, ülkemizde gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça yüksek bir orana sahiptir. Ancak makroekonomik alandaki yapısal iyileşmelere (kayıt dışı faaliyetlerin önlenmesi, ticaret kanunundaki düzenlemeler, sermaye piyasalarının derinleşmesi, KOBİ'lerin kurumsallaşması vb.) ve Basel II normlarının gerektirdiği dönüşümlere paralel olarak IRB yöntemine geçişle birlikte, banka kredilerine oranla bu finansman yönteminin KOBİ'lerin finansman kaynakları içerisindeki payının düşeceği öngörülmektedir (Sezer ve Diğerleri, 2006:53-54).

Şirket birleşmeleri ve ortaklıklar: KOBİ'lerin kullanabileceği bir başka finansman yöntemi ise şirket birleşmeleridir. Ayrıca kurulan ortaklık da, KOBİ'nin finansal yapısını oldukça güçlendirmektedir. Ancak ülkemizde firmalar genelde aile firması yapısında olduğundan şirket birleşmelerine az sayıda rastlanılmaktadır. Basel II hükümleri çerçevesinde KOBİ'lerin kaynak arayışında, şirket birleşmelerinin sayısının artacağı beklenmektedir (Aydoğmuşoğlu, 2007:95).

4. BÖLÜM

KOBİ'LERİN BASEL II STANDARTLARINA HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

KOBİ'ler gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ekonomilerde olduğu gibi ülkemiz ekonomisi içinde de önemli paylara sahiptir. Türkiye'de faaliyet gösteren işletmelerin yaklaşık %99.5'i KOBİ sınıflandırması kapsamında kalmaktadır. Bu işletmeler istihdamın yaklaşık %64'ünü yaratmakta; gayri safi milli hâsılaya da yaklaşık %36 oranında katkıda bulunmaktadırlar (Alkin ve Okay, 2008:3).

Araştırmada ekonomimiz içinde bu kadar büyük bir öneme sahip olan KOBİ'leri etkilemesi beklenen Basel II standartlarından acaba KOBİ'lerimizin ne kadarının haberdar olduğunu ve ne kadarının bu standartlara karşısında uyum sağlayabilmek adına birtakım faaliyetlere giriştiğini ortaya konması amaçlanmıştır. Bu amaçla elde olan şartlar açısından veri elde etmede sıkıntı yaşamayacağımı düşündüğüm Eskişehir, Denizli, Bilecik, Isparta, Malatya, Diyarbakır, Samsun illerinde faaliyette bulunan KOBİ'lerin finansman sorumlularına veya sahiplerine bu bağlamda sorular yöneltilerek cevap aranmaya çalışmıştır.

4.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Eskişehir, Denizli, Bilecik, Isparta, Malatya, Diyarbakır, Samsun illerindeki organize sanayi bölgesinde faaliyette bulunan yıllık cirosu 50 milyon Euro'nun altında olan KOBİ'lerin, Basel II standartlarına hazırlık düzeylerini ölçülmesidir.

4.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, AB'ne uyum süreci içerisinde olan ülkemiz KOBİ'lerinin Basel II'ye hazırlık düzeylerinin ölçülmesi, değerlendirilmesi ve bir takım önerilerde bulunulmasıdır. Ayrıca anket uygulanırken firmalara Basel II standartları hakkında bilgi verilmeye çalışılarak bu konuda bilgisi olmayan KOBİ'lerimize faydalı olmaya çalışmıştır.

4.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Türkiye'de KOBİ'ler, nasıl olsa ertelenir düşüncesiyle Basel II gibi çok önemli bir süreci görmezden gelerek ihmal etme eğilimindedirler. Bankaların müşteri bazında daha seçici davranacak olmalarını öngöremeyen KOBİ'ler uygulamalarda zorluklarla karşılaşacaklardır. Özellikle ulusal ve uluslararası rekabet koşulları açısından, finansal performansı daha iyi olan KOBİ'ler daha iyi koşullarda kredi kullanımına sahip olacakken gereken özeni göstermeyen KOBİ'ler ise daha ağır maliyetler ile adeta kendilerini cezalandırmış olacaklardır (Alkin ve Okay, 2008:93).

Bu çalışma ile hem KOBİ'lerin kendi varlıklarını sürdürebilmeleri için hem de toplumsal olarak ekonomimizin yara almaması için KOBİ'lerimizin Basel II'ye uyum sürecinde karşılaşılabilecekleri muhtemel eksiklikler ve sorunlar ön plana çıkarılarak onlara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Anket uygulaması sırasında KOBİ'lere Basel II standartları hakkında bilgi verilmiş ve anket sonuçları çerçevesinde önerilerde bulunulmaya çalışılmıştır.

Literatürde, Basel II ve KOBİ'lerle ilgili olarak aşağıdaki çalışmalar yapılmıştır: Basel II standartlarının KOBİ'ler üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik anket uygulaması (Yörük, 2006), Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II kriterlerine yaklaşımı (Biçen Yılmaz ve Selimoğlu, 2008), Basel II düzenlemeleri ve KOBİ'ler (Başar, 2007), Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II'ye uyum süreci ve öneriler (Alkin ve Okay, 2008), Basel II'nin KOBİ'lerin finansal yapıları üzerindeki muhtemel etkileri (Zafer, 2007). Araştırmamız örnekleme dahil olan

firmaların Türkiye'nin 7 ayrı bölgesinden seçilmiş olan 7 ilde yapılmış olması ve dolayısıyla kapsam itibariyle geniş olması açısından önem arz etmektedir. Araştırmamızda kapsamdaki firmaların Basel II'ye uyum açısından ne durumda oldukları ortaya konmaya çalışılmıştır.

4.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.5.1.Kuramsal Çerçeve

Tablo 4. Araştırmada Benimsenen Yaklaşımlar

Sınıflandırma Ölçütü	Yöntem
Benimsenen Yaklaşım Bakımından	Çalışmada nicel veriler kullanıldığı için “Pozitivist” .
Veri Elde Etme Yöntemi Bakımından	Çalışmada veri elde ederken “Anket” yöntemi kullanılmıştır.
Ele Alınan Süre Bakımından	Çalışma, araştırılan olgunun belli bir andaki durumunu ortaya koyduğu için “Anlık” .
Amaç Bakımından	Çalışma olanı tanımlamaya çalıştığı için “Tanımlayıcı” .

4.5.2. Literatür

Literatürde, Basel II ve KOBİ'ler ilgili olarak; Basel II standartlarının KOBİ'ler üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik anket uygulaması (Yörük, 2006), Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II kriterlerine yaklaşımı (Biçen Yılmaz ve Selimoğlu), Basel II düzenlemeleri ve KOBİ'ler çalışması bağlamında bir anket uygulaması (Başar, 2007), Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II'ye uyum süreci ve öneriler çalışması bağlamında bir anket uygulaması (Alkin ve Okay,

2008) ve Basel II'nin KOBİ'lerin finansal yapıları üzerindeki muhtemel etkileri (Zafer, 2007) çalışması bağlamında da bir anket uygulaması yapılmıştır.

Basel II standartlarının KOBİ'ler üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik anket uygulaması (Yörük, 2006) çalışmasında, KOBİ'ler üzerinde Basel II kriterlerinin yaratacağı muhtemel etkilerin gözlemlenmesi, bu etkilerin KOBİ'ler arasında oluşturacağı rekabetin araştırılması ve KOBİ'lerin Basel II kriterlerine bakış açılarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada toplam 50 firmaya yapılan anket sonucunda firmaların %92'sinin perakende KOBİ olup, %56'sının da kredilendirmede mevcut geleneksel yaklaşımı tercih ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca kredilendirmenin firmanın risk derecesine bağlı olarak yapılmasından ve Basel II çerçevesinde teminatların uygun görülmesi nedenleriyle, KOBİ'lerin Basel II kriterlerine uyum konusunda iddialı oldukları sonucuna varılmıştır.

Bursa ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin Basel II kriterlerine yaklaşımı (Biçen Yılmaz ve Selimoğlu, 2008) çalışmasında, KOBİ'lerin Basel II kriterleri hakkında sahip oldukları bilgi düzeyi ve Basel II kriterlerine uyum aşamasında herhangi bir çalışma yapıp yapmadıklarını analiz etmeyi amaçlanmıştır. Bu çalışmada toplam 128 firmaya yapılan anket sonucunda varılan sonuçlardan bazıları şunlardır: Firmaların % 86,7'sinin perakende KOBİ olduğu, %29,7'sinin Basel II kriterleri hakkında bilgilerinin olmadığı, finansman alanında eğitim almış uzman kadroları istihdam etmekte çekinceli davrandıkları, ankete katılan hiçbir firmanın derecelendirme notunun bulunmadığı, teknik konuda eğitim alan finansman sorumlularının uluslararası muhasebe standartlarına uyum gerekliliği konusunda herhangi bir fikirlerinin olmadığı tespitlerine varılmıştır.

Basel II düzenlemeleri ve KOBİ'ler (Başar, 2007) çalışması çerçevesinde yapılmış olan ankette, Eskişehir ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin mevcut durumlarının ve finansal tercihlerinin neler olduğunun ortaya konması amaçlanmıştır. Bu çalışmada toplam 52 firmaya yapılan anket çalışmıştır. Bu anket sonuçlardan bazıları şunlardır: KOBİ'lerin finansal kaynaklarının ve finansal tercihlerinin büyük işletmelere göre oldukça farklı olduğu, önemli ölçüde bilgi eksikliği içerisinde

oldukları, %46'sının iş planı yapmadıkları, finansal yönetim uygulamaları konusunda yetersiz oldukları tespit edilmiştir.

Türkiye'de KOBİ'lerin Basel II'ye uyum süreci ve öneriler adlı (Alkin ve Okay, 2008) çalışmada, KOBİ'lerin Basel II sürecine yönelik süreçlerinin araştırılması, bu konudaki hazırlık düzeyleri ve sürecin içindeki engelleyici faktörlerin ortaya konulmasını amaçlamıştır. Bu çalışma çerçevesinde İstanbul Ticaret Odası'na kayıtlı KOBİ'ler üzerine yapılan anket çalışmasının sonucunda, firmaların ağırlıklı olarak perakende KOBİ olduğu ve KOBİ'lerin Basel II kriterlerine uyum bağlamında yeterlilik sağlayamadıkları, ancak kurumsal yönetim ve finansal yönetimin kullanıldığı işletmelerin Basel II'ye ayak uydurabilecekleri ifade edilmiştir.

Basel II'nin KOBİ'lerin Finansal Yapıları Üzerindeki Muhtemel Etkileri (Zafer, 2007) adlı çalışma bağlamında yapılan ankette ise, ülkemiz KOBİ'lerinin Basel II'ye uyum süreçlerinin ve Basel II standartları ile değinilen bankacılık sisteminin KOBİ'ler üzerindeki muhtemel etkilerinin ortaya konması amaçlamıştır. Bu çalışma çerçevesinde toplam 155 firmaya uygulanan anket çalışmasında varılan sonuçlardan bazıları ise şunlardır: Ankete konu olan KOBİ'lerin ağırlıklı kısmının yüksek oranda kayıt dışı çalıştıkları, 155 firmanın 103'ünün Basel II'yi bildikleri ve 103 firmanında % 79'unun bu konuda hazırlık süreci içerisinde bulundukları, Basel'in kendilerine daha çok uluslararası kabul görmüş standartlarda mali tabloların hazırlanacak olması avantajını sağlayacağını yanı sıra kredi derecelendirme notuna göre faiz ve teminat verme zorunluluğu nedeniyle de dezavantaja neden olacağı sonucuna varılmıştır.

4.5.3. Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilecektir:

- KOBİ'lerin çoğu henüz Basel II standartlarının ne olduğunu bilmemektedirler. Basel II standartları hakkında bilgi sahibi olduğunu

söyleyen firmaların finansman sorumluları veya sahipleri de bu standartların gereklilikleri hakkında tamamıyla bilgi sahibi değillerdir.

- KOBİ'ler henüz Basel II standartlarının gereklerini tamamıyla yerine getirmemişlerdir.

4.5.4. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmanın evreni, Türkiye'nin 7 bölgesinden birer il olmak üzere belirlediğimiz Eskişehir, Denizli, Bilecik, Isparta, Malatya, Diyarbakır ve Samsun illerindeki organizelerde faal durumda olan toplam 821 firmadan oluşmaktadır. Ancak bu firmalar içinde kaçının 50 milyon Euro altında yıllık ciroya sahip olduklarını bilemeyeceğimiz için ulaşabildiğimiz tüm firmalara ulaştık ve aralarından 50 milyon Euro olan firmaların anketlerini eledik. Araştırmanın örneklemi ise 259 firmadan oluşmaktadır. Her ilin organizesinde en az %20 oranında anket uygulaması gerçekleştirilmeye çalışılmış ve bu amaç gerçekleştirilmiştir. Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi'nde faal durumda olan 352 firmanın 102'sine, Denizli Organize Sanayi Bölgesi'nde faal durumda olan 136 firmanın 42'sine, Bilecik Organize Sanayi Bölgesi'nde faal durumda olan 30 firmanın 12'sine, Isparta Organize Sanayi Bölgesi'nde faal durumda olan 31 firmanın 20'sine, Malatya Organize Sanayi Bölgesi'nde faal durumda olan 133 firmanın 41'ine, Diyarbakır Organize Sanayi Bölgesi'nde faal durumda olan 70 firmanın 26'sına ve Samsun Organize Sanayi Bölgesi'nde faal durumda olan 69 firmanın 21'ine anket uygulanabilmiştir. Anket uygulaması sırasında anketi doldurmayı kabul etmeyen firmalar olmuştur. Ayrıca Diyarbakır'da uygulanan 5 anket on yedinci soruya verdikleri "Yıllık ciromuz 50 milyon Euro'nun üstündedir" yanıtı nedeniyle örnekleme dahil edilmemişlerdir. Çünkü bizim araştırmamız yıllık cirosu 50 milyon Euro'nun altında kalan KOBİ'leri kapsamaktadır.

Bu çalışma Eskişehir, Denizli, Bilecik, Isparta, Malatya, Diyarbakır, Samsun illerindeki organize sanayi bölgesinde faaliyette bulunan yıllık cirosu 50 milyon Euro'nun altında kalan KOBİ'ler ile sınırlıdır.

4.5.5. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada birincil ve ikincil veri kaynaklarından yararlanılmıştır. İkincil veri olarak; kitaplar, dergiler, süreli ve süresiz yayınlar, düzenli ve düzensiz yayınlanan raporlar kullanılmıştır. Birincil veri olarak anket yöntemi ile elde edilen veriler kullanılmıştır. Anketler elden verilmek suretiyle uygulanmıştır. Anket: Alkin, K. ve Okay, E. (2008), Başar, M. (2007), Biçen Yılmaz, H. ve Selimoğlu, E. (2008) ve Hassu, H.'nin (2007) çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Veriler, SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilip yorumlanmıştır. Anket sonucunda elde edilen verilerin frekans dağılımı ve çapraz tabloları yapılmıştır.

4.6. BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 5. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri Sektörler

SEKTÖR	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Bilişim Teknolojisi	7	2,7	2,7
Gıda, içki ve Tütün Sanayi	11	4,2	6,9
Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayi	32	12,4	19,3
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	38	14,7	34,0
Kâğıt, Kâğıt ürünleri ve Basım Sanayi	18	6,9	40,9
Kimya-Petrol, Kömür, Kauçuk ve Plastik Ürünleri Sanayi	19	7,3	48,3
Tas ve Toprağa Dayalı Sanayi	24	9,3	57,5
Metal Ana Sanayi	11	4,2	61,8

Tablo 5. (Devamı) Firmaların Faaliyet Gösterdikleri Sektörler

SEKTÖR	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Metal Eşya- Makine ve Teçhizat, Ulaşım Araçları, İlmi ve Mesleki Ölçme Aletleri Sanayi	28	10,8	72,6
Diğer İmalat Sanayi	28	10,8	83,4
Hizmet	27	10,4	93,8
Ticaret	16	6,2	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 5’te görüldüğü gibi, “**Aşağıdaki sektörlerin hangisinde faaliyet göstermektedir?**” sorusuna, 7 (%2,7) firma bilişim teknoloji, 11 (%4,7) firma gıda, içki ve tütün sanayi, 32 (%12,4) firma dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi, 38 (%14,7) firma orman ürünleri ve mobilya sanayi, 18 (%6,9) firma kâğıt, kâğıt ürünleri ve basım sanayi, 19 (%7,3) firma kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri sanayi, 11 (%4,2) firma metal ana sanayi, 28 (%10,8) firma metal eşya-makine ve teçhizat, ulaşım araçları, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayi, 27 (%10,4) hizmet, 16 (%6,2) firma ticaret cevabını vermiştir.

Firmalar %14,7’lik bir oranla en çok orman ürünleri ve mobilya sanayinde faaliyet göstermektedir. Onları %12,4’lük bir oranla dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi takip etmektedir.

TABLO 6. Firmaların Çalıştırdıkları Kişi Sayısı

ÇALIŞAN SAYISI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
1-9	96	37,1	37,1
10-49	120	46,3	83,4
50-250	43	16,6	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 6’da görüldüğü gibi, “**Firmanızda kaç kişi çalışmaktadır?**” sorusuna, 96 (%37,1) firma 1-9, 120 (%46,3) firma 10-49, 43 (%16,6) firma 50-250 cevabını vermiştir.

Bu verilere göre anketimizi cevaplayan firmaların %37,1’i çok küçük ölçekli, %46,3’ü küçük ölçekli, %16,6’sı orta ölçekli işletmelerdir.

Tablo 7. Firmaların Mali Tablolarının Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uyumu

ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARININ KULLANIMI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	111	42,9	42,9
Hayır	79	30,5	73,4
Hayır, fakat bunun için gerekli çalışmaları yapmaktayız	35	13,5	86,9
Fikrim yok	34	13,1	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “**Firmanızın mali tabloları uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu mudur?**” sorusuna, 111 (%42,9) firma “Evet”, 79 (%30,5) firma “Hayır”, 35 (%13,5) firma “Hayır, fakat bunun için gerekli çalışmaları yapmaktayız”, 34 (%13,1) firma “Fikrim yok” cevabını vermiştir.

Firmaların %42,9’luk bir bölümünün mali tablolarının uluslararası muhasebe standartlarına uygun olduğu sonucu çıkmıştır. Mali tablolarının uluslararası muhasebe standartlarına uygun olmadığını söyleyen firmalar ise %30,5 oranındadır.

Tablo 8. Firmaların Derecelendirme Hakkındaki Bilgisi

DERECELENDİRME BİLGİSİ	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	108	41,7	41,7
Hayır	151	58,3	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 8’de görüldüğü gibi, **“Derecelendirme hakkında bilginiz var mı?”** sorusuna, 108 (%41,7) firma “Evet”, 151 (%58,3) firma “Hayır” cevabını vermiştir.

Firmaların yarısından fazla bir bölümünün (%58,3) derecelendirme hakkında bilgisi yoktur.

Tablo 9. Firmaların Derecelendirme Notu Sahipliği

DERECELENDİRME NOTU SAHİPLİĞİ	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	47	18,1	18,1
Hayır	212	81,9	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 9’da görüldüğü gibi, **“Firmanız bir derecelendirme notuna sahip midir?”** sorusuna, 47 (%18,1) firma “Evet”, 212 (%81,9) firma “Hayır” cevabını vermiştir.

Bu notlar firmalara bankalar tarafından verildikleri için ancak ülkemizin Basel II uygulamasına içsel derecelendirmeye dayalı yöntemlerle başlaması halinde geçerli olacaklardır. Çünkü ülkemiz uygulamaya basit yöntem olan standart yöntem ile başlarsa firmaların bağımsız dış derecelendirme kuruluşlarından bir derecelendirme notu almaları zorunludur. Şunu da belirtmek gerekir ki içsel derecelendirmeye dayalı yöntemlerle uygulamaya başlamak isteyen bankalar öncelikle içsel derecelendirmeye dayalı yöntemleri uygulayabileceklerine dair ve derecelendirme yapabileceklerine dair onayı BDDK’dan almaları gereklidir.

Ülkemizde halen BDDK'nın onaylamış olduğu bir derecelendirme şirketi bulunmamaktadır.

Tablo 10. Firmalarda Risk Yönetimi Bölümünün Varlığı

RİSK YÖNETİMİ BÖLÜMÜNÜN VARLIĞI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	64	24,7	24,7
Hayır	195	75,3	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 10'da görüldüğü gibi, **“Risk yönetimi bölümünüz var mı?”** sorusuna, 64 (%24,7) firma “Evet”, 195 (%75,3) firma “Hayır” cevabını vermiştir.

Bu soruya verilen yanıtlardan firmaların büyük bir bölümünün (%75,3) risk yönetimi bölümünün olmadığı sonucu çıkmaktadır. Bu durum risk yönetimini ön planda tutan Basel II standartlarına uygun olmayan bir durumdur.

Tablo 11. Firmalarda İç Denetim Biriminin Varlığı

İÇ DENETİM BİRİMİNİN VARLIĞI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	158	61,0	61,0
Hayır	101	39,0	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 11'de görüldüğü gibi, **“Firmanızda iç denetim birimi var mı?”** sorusuna, 158 (%61,0) firma “Evet”, 101 (%39,0) firma “Hayır” cevabını vermiştir.

Tablo 12. Firmalarda Bağımsız Dış Denetimin Varlığı

BAĞIMSIZ DIŞ DENETİMİN VARLIĞI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	61	23,6	23,6
Hayır	198	76,4	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 12’de görüldüğü gibi, “**Firmanıza bağımsız dış denetim yapıyor mu?**” sorusuna, 61 (%23,6) firma “Evet”, 198 (%76,4) firma “Hayır” cevabını vermiştir.

Tablo 13. Firmaların Finansal Danışmanlardan Faydalanma Durumu

FİNANSAL DANIŞMANLARDAN FAYDALANMA DURUMU	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	200	77,2	77,2
Hayır	59	22,8	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 13’te görüldüğü gibi, “**Finansal danışmanlardan faydalaniyor musunuz?**” sorusuna, 200 (%77,2) firma “Evet”, 59 (%22,8) firma “Hayır” cevabını vermiştir.

Ankete katılan firmaların büyük bir çoğunluğunun (%77,2) finansal danışmanlardan yararlandığı görülmektedir.

**Tablo 14. Firmaların Finansal Danışman Olarak Muhasebeci/Mali
Müşavirlerden Faydalanma Durumu**

MUHASEBECİ/MALİ MÜŞAVİRLERDEN FAYDALANMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	190	73,4	73,4
Hayır	10	3,9	77,2
TOPLAM	200	77,3	

Tablo 14’te görüldüğü gibi, “finansal danışmanlardan faydalaniyorum” cevabını veren firmaların %73,4 ’lük dilimini oluşturan 190 firma muhasebeci/mali müşavirden faydalaniyorum cevabını verirken, %3,9 ’luk dilimini oluşturan 10 firma ise faydalanmadığı cevabını vermiştir.

Bu soruya verilen yanıtlara bakıldığında firmaların finansal danışman olarak en çok muhasebeci/mali müşavirlerden yararlandıklarını görmekteyiz.

**Tablo 15. Firmaların Finansal Danışman Olarak Vergi Elemanlarından
Faydalanma Durumu**

VERGİ ELEMENLERİNDEN FAYDALANMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	18	6,9	6,9
Hayır	182	70,3	77,2
TOPLAM	200	77,2	

Tablo 15’te görüldüğü gibi, “finansal danışmanlardan faydalaniyorum” cevabını veren firmaların %6,9 ’luk dilimini oluşturan 18 firma vergi elemanlarından faydalaniyorum cevabını verirken, %70,3 ’lük dilimini oluşturan 182 firma ise faydalanmadığı cevabını vermiştir.

Tablo 16. Firmaların Finansal Danışman Olarak Eğitim ve Danışmanlık Firmasından Faydalanma Durumu

EĞİTİM VE DANIŞMANLIK FİRMASINDAN FAYDALANMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	23	8,9	8,9
Hayır	177	68,3	77,2
TOPLAM	200	77,2	

Tablo 16’da görüldüğü gibi, “finansal danışmanlardan faydalaniyorum” cevabını veren firmaların %8,9 ’luk dilimini oluşturan 23 firma eğitim ve danışmanlık firmasından faydalaniyorum cevabını verirken, %68,3 ’lük dilimini oluşturan 177 firma ise faydalanmadığı cevabını vermiştir.

Tablo 17. Firmaların Finansal Danışman Olarak Sanayi ve Ticaret Odalarında Çalışanlardan Faydalanma Durumu

SANAYİ VE TİCARET ODALARINDA ÇALIŞANLARDAN FAYDALANMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	40	15,4	15,4
Hayır	160	61,8	77,2
TOPLAM	200	77,2	

Tablo 17’de görüldüğü gibi, “finansal danışmanlardan faydalaniyorum” cevabını veren firmaların %15,4 ’lük dilimini oluşturan 40 firma sanayi ve ticaret odalarında çalışanlardan faydalaniyorum cevabını verirken, %61,8 ’lik dilimini oluşturan 160 firma ise faydalanmadığı cevabını vermiştir.

Tablo 18. Firmaların Finansal Danışman Olarak Bankacılardan Faydalanma Durumu

BANKACILARDAN FAYDALANMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	80	30,9	30,9
Hayır	120	46,3	77,2
TOPLAM	200	77,2	

Tablo 18’de görüldüğü gibi, “finansal danışmanlardan faydalaniyorum” cevabını veren firmaların %30,9 ’luk dilimini oluşturan 80 firma bankacılardan faydalaniyorum cevabını verirken, %46,3 ’lük dilimini oluşturan 120 firma ise faydalanmadığı cevabını vermiştir.

Tablo 19. Firmaların Finansal Danışman Olarak Üniversitelerden Faydalanma Durumu

ÜNİVERSİTELİLERDEN FAYDALANMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	8	3,1	3,1
Hayır	192	74,1	77,2
TOPLAM	200	77,2	

Tablo 19’da görüldüğü gibi, “finansal danışmanlardan faydalaniyorum” cevabını veren firmaların %3,1 ’lik dilimini oluşturan 8 firma üniversitelilerden faydalaniyorum cevabını verirken, %74,1 ’lik dilimini oluşturan 192 firma ise faydalanmadığı cevabını vermiştir.

Bu soruya verilen yanıtlara bakıldığında firmaların finansal danışman olarak en az üniversitelilerden faydalandıklarını görmekteyiz.

Tablo 20. Firmaların Finansal Danışman Olarak Faydalandıkları Diğer Kaynakların Varlığı

DİĞER KAYNAKLARDAN FAYDALANMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	3	1,2	1,2
Hayır	197	76,1	77,2
TOPLAM	200	77,2	

Tablo 20’de görüldüğü gibi, “finansal danışmanlardan faydalaniyorum” cevabını veren firmaların %1,2 ’lik dilimini oluşturan 3 firma verilen şıkların dışındaki danışmanlardan faydalaniyorum cevabını verirken, %76,1’lik dilimini oluşturan 197 firma ise faydalanmadığı cevabını vermiştir.

Evet, cevabı veren firmalardan biri ekonomi basınından yararlandığını ifade ederken, diğer iki firma yararlandıkları diğer kaynağın ne olduğunu belirtmemişlerdir.

Tablo 21. Firmaların Finansman Sorumlularının Eğitim Durumu

FİNANS SORUMLUSUNUN EĞİTİM DURUMU	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
İlköğretim	11	4,2	4,2
Lise	44	17,0	21,2
Meslek Lisesi – Ticaret Meslek Lisesi	14	5,4	26,6
Önlisans – Halkla İlişkiler	1	0,4	27,0
Lisans – İktisat	32	12,4	39,4

Tablo 21. (Devamı) Firmaların Finansman Sorumlularının Eğitim Durumu

FİNANS SORUMLUSUNUN EĞİTİM DURUMU	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Yüksek Lisans – İktisat	3	1,2	40,5
Lisans – Makine Mühendisliği	11	4,2	44,8
Lisans - İşletme	56	21,6	66,4
Lisans – Maliye	9	3,5	69,9
Lisans – Sinema TV	1	0,4	70,3
Önlisans - İşletme	2	0,8	71,0
Lisans - Maden Mühendisliği	4	1,5	72,6
Lisans – Kimya Mühendisliği	3	1,2	73,7
Meslek Lisesi – Elektrik	1	0,4	74,1
Yüksek Lisans – Muhasebe	6	2,3	76,4
Yüksek Lisans – İşletme	13	5,0	81,5
Lisans – İnşaat Mühendisliği	3	1,2	82,6
Yüksek Lisans – İnşaat Mühendisliği	3	1,2	83,8
Lisans – Bilgisayar Mühendisliği	1	0,4	84,2

Tablo 21. (Devamı) Firmaların Finansman Sorumlularının Eğitim Durumu

FİNANS SORUMLUSUNUN EĞİTİM DURUMU	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Önlisans – Muhasebe	23	8,9	93,1
Önlisans – İnşaat	1	0,4	93,4
Lisans – Mimarlık	2	0,8	94,2
Önlisans – Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	3	1,2	95,4
Önlisans – Uluslararası Ticaret	1	0,4	95,8
Önlisans – Bilgisayarlı Muhasebe	2	0,8	96,5
Lisans – Bankacılık ve Sigortacılık	2	0,8	97,3
Önlisans – Sigortacılık	1	0,4	97,7
Lisans – Kamu Yönetimi	1	0,4	98,1
Lisans – Uluslararası İlişkiler	1	0,4	98,5
Lisans – Eczacılık	1	0,4	98,8
Lisans – Ziraat Mühendisliği	1	0,4	99,2
Önlisans – Laboratuar	1	0,4	99,6

Tablo 21. (Devamı) Firmaların Finansman Sorumlularının Eğitim Durumu

FİNANS SORUMLUSUNUN EĞİTİM DURUMU	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Lisans - Ekonometri	1	0,4	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 21’de görüldüğü gibi, “**Firmanın finansman sorumlusunun eğitim durumu nedir?**” sorusuna, 11 (%4,2) firma “İlköğretim”, 44 (%17,0) firma “Düz Lise”, 14 (%5,4) firma “Ticaret Meslek Lisesi”, 32 (%12,4) firma “Lisans-İktisat”, 11 (%4,2) firma “Lisans-Makine Mühendisliği”, 56 (%21,6) “Lisans-İşletme”, 13 (%5,0) firma “Yüksek Lisans-İşletme”, 23 (%8,9) firma “Önlisans-Muhasebe” cevabını vermiştir. Diğer firmaların verdikleri yanıtlar ise tabloda görülmektedir.

Firmaların bu soruya verdikleri yanıtlardan, 171 firmanın finansman sorumlusu olarak görevlendirdiği kişilerin finans, ekonomi veya muhasebe ile ilgili eğitim veren bir bölümden mezun kişilerden oluştuğu sonucu çıkmaktadır.

Tablo 22. Firmaların Sermaye Yapıları

SERMAYE YAPILARI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Tamamen Öz Kaynak	170	65,6	65,6
Ağırlıklı Olarak Öz Kaynak	73	28,2	93,8
Ağırlıklı Olarak Yabancı Kaynak	5	1,9	95,8
% 50 Öz Kaynak %50 Yabancı Kaynak	11	4,2	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 22’de görüldüğü gibi, “**Firmanızın sermaye yapısı nedir?**” sorusuna, 170 (%65,6) firma “Tamamen öz kaynak”, 73 (%28,2) firma “Ağırlıklı olarak öz kaynak”, 5 (%1,9) firma “Ağırlıklı olarak yabancı kaynak”, 11 (%4,2) firma “% 50 öz kaynak % 50 yabancı kaynak” cevabını vermiştir.

Firmaların yarısından fazla bir bölümünün (%65,6) sermaye yapılarının tamamen öz kaynaktan oluştuğu görülmektedir. Sermaye yapılarının öz kaynaktan oluşması bu firmalar için kredi maliyetinde avantaj sağlamaktadır.

Tablo 23. Firmaların Banka Kredisi Kullanım Durumları

BANKA KREDİSİ KULLANIMI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	171	66,0	66,0
Hayır	88	34,0	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 23’te görüldüğü gibi, “**Banka kredisi kullanıyor musunuz?**” sorusuna, 171 (%66,0) firma “Evet”, 88 (%34,0) firma “Hayır” cevabını vermiştir.

Verilen yanıtlardan firmaların büyük bir çoğunluğunun banka kredisi kullandığı sonucu çıkmaktadır.

Tablo 24. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası Verme Durumları

NAKİT, MEVDUAT VEYA MEVDUAT SERTİFİKASI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	23	8,9	8,9

Tablo 24. (Devamı) Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Nakit, Mevduat veya Mevduat Sertifikası Verme Durumları

NAKİT, MEVDUAT VEYA MEVDUAT SERTİFİKASI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Hayır	236	91,1	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 24’te görüldüğü gibi, banka kredisi kullanıyorum diye cevap veren firmaların 23’ü banka kredisi karşılığında nakit, mevduat veya mevduat sertifikasını teminat olarak verdiğini ifade etmiştir.

Nakit, mevduat veya mevduat sertifikası Basel II’de standart yöntem çerçevesinde risk azaltıcı unsur olarak değerlendirilmesine rağmen firmaların küçük bir bölümü bu teminatları kullanmaktadırlar.

Tablo 25. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Gayrimenkul İpoteği Verme Durumları

GAYRİMENKUL İPOTEĞİ	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	96	37,1	37,1
Hayır	163	62,9	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 25’te görüldüğü gibi, banka kredisi kullanıyorum diye cevap veren firmaların 96’sı banka kredisi karşılığında gayrimenkul ipoteği verdiğini ifade etmiştir.

Firmaların banka kredileri karşılığında verdikleri teminatları incelediğimizde en çok gayrimenkul ipoteğini kullandıklarını görmekteyiz. Gayrimenkul ipoteği

Basel II’de standart yöntem çerçevesinde bazı şartlar dahilinde risk azaltıcı unsur niteliğine sahiptir.

Tablo 26. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Kefalet Verme Durumları

KEFALET	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	34	13,1	13,1
Hayır	225	86,9	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 26’da görüldüğü gibi, “banka kredisi kullanıyorum” cevabını veren firmaların 34’ü banka kredisi karşılığında kefaleti teminat olarak verdiğini ifade etmiştir.

Ülkemizde yaygın bir kullanıma sahip olan kefalet, Basel II’de standart yöntem çerçevesinde risk azaltıcı bir unsur olarak kabul edilmemektedir. Buna rağmen firmaların 34’ü bu teminatı kullanmaktadırlar.

Tablo 27. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Yatırım Fonu Verme Durumları

YATIRIM FONU	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	7	2,7	2,7
Hayır	252	97,3	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 27’de görüldüğü gibi, “banka kredisi kullanıyorum” cevabını veren firmaların 7’si banka kredisi karşılığında yatırım fonlarını teminat olarak verdiğini ifade etmiştir.

7 firmanın teminat olarak kullandığı yatırım fonları, Basel II’de standart yöntem çerçevesinde risk azaltıcı bir unsur olarak kabul edilmektedir.

Tablo 28. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Gerçek Müşteri Çek ve Senedi Verme Durumları

GERÇEK MÜŞTERİ ÇEK VE SENETLERİ	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	40	15,4	15,4
Hayır	219	84,6	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 28’de görüldüğü gibi, “banka kredisi kullanıyorum” cevabını veren firmaların 40’ı banka kredisi karşılığında gerçek müşteri çek ve senetlerini teminat olarak verdiğini ifade etmiştir.

Gerçek müşteri çek ve senetleri, Basel II’de standart yöntem çerçevesinde risk azaltıcı bir unsur olarak kabul edilmemesine rağmen firmaların 40’ı bu teminatı kullanmaktadırlar. Bu teminat ülkemizde yaygın bir kullanıma sahiptir.

Tablo 29. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Menkul Kıymet Rehni Verme Durumları

MENKUL KIYMET REHNİ	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	7	2,7	2,7
Hayır	252	97,3	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 29’da görüldüğü gibi, “banka kredisi kullanıyorum” cevabını veren firmaların 7’si banka kredisi karşılığında menkul kıymet rehinini teminat olarak verdiğini ifade etmiştir.

Menkul kıymetler, Basel II’de standart yöntem çerçevesinde risk azaltıcı bir teminat olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 30. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında İşletme yada Araç Rehini Verme Durumları

İŞLETME YADA ARAÇ REHNİ	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	52	20,1	20,1
Hayır	207	79,9	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 30’da görüldüğü gibi, “banka kredisi kullanıyorum” cevabını veren firmaların 52’si banka kredisi karşılığında işletme yada araç rehinini verdiklerini ifade etmişlerdir. Fakat bu teminat türü Basel II’de standart yöntem çerçevesinde risk azaltıcı bir unsur olarak değerlendirilmemektedir.

Tablo 31. Firmaların Banka Kredisi Karşılığında Verdikleri Diğer Teminatların Varlığı

DİĞER TEMİNATLAR	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	10	3,9	3,9
Hayır	249	96,1	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 31’de görüldüğü gibi, “banka kredisi kullanıyorum” cevabını veren firmaların 10’u banka kredisi karşılığında seçeneklerin dışında kalan bir teminat verdiklerini ifade etmişlerdir.

Bu on firmadan biri teminat mektubu verdiğini, bir diğeri ise KOSGEB’i teminat olarak gösterdiğini ifade ederken kalan sekiz firma ise diğer teminatın ne olduğunu belirtmemişlerdir.

Tablo 32. Firmaların Basel II Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumları

BASEL II BİLGİSİ	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	81	31,3	31,3
Hayır	178	68,7	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 32’de görüldüğü gibi, “**Basel II hakkında bilginiz var mı?**” sorusuna, 81 (%31,3) firma “Evet”, 178 (%68,7) firma “Hayır” cevabını vermiştir.

Firmaların yarısından fazlasının Basel II’nin henüz ne olduğunu bilmemesi Basel II’ye uyum çalışmaları içerisinde olan ülkemiz açısından çok vahim bir durumdur.

Tablo 33. Firmaların Basel II’ye Uyum Amacıyla “Kredi Riskini Azaltma ve Şirketin Kredibilitesini Artırma Çalışmaları” nın Varlığı

KREDİ RİSKİNİ AZALTMA VE KREDİBİLİTEYİ ARTTIRMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	18	6,9	6,9
Hayır	241	93,1	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 33’te görüldüğü gibi, firmaların 18’i (%6,9’u) Basel II’ye uyum amacıyla, kredi riskini azaltma ve şirketin kredibilitesini artırma çalışmalarını yaptıklarını ifade ederken, 241’i (%93,1’i) ise bu çalışmaları yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 34. Firmaların Basel II’ye Uyum Amacıyla “Departmanlar Bazında Risk Yönetimi Yaklaşımını Oluşturma Çabaları” nın Varlığı

DEPARTMANLAR BAZINDA RİSK YÖNETİMİ YAKLAŞIMI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	2	0,8	0,8
Hayır	257	99,2	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 34’te görüldüğü gibi, firmaların sadece 2’si (%0,8’i) Basel II’ye uyum amacıyla, departmanlar bazında risk yönetimi yaklaşımını oluşturma çalışmaları yaptıklarını ifade ederken, 257’si (%99,2’si) ise bu çalışmaları yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 35. Firmaların Basel II’ye Uyum Amacıyla “Etkin Bir Finansal Yönetim İçin Planlama ve Tahmin Yöntemlerini Kullanma ve Geliştirme Çabaları” nın Varlığı

FİNANSAL YÖNETİM İÇİN PLANLAMA VE TAHMİN YÖNTEMLERİNİ KULLANMA	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	15	5,8	5,8
Hayır	244	94,2	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 35’te görüldüğü gibi, firmaların 15’i (%5,8’i) Basel II’ye uyum amacıyla, etkin bir finansal yönetim için planlama ve tahmin yöntemlerini kullanma

ve geliştirme çalışmalarını yaptıklarını ifade ederken, 244'ü (%94,2'si) ise bu çalışmaları yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 36. Firmaların Basel II'ye Uyum Amacıyla “Derecelendirme Sürecine Katılım İçin Mali Tablolarda Şeffaflık İlkesinin Uygulanması Adına Muhasebe ve Denetim Birimlerine İlişkin Çalışmalar” ının Varlığı

MALİ TABLOLARDA ŞEFFALIK İLKESİNİN UYGULANMASI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet	13	5,0	5,0
Hayır	246	95,0	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 36’da görüldüğü gibi, firmaların 13’ü (%5,0’i) Basel II’ye uyum amacıyla, derecelendirme sürecine katılım için mali tablolarda şeffaflık ilkesinin uygulanması adına muhasebe ve denetim birimlerine ilişkin çalışmaları yaptıklarını ifade ederken, 246’sı (%95,0’i) ise bu çalışmaları yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 37. Basel II Düzenlemelerine Hazırlanmak Üzere Henüz Bir Çalışma Yapmayan Firmalar

BASEL II'YE HAZILIK İÇİN BİR ÇALIŞMA YAPMAYANLAR	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLÂTİF %
Evet, yapılmadı	138	53,3	53,3
Hayır, yapıldı	121	46,7	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 37’de görüldüğü gibi, firmaların 138’i (53,3’ü) Basel II’ye hazırlık amacıyla, henüz bir çalışma yapmamışlardır.

Tablo 38. Basel II Düzenlemelerine Hazırlanmak Üzere Bir Çalışma Yapmayı Düşünmeyen Firmalar

BASEL II İÇİN HAZIRLIK ÇALIŞMASI YAPMAYI DÜŞÜNMEYENLER	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATİF %
Evet, yapılması düşünülmemektedir	87	33,6	33,6
Hayır, yapılması düşünülmektedir	172	66,4	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 38’de görüldüğü gibi, firmaların 87’si (%33,6’sı) Basel II’ye hazırlık amacıyla, bir çalışma yapmayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir.

Firmalara, Basel II düzenlemelerine hazırlanmak üzere gerçekleştirdikleri süreçlerle ilgili sorduğumuz soruya verdikleri yanıtlardan firmaların çoğunun bu alanda bir çalışma yapmadıkları veya yapmayı düşünmedikleri sonucu çıkmıştır.

Tablo 39. Firmaların Basel II’ye Uyum Amacıyla Daha İyi Yönetilmelerine Yönelik Yeniden Yapılandırma (Re-Organizasyon) Çalışmaları Belirleme Durumları

YENİDEN YAPILANDIRMA ÇALIŞMALARI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATİF %
Belirlenmiştir	16	6,2	6,2
Henüz Belirlenmemiştir	142	54,8	61,0

Tablo 39. (Devamı) Firmaların Basel II'ye Uyum Amacıyla Daha İyi Yönetilmelerine Yönelik Yeniden Yapılandırma (Re-Organizasyon) Çalışmaları Belirleme Durumları

YENİDEN YAPILANDIRMA ÇALIŞMALARI	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATİF %
Planlama Aşamasındadır	15	5,8	66,8
Belirlenmesi Düşünülmemektedir	86	33,2	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 39’da görüldüğü gibi, “**Basel II’ye uyum amacıyla, firmanızın daha iyi yönetilmesine yönelik yeniden yapılandırma (re-organizasyon) çalışmaları belirlenmiş midir?**” sorusuna, 16 (%6,2) firma “Belirlenmiştir”, 142 (%54,8) firma “Henüz belirlenmemiştir”, 15 (%5,8) firma “Planlama aşamasındadır”, 86 (%33,2) firma “Belirlenmesi düşünülmemektedir” cevabını vermiştir.

Firmalara, Basel II’ye uyum amacıyla yeniden yapılandırma çalışmaları belirleme durumları ile ilgili sorduğumuz soruya verilen yanıtlardan çoğunun bu alanda henüz bir çalışma belirlemedikleri veya belirlemeyi düşünmedikleri sonucuna varılmaktadır.

Tablo 40. Firmaların Yıllık Cirolarına Göre Sınıfları

YILLIK CİRO	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATİF %
50 Milyon Euro’nun Altında	259	100,0	100,0
50 Milyon Euro’nun Üstünde	0	0	0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 40'ta görüldüğü gibi, **“Firmanız aşağıdaki ciro guruplarından hangisine dahildir?”** sorusuna, 259 (%100,0) firma “50 Milyon Euro’nun Altında” cevabını vermiştir.

Bu soruyu örneklemimize dahil olacak firmaları belirlemek amacıyla sorduk. Bu soruya verilen yanıtlar doğrultusunda da örneklemimize dahil olmayan 50 milyon Euro üstünde yıllık ciroya sahip 5 firmayı eledik.

Tablo 41. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri İl

FİRMANIN BULUNDUĞU İL	FREKANS	YÜZDE	KÜMÜLATİF %
Eskişehir	102	39,4	39,4
Denizli	42	16,2	55,6
Bilecik	12	4,6	60,2
Isparta	20	7,7	68,0
Malatya	41	15,8	83,8
Diyarbakır	21	8,1	91,9
Samsun	21	8,1	100,0
TOPLAM	259	100,0	

Tablo 41’de görüldüğü gibi, **“Firmanız aşağıdaki hangi ilde faaliyet göstermektedir?”** sorusuna, 102 (%39,4) firma “Eskişehir”, 42 (%16,2) firma “Denizli”, 12 (%4,6) firma “Bilecik”, 20 (%7,7) firma “Isparta”, 41 (%15,8) firma “Malatya”, 21 (%8,1) firma “Diyarbakır”, 21 (%8,1) firma “Samsun” cevabını vermiştir.

Bu soruya verilen yanıtlardan örneklemimize en çok Eskişehir ilindeki firmaların dahil olduğunu görmekteyiz.

Tablo 42. Finans Sorumlularının Eğitim Durumlarına Göre Basel II Bilgileri

10. FİRMANIN FİNANSMAN SORUMLUSUNUN EĞİTİM DURUMU NEDİR?	14. BASEL II HAKKINDA BİLGİNİZ VAR MI?		TOPLAM
	EVET	HAYIR	
İlköğretim	0	11	11
Lise	5	39	44
Meslek lisesi-ticaret meslek lisesi	5	9	14
Önlisans-halkla ilişkiler	1	0	1
Lisans-iktisat	17	15	32
Yüksek lisans-iktisat	2	1	3
Lisans-makine mühendisliği	5	6	11
Lisans-işletme	25	31	56
Lisans-maliye	5	4	9
Lisans-sinema TV	0	1	1
Önlisans-işletme	0	2	2
Lisans-maden mühendisi	0	4	4
Lisans-kimya mühendisliği	0	3	3
Meslek lisesi- elektrik	0	1	1
Yüksek lisans- muhassebe	0	6	6
Yüksek lisans- işletme	6	7	13
Lisans-inşaat mühendisliği	0	3	3
Yüksek lisans- inşaat mühendisliği	0	3	3
Lisans-bilgisayar mühendisliği	0	1	1
Önlisans-muhassebe	4	19	23
Önlisans-inşaat	0	1	1
Lisans-mimarlık	2	0	2
Önlisans-çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri	1	2	3

Tablo 42. (Devamı) Finans Sorumlularının Eğitim Durumlarına Göre Basel II Bilgileri

10. FİRMANIN FİNANSMAN SORUMLUSUNUN EĞİTİM DURUMU NEDİR?	14. BASEL II HAKKINDA BİLGİNİZ VAR MI?		TOPLAM
	EVET	HAYIR	
Önlisans-uluslararası ticaret	0	1	1
Önlisans-bilgisayarlı muhasebe	0	2	2
Lisans-bankacılık ve sigortacılık	0	2	2
Önlisans-sigortacılık	0	1	1
Lisans-kamu yönetimi	1	0	1
Lisans-uluslararası ilişkiler	1	0	1
Lisans-eczacı	0	1	1
Lisans-ziraat mühendisliği	0	1	1
Önlisans-laboratuvar	0	1	1
Lisans-ekonometri	1	0	1
TOPLAM	81	178	259

Tablo 42’de görüldüğü gibi, anketimizi cevaplayan ilköğretim düzeyindeki finansman sorumlularının tümü Basel II hakkında bir bilgiye sahip olmadıklarını, düz lise mezunu olan 44 kişiden 5’i, ticaret meslek lisesi mezunu olan 14 kişiden 5’i, lisans-iktisat mezunu olan 32 kişiden 17’si, lisans-işletme mezunu olan 56 kişiden 25’i, önlisans-muhasebe mezunu olan 23 kişiden 4’ü Basel II hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir.

Bu çapraz tablodan, anketimizi yanıtlayan firmalar arasından Basel II hakkında en çok bilgisi olanların, finansman sorumlularının işletme lisans bölümü mezunları olduğu görülmektedir.

Tablo 43. Finans Sorumlularının Eğitim Düzeylerine Göre Finansal Danışmanlardan Faydalanma Durumları

10. FİRMANIN FİNANSMAN SORUMLUSUNUN EĞİTİM DURUMU NEDİR?	9. FİNANSAL DANIŞMANLARDAN FAYDALANIYOR MUSUNUZ?		TOPLAM
	EVET	HAYIR	
İlköğretim	8	3	11
Lise	30	14	44
Meslek lisesi-ticaret meslek lisesi	11	3	14
Önlisans-halkla ilişkiler	0	1	1
Lisans-iktisat	23	9	32
Yüksek lisans-iktisat	2	1	3
Lisans-makine mühendisliği	9	2	11
Lisans-işletme	43	13	56
Lisans-maliye	8	1	9
Lisans-sinema TV	1	0	1
Önlisans-işletme	2	0	2
Lisans-maden mühendisi	4	0	4
Lisans-kimya mühendisliği	3	0	3
Meslek lisesi-elektrik	1	0	1
Yüksek lisans-muhasebe	5	1	6
Yüksek lisans-işletme	10	3	13
Lisans-inşaat mühendisliği	3	0	3
Yüksek lisans- inşaat mühendisliği	0	3	3
Lisans-bilgisayar mühendisliği	1	0	1
Önlisans-muhasebe	19	4	23
Önlisans-inşaat	1	0	1
Lisans-mimarlık	1	1	2

Tablo 43. (Devamı) Finans Sorumlularının Eğitim Düzeylerine Göre Finansal Danışmanlardan Faydalanma Durumları

10. FİRMANIN FİNANSMAN SORUMLUSUNUN EĞİTİM DURUMU NEDİR?	9. FİNANSAL DANIŞMANLARDAN FAYDALANIYOR MUSUNUZ?		TOPLAM
	EVET	HAYIR	
Önlisans-çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri	3	0	3
Önlisans-uluslararası ticaret	1	0	1
Önlisans-bilgisayarlı muhasebe	2	0	2
Lisans-bankacılık ve sigortacılık	2	0	2
Önlisans-sigortacılık	1	0	1
Lisans-kamu yönetimi	1	0	1
Lisans-uluslararası ilişkiler	1	0	1
Lisans-eczacı	1	0	1
Lisans-ziraat mühendisliği	1	0	1
Önlisans-laboratuvar	1	0	1
Lisans-ekonometri	1	0	1
TOPLAM	200	59	259

Tablo 43'te görüldüğü gibi, anketimizi cevaplayan ilköğretim düzeyindeki 11 finansman sorumlusundan 8'i, düz lise mezunu olan 44 kişiden 30'u, ticaret meslek lisesi mezunu olan 14 kişiden 11'i, lisans-iktisat mezunu olan 32 kişiden 23'ü, lisans-makine mühendisliği mezunu olan 11 kişiden 9'u, lisans-işletme mezunu olan 56 kişiden 43'ü, lisans-maliye mezunu olan 9 kişiden 8'i, yüksek lisans-işletme mezunu olan 13 kişiden 10'u, önlisans-muhasebe mezunu olan 23 kişiden 19'u finansal danışmanlardan faydalandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu çapraz tablodan, anketimizi yanıtlayan firmalar arasından en çok finans sorumluları işletme lisans bölümü mezunu olanların finansal danışmanlardan faydalandığı görülmektedir.

Tablo 44. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri İl'e Göre Basel II Bilgileri

18. FİRMANIZ AŞAĞIDAKİ HANGİ İLDE FAALİYET GÖSTERMEKTEDİR?	14. BASEL II HAKKINDA BİLGİNİZ VAR MI?		TOPLAM
	EVET	HAYIR	
Eskişehir	23	79	102
Denizli	19	23	42
Bilecik	2	10	12
Isparta	8	12	20
Malatya	19	22	41
Diyarbakır	4	17	21
Samsun	6	15	21
TOPLAM	81	178	259

Tablo 44'te görüldüğü gibi, anketimizi cevaplayan 102 Eskişehir firmasından 23'ü, 42 Denizli firmasından 19'u, 12 Bilecik firmasından 2'si, 20 Isparta firmasından 8'i, 41 Malatya firmasından 19'u, 21 Diyarbakır firmasından 4'ü, 21 Samsun firmasından 6'sı Basel II hakkında bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 45. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri İl'e Göre Bir Derece Notuna Sahip Olma Durumları

18. FİRMANIZ AŞAĞIDAKİ HANGİ İLDE FAALİYET GÖSTERMEKTEDİR?	5. FİRMANIZ BİR DERECELENDİRME NOTUNA SAHİP MİDİR?		TOPLAM
	EVET	HAYIR	
Eskişehir	27	75	102
Denizli	9	33	42
Bilecik	0	12	12
Isparta	1	19	20
Malatya	1	40	41
Diyarbakır	5	16	21
Samsun	4	17	21
TOPLAM	47	212	259

Tablo 45'te görüldüğü gibi, anketimizi cevaplayan 102 Eskişehir firmasından 27'si, 42 Denizli firmasından 9'u, 20 Isparta firmasından 1'i, 41 Malatya firmasından

1'i, 21 Diyarbakır firmasından 5'i, 21 Samsun firmasından 4'ü bir derecelendirme notuna sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Anketimizi yanıtlayan Bilecik firmalarının tümü ise bir derecelendirme notuna sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 46. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri Sektöre Göre Bir Derece Notuna Sahip Olma Durumları

AŞAĞIDAKİ SEKTÖRLERİN HANGİSİNDE FAALİYET GÖSTERMEKTESİNİZ?	FİRMANIZ BİR DERECELENDİRME NOTUNA SAHİP MİDİR?		TOPLAM
	EVET	HAYIR	
Bilişim Teknolojisi	1	6	7
Gıda, içki ve Tütün Sanayi	3	8	11
Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayi	7	25	32
Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	7	31	38
Kâğıt, Kâğıt ürünleri ve Basım Sanayi	2	16	18
Kimya-Petrol, Kömür, Kauçuk ve Plastik Ürünleri Sanayi	3	16	19
Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	3	21	24
Metal Ana Sanayi	0	11	11
Metal Eşya-Makine ve Teçhizat, Ulaşım Araçları, İlmi ve Mesleki Ölçme Aletleri Sanayi	6	22	28
Diğer İmalat Sanayi	4	24	28
Hizmet	10	17	27
Ticaret	1	15	16
TOPLAM	47	212	259

Tablo 46’da görüldüğü gibi, anketimizi cevaplayan 7 bilişim teknolojisi sektörü firmasından 1’i, 11 gıda, içki ve tütün sanayi firmasından 3’ü, 32 dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi firmasından 7’si, 38 orman ürünleri ve mobilya sanayi firmasından 7’si, 18 kağıt, kağıt ürünleri ve basım sanayi firmasından 2’si, 19 kimya-petrol, kömür, kauçuk ve plastik ürünleri 3’ü, 24 taş ve toprağa dayalı sanayi firmasından 3’ü, 28 metal eşya-makine ve teçhizat, ulaşım araçları, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayi firmasından 6’sı, 28 diğer imalat sanayi firmasından 4’ü, 27 hizmet firmasından 10’u ve 16 ticaret firmasından 1’i bir derecelendirme notuna sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Anketimizi yanıtlayan metal ana sanayi firmalarının tümü ise bir derecelendirme notuna sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Anketimizi yanıtlayan firmalar arasından en çok hizmet sektöründe faaliyet gösterenlerin bir derece notuna sahip olduklarını görmekteyiz.

Tablo 47. Firmaların Faaliyet Gösterdikleri İl’e Göre Yeniden Yapılandırma (Re-Organizasyon) Durumları

18. FİRMANIZ AŞAĞIDAKİ HANGİ İLDE FAALİYET GÖSTERMEKTEDİR?	16. BASEL II’YE UYUM AMACIYLA, FİRMANIZIN DAHA İYİ YÖNETİLMESİNE YÖNELİK YENİDEN YAPILANDIRMA (RE-ORG.) ÇALIŞMALARI BELİRLENMİŞ MİDİR?				T O P L A M
	Belirlenmiştir	Henüz belirlenmemiştir	Planlama aşamasındadır	Belirlenmesi düşünülmemektedir	
Eskişehir	7	76	5	14	102
Denizli	6	23	2	11	42
Bilecik	0	1	0	11	12
Isparta	1	8	3	8	20
Malatya	0	11	3	27	41
Diyarbakır	1	9	2	9	21
Samsun	1	14	0	6	21
TOPLAM	16	142	15	86	259

Tablo 47’de görüldüğü gibi, “Firmanız aşağıdaki hangi ilde faaliyet göstermektedir?” sorusu ile “Basel II’ye uyum amacıyla, firmanızın daha iyi yönetilmesine yönelik yeniden yapılandırma (re-organizasyon) çalışmaları belirlenmiş midir?” soruları karşılaştırıldığında anketimizi cevaplayan;

- 102 Eskişehir firmasından 7’si “Belirlenmiştir”, 76’sı “Henüz belirlenmemiştir”, 5’i “Planlama aşamasındadır”, 14’ü “Belirlenmesi düşünülmemektedir”,

- 42 Denizli firmasından 6'sı "Belirlenmiştir", 23'ü "Henüz belirlenmemiştir", 2'si "Planlama aşamasındadır", 11'i "Belirlenmesi düşünülmemektedir",
- 12 Bilecik firmasından 0'ı "Belirlenmiştir", 1'i "Henüz belirlenmemiştir", 0'ı "Planlama aşamasındadır", 11'i "Belirlenmesi düşünülmemektedir",
- 20 Isparta firmasından 1'i "Belirlenmiştir", 8'i "Henüz belirlenmemiştir", 3'ü "Planlama aşamasındadır", 8'i "Belirlenmesi düşünülmemektedir",
- 41 Malatya firmasından 0'ı "Belirlenmiştir", 11'i "Henüz belirlenmemiştir", 3'ü "Planlama aşamasındadır", 27'si "Belirlenmesi düşünülmemektedir",
- 21 Samsun firmasından 1'i "Belirlenmiştir", 14'ü "Henüz belirlenmemiştir", 0'ı "Planlama aşamasındadır", 6'sı "Belirlenmesi düşünülmemektedir" cevabını vermişlerdir.

Tablo 48. Firmanın Sermaye Yapısına Göre Banka Kredisi Kullanım Durumu

11. FİRMANIZIN SERMAYE YAPISI NEDİR?	12. BANKA KREDİSİ KULLANIYOR MUSUNUZ?		TOPLAM
	EVET	HAYIR	
Tamamen öz kaynak	93	77	170
Ağırlıklı olarak öz kaynak	65	8	73
Ağırlıklı olarak yabancı kaynak	4	1	5
% 50 öz kaynak % 50 yabancı kaynak	9	2	11
TOPLAM	171	88	259

Tablo 48'de görüldüğü gibi, sermaye yapısı tamamen öz kaynaktan oluşan 170 firmanın 93'ü, sermaye yapısı ağırlıklı olarak öz kaynaktan oluşan 73 firmanın 65'i, sermaye yapısı ağırlıklı olarak yabancı kaynaktan oluşan 5 firmanın 4'ü, sermaye yapısı % 50 öz kaynak % 50 yabancı kaynaktan oluşan 11 firmanın 9'u banka kredisi kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Bu çapraz tablo sonucunda en çok banka kredisi kullanan firmaların, sermaye yapısı tamamen öz kaynaktan oluşan firmalar olduğu görülmektedir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Birçok gelişmiş ülkede uygulanmakta olan Basel II, AB'ne girmek isteyen ülkemiz için de uygulanması gerekli bir bankacılık sistemi standardıdır. Bu standartlar bütünü bankaları olduğu kadar onun müşterisi konumundaki firmaları da etkileyecektir. KOBİ'ler Basel II standartlarından büyük işletmelere nazaran daha çok etkileneceklerdir. Çünkü KOBİ'ler başta gerek sermaye yapılarının güçsüzlüğü gerekse kurumsallaşma kültürünün yeterli olmayışı gibi nedenlerden dolayı birtakım nitel ve nicel yetersizlikleri kendilerinde barındırmaktadırlar. Ülkemizdeki işletmelerin %99'unun KOBİ niteliğinde firmalar olduğu düşünülürse bu durumun ne kadar önemli olduğu anlaşılabacaktır.

Ülkemizde Basel II ilk başta basit yöntem olan standart yöntemle uygulamaya girecektir. Standart yöntemde firmalar nicel ve nitel verilerinin incelenmesi sonucu bağımsız derecelendirme kuruluşlarınca derecelendirileceklerdir. Derecelendirme sonucu firmalar risklilikleri oranında kredi maliyetine tabi olacaklardır. Bankalar da doğal olarak riski düşük firmalara kredi vermek isteyecektir. Çünkü riski düşük firma sayesinde banka daha az sermaye tutacaktır. Böylece riskliliği yüksek firmaya kredi vermesi sonucu oluşacak atıl fonlarını getiriden mahrum bırakmak zorunda kalmayacaktır. İleri yöntem olan içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlar ise birtakım veri istatistiklerini gerektirdiği ve karmaşıklığı nedeniyle geçiş aşamasında uygulanması mümkün değildir. Gerekli veri setlerinin oluşması için en az 5 yıl gerekmektedir. İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarda derece notunu banka belirlemektedir.

Eskişehir, Denizli, Bilecik, Isparta, Malatya, Diyarbakır ve Samsun illerindeki organizelerde faal durumda olan firmalar arasında bulunan 259 firmaya yaptığımız anketimize verilen yanıtlar doğrultusunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

- Firmaların özellikle, orman ürünleri ve mobilya sanayi (%14,7) ile dokuma, giyim eşyası ve deri sanayinde (%12,4) yoğunlaştıkları görülmektedir.

- Hazine Müsteşarlığı'nın tanımına göre, anketimizi cevaplayan firmaların %37,1'i çok küçük ölçekli, %46,3'ü küçük ölçekli, %16,6'sı orta ölçekli işletmelerdir. Fakat Basel II'nin ülkemizde uygulanmaya başlaması ile firmaların yıllık satış ciroları esas alınacaktır. Buna göre yıllık ciroları 50 milyon Euro'nun altında olan firmalar KOBİ olarak, üstünde olan firmalar ise büyük işletme olarak nitelendirileceklerdir.
- Firmaların %42,9'unun mali tablolarının uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu olduğunu ifade etmesi olumlu bir gelişmedir. Ayrıca %13,5'i de bunun için gerekli çalışmaları yapmakta olduklarını ifade etmişlerdir.

Firmaların uluslararası standartlarda mali tablolar üretmelerinin yanında gelir tablolarının, bilânçolarının vb. mali tablolarının şeffaf ve güvenilir olması da önemlidir. Kayıt dışılığın çok yüksek oranlarda olduğu ülkemiz için şeffaflığı sağlamak elbette çok zor olacaktır.

Bunların yanısıra firmaların düzenli olarak iç ve dış denetimlerini yaptırmaları gerekmektedir. Anketimize katılan firmaların %61'i iç denetim birimine sahip olduğunu, %23,6'sı da bağımsız dış denetim yaptırdığını ifade etmiştir.

- Anketimize katılan firmaların sadece %24,7'sinin risk yönetimi bölümü olduğunu gördük. Bu durum bankalar için olduğu kadar KOBİ'ler için risk yönetimini zorunlu hale getiren Basel II standartlarına uygun olmayan bir durumdur.
- Firmaların bir kısmının finans sorumlularını bu alanda bilgi sahibi kişilerden seçmedikleri gözlemlenmiştir. Oysa ki firmaların nicel bilgilerinin yanında nitel bilgileri de derecelendirmede önemli olacağı için işletmeler, konularında uzman kişileri istihdam etmek konusunda daha duyarlı davranmak zorunda kalacaklardır.

Ayrıca KOBİ'lerin Basel II neticesinde banka kredileri temininde yüksek faiz oranlarıyla karşı karşıya kalacak olmaları nedeniyle alternatif finansman

kaynaklarından yararlanmaları önem kazanacaktır. Bu da bünyelerinde bu konularda bilgiye sahip kişileri istihdam etmelerini önemli hale getirecektir.

Firmaların bunun yanında finansal danışmanlardan da yararlanmaları gerekmektedir. Bu soruya aldığımız yanıt ise firmaların %77,2'sinin finansal danışmanlardan yararlandıkları şeklinde olmuştur. En çok faydalandıkları danışmanlar; muhasebeci/mali müşavir ve bankacılarıdır.

- Firmaların %65,6'sının sermaye yapısı tamamen öz kaynaktan, %28,2'sinin sermaye yapısı ağırlıklı olarak öz kaynaktan, %1,9'unun sermaye yapısı ağırlıklı olarak yabancı kaynaktan ve %11'inin sermaye yapısı ise %50 yabancı %50 öz kaynaktan oluşmaktadır. Firmaların öz kaynaklarının yüksek oluşu Basel II'de onlar için bir avantajdır. Sermaye yetersizliği sıkıntısı yaşayan firmaların ise bu sorunlarını gidermeleri ve gerekirse şirket birleşmesi yoluna giderek bu sorunlarını ortadan kaldırmaları gerekmektedir. Sermaye yetersizliğini gideren işletmeler kredi risk ağırlıklarının düşürmüş olacak ve dolayısıyla daha düşük maliyetle banka kredisi temin edebileceklerdir.
- Firmaların kredi maliyetlerini düşürebilmeleri için teminat yapılarını Basel II'ye uygun hale getirmeleri konusu önemlidir. Ülkemizde çoğunlukla müşteri çek ve senetleri, ortak ve grup şirketi kefaleti ile gayrimenkul ipotekleri teminat olarak gösterilmektedir, fakat gayrimenkul ipoteği dışında kalan bu teminatlar Basel II'de risk azaltıcı unsur olarak değerlendirilmemektedirler. Gayrimenkul ipoteğinin teminat olarak kabulü ise bazı şartlara bağlanmıştır. Anketimize katılan firmalardan banka kredisi karşılığında teminat olarak gerçek müşteri çek ve senetlerini, kefaleti ve teminat mektubunu verenler Basel II'de sıkıntı yaşacaklardır. Bu nedenle firmaların bir an önce yeni teminat yapısına ayak uydurmaları gerekmektedir.
- Firmaların %68,7'si Basel II hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Kendileri için bu denli önem taşıyan Basel II sürecinden KOBİ'lerin haberdar olmamaları düşündürücüdür.

Bunun yanında firmaların %58,3'ü de derecelendirme hakkında bilgi sahibi olmadıklarını, %81,9'da bir derece notuna sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Bu durumda kamu otoritelerinin daha duyarlı davranıp KOBİ'leri bilgilendirmek adına sık sık Basel II toplantıları düzenlemeleri ve en önemlisi öncelikle bu toplantılara katılımı sağlamaya çalışmaları gerekmektedir.

- Firmalara Basel II'ye hazırlanmak üzere hangi süreçleri gerçekleştirdiniz diye sorduğumuz da firmaların büyük bir çoğunluğunun henüz bir çalışma yapmadığı (%53,3) veya firmanın bu konuda çalışma yapmayı düşünmediğini (%33,6) gördük.
- Sürekli değişen şartlara ayak uydurabilmek adına ve Basel II'ye uyum açısından önem taşıyan yeniden yapılandırma (re-organizasyon) çalışmalarını firmaların %54,8'i belirlemediklerini, %33,2'si de belirlemeyi düşünmediklerini, %5,8'i çalışmalarının planlanma aşamasında olduğunu ve sadece %6,2'sinin bu çalışmaları belirlediklerini gördük.
- Anketimizi cevaplayan firmaların faaliyet gösterdikleri sektörler göre bir derece notuna sahip olma durumları üzerine yaptığımız çapraz tabloda hizmet sektöründe faaliyet gösteren 27 firmanın 10'unun, dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi sektöründe faaliyet gösteren 32 firmanın 7'sinin ve orman ürünleri ve mobilya sanayi sektöründe faaliyet gösteren 38 firmanın 7'sinin bir derecelendirme notuna sahip olduklarını gördük.

Ülkemizde Basel II uygulanmaya başladığında ilk önce basit yöntem olan standart yöntem kullanılırsa firmaların bağımsız dış derecelendirme kuruluşları tarafından aldıkları notlar geçerli olacaktır, fakat uygulamaya içsel derecelendirmeye dayalı yöntemlerle başlanırsa (ki bu küçük bir ihtimal), o zaman firmalar bankalar tarafından aldıkları bu notlar ile kredi temin edeceklerdir.

- Firmanın sermaye yapısına göre banka kredisi kullanım durumu üzerine yaptığımız çapraz tablo sonucunda sermaye yapısı ağırlıklı olarak öz kaynaktan oluşan 73 firmanın 65'inin banka kredisi kullandıklarını gördük.

KOBİ'lerin finansman kaynağı olarak banka kredilerini kullanmaya devam edebilmeleri için bir an önce tüm faaliyetlerini tamamıyla kayıt altına almaları; uluslararası mali tablolar hazırlayabilmek için çalışmalara başlamaları; kredi, likidite ve kur risklerine karşı durabilmeleri için firmada risk yönetimi bölümü oluşturmaları ve kurumsallaşmayı firmaları için bir amaç haline getirmeleri gerekmektedir. En önemlisi risk azaltıcı unsur olarak Basel II standartlarına uygun teminatları bulundurmaya gayret etmelidirler. Sermayesi yetersiz olan firmalar ise daha rahat kredi alabilmek için sermayelerini artırmaya çalışmalıdırlar.

Yıllık cirosu 50 milyon Euro'dan az olan KOBİ niteliğindeki firmaların çoğunun risk yönetim birimlerinin olmayışı, dış denetim yaptırmamaları ve Basel II standartlarına uyum amacıyla herhangi bir çalışma yürütme konusundaki yetersizlikleri nedeniyle Basel II standartlarına hazır olmadıkları söylenebilir. Ayrıca, Basel II standartlarına göre risk azaltıcı unsur olarak kabul edilen teminatlar konusunda halen sorun yaşayan firmaların oluşu ve en önemlisi Basel II standartlarının ne olduğu konusunda hiçbir bilgiye sahip olmayan firmaların varlığı KOBİ'lerin Basel II standartları için hazır olmadıkları sonucunu desteklemektedir. Bu nedenlerden ötürü KOBİ'lerin şu durumları itibariyle Basel II standartlarına geçiş sırasında sorun yaşayacakları görülmektedir.

Basel II standartlarının ne olduğunu halen bilmediğini ifade eden firmaların, Basel II standartlarına hazırlanmaları mümkün olmayacağından burada bazı kurumlara görevler düşmektedir. TOBB, BDDK, TBB, KOSGEB ve yerel odaların Basel II standartları hakkında bilinçlendirme toplantılarına katılım sağladıkları bilinmektedir. Fakat önemli olan nokta bu toplantılara KOBİ'lerin katılımını sağlamak ve bunun için de toplantıların varlığı konusunda onlara gerekli duyuruların zamanında yapılmasıdır. Her banka kendisi ile çalışan KOBİ'leri bilgilendirmeli ve Basel II standartlarına uyumlarını sağlayabilmek adına kendilerine bir yol haritası çizmelerine yardımcı olmalıdır. Devletimizin de kayıt dışılığın önüne geçebilmek

adına vergi aflarına son vermesi ve vergi indirimlerine gitmesi, denetimi artırması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akgemci, T. (2001). **“KOBİ’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler”**, KOSGEB, Ankara.

Ankara Ticaret Odası, (2007). **Basel II ‘KOBİ’lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi’**”, Yorum Basın Yayın, Ankara.

Aksel, K. (2002). **“Yeni Basel Anlaşması-Basel II”**, Active Bankacılık ve Finans Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 23, ss. 46-55.

Aksoy, T. (2005). **“Basel I-II Sermaye Yeterliliği Uzlaşmaları Işığında Bilanço Varlıklarında Risk-Bazlı Ağırlıklandırma ve Risk Odaklı Kredi Fiyatlamasının Çok Yönlü Etkilerine Yönelik Bir İnceleme”**, Üçüncü Sektör Kooperatifçilik Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık 2005, Sayı:150 ss. 31-51, Nergiz Matbaası, Ankara.

Aksoy, T. (2005). **“Basel II: Temel Düzenlemeler, Etkiler ve Ülkemize Yönelik Öneriler”**, Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Bülteni, Yıl:15, Sayı:162, Eylül-Ekim 2005, <http://www.asmmmo.org.tr/inc/Blten162.pdf>, 09.03.2009.

Aktaş, R. (ty). **“KOBİ Finansmanı”**, <http://raktas.etu.edu.tr/doc/Kobifinansmani.pdf>, 26.06.2009.

Alkin, K. ve Okay, E. (2008). **“Türkiye’de KOBİ’lerin Basel II’ye Uyum Süreci ve Öneriler”**, İstanbul Ticaret Odası, Yayın no: 2008–4, İstanbul.

Alp, A. (2005). **“KOBİ’ler Basel II’yi Öğreniyor”**, Ekonomik Forum Dergisi, Ekim 2005, ss. 58-60.

Altıntaş, M. A. (2006). **“5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Basel I ve Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankacılık”**, Turhan Kitabevi, 2006.

Altuğ, O. (1994). **“Kayıtdışı Ekonomi”**, İstanbul.

Aras, G. (2006). **“Basel II Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri”**, Ege Basım, İstanbul.

Aras, G. (tya). **“Basel II Bankacılık Düzenlemelerinin Ekonomiye ve Reel Sektöre Yansımaları”**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey_tr_ceo_Basel2BankacilikDuzenlemeleri_060707.pdf, 09.01.2009.

Aras, G. (tyb). **“Basel II Sürecinde KOBİ’ler İçin Yol Haritası”**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey_tr_ceo_Basel2Kobiler_250707.pdf, 09.01.2009.

Arıkan, Y. (2006). **“Kayıt Dışı Ekonomi İle Mücadele Aynı Zamanda Siyasi Bağımsızlık, Demokrasi ve Sosyal Barışımızın Devamı Açısından da İvedilikle Yerine Getirilmesi Gereken Bir Görevdir”**, Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat-Mart 2006, Yıl: 16, Sayı: 74, ss. 11–18.

Ata, H. A. ve Uğurlu, M. (2006). **“Küresel Rekabet Ortamında Basel II’nin KOBİ’lere Etkilerinin Analizi”**, 5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi: Küreselleşme ve İşletmeler, 15–17 Haziran 2006, Tokat.

Ata, H. A., Gür A., F. ve Ruşen Çelik, K. (2008). **“KOBİ Finansmanında Basel II Uygulamalarının Olası Etkileri: Gaziantep’te Bir Uygulama”**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2008, Sayı: 40, ss. 185-199.

Aydın, E. V. (2007). **“Basel II Standartları ve KOBİ’lere Etkileri”**, MÜSİAD, İstanbul.

Aydoğmuşoğlu, K. B. (2007). “**Basel II Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı’nın Küçük ve Orta Bklkteki İşletme Kredilerine Etkileri**”, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mert Ural.

Aytulun, A. “**Basel II**”, <http://www.tmud.org.tr/download/BaselIIKriterleri.ppt>, 10.02.2009.

Badanur, B. (2006). “**KOBİ’lerin Ev devi: Basel II**”, Araştırma ve Meslekleri Geliştirme Müdürlüğü, 2006 Nisan, http://www.izto.org.tr/NR/rdonlyres/7475BDA1-95B7-4855-B351-9ADCE4362AFE/6658/Kobi_bbudanur.pdf, 09.03.2009.

Bandırma İktisadi Araştırmalar Enstitüsü, (2007). “**Basel II Uygulamaları ve KOBİ’ler**”, Yayın No: BK – 3/2007.

Bank For International Settlements, (tya). “**BIS History-Overview**”, <http://www.bis.org/about/history.htm>, 04.03.2009.

Bank For International Settlements, (tyb). “**History of the Basel Committee and its Membership**”, <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>, 10.06.2009.

Basel Committee On Banking Supervision, (1999). “**A New Capital Adequacy Framework**”, <http://www.bis.org/publ/bcbs50.pdf?noframes=1>, 21.11.2008.

Başar, M. (2007). “**Basel II Düzenlemeleri ve KOBİ’ler**”, Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

BDDK, (2004). “**Basel II Sayısal Etki alışması (QIS-TR) Değerlendirme Raporu**”, Aralık 2004, <http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Basel-II/1254QIS-TR.pdf>, 10.05.2009.

BDDK, (2005). “**10 Soruda Yeni Basel Sermaye Uzlaşısı (Basel-II)**”, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/125010_Soruda_Basel-II.pdf, 17.02.2009.

BDDK, (2007). **“25.07.2007 Tarihli Basın Açıklaması”**, http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/351625_07_2007turkce.pdf, 10.05.2009.

BDDK, (2008). **“Basel II Uygulamasının Ertelenmesine İlişkin 25 Haziran 2008 Tarihli Basın Açıklaması”**, http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Duyurular/Basin_Aciklamalari/497725_06_08.pdf, 10.05.2009.

BDDK, (ty). **“Basel II: KOBİ’lerin Yeni Kredi ve Finansman Kriterleri”**, <http://www.tbb.org.tr/turkce/konferans/riskbasel/bddk.doc>, 13.10.2008.

Biçen Yılmaz, H. ve Selimoğlu E. (2008). **“Bursa İlinde Faaliyet Gösteren KOBİ’lerin Basel II Kriterlerine Yaklaşımı”**, <http://kutuphane.uludag.edu.tr/~sbmyo/08-sosyalce/emlhby-9.html>, 13.10.2008.

Biçen Yılmaz, H. (ty). **“Basel II ve KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri”**, Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika E-Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 1, ss. 1–18, http://www.paradoks.org/makale/yil3_sayi1/hbyilmaz31.pdf, 08.01.2009.

Bilgin, T. (2005). **“Basel II’ye Geçiş Yol Haritasına İlişkin BDDK Başkanı Sayın Tefrik Bilgin’in 30.05.2005 Tarihli Konuşma Metni”**, http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Basel-II/1323baskan_sunum.pdf, 12.05.2009.

Ceylan, A. (2003). **“Finansal Teknikler”**, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.

Claessens, S., Krahnen J. ve Lang, W. W., (2005). **“The Basel II Reform and Retail Credit Markets”**, Journal of Services Research, no: 28:1/2/3 ss.5-13, <http://proquest.umi.com/pqdweb?index=6&did=929619291&SrchMode=3&sid=4&>

Fmt=6&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1248012888
&clientId=41947&aid=1, 09.06.2009.

Cornford, A. (2005). **“The Global Implementation Of Basel II: Prospects and Outstanding Problems”**, ss.1-27, <http://www.g24.org/cornfor2.pdf>, 08.07.2009.

Çabukel, R. (2006). **“Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Riski Yönetimi ve Basel II Uygulaması”**, Doktora Tezi, Prof. Dr. Kamil Büyükmirza.

Çelik, İ. (2007). **“Basel II Bağlamında KOBİ’lerin Finansman Sorunları: Tekstil Sektöründe Bir Uygulama”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Şeref Kalaycı.

Dağ, K. (2008). **“Türk Bankacılığında Basel II Kriterleri Çerçevesinde Risk Yönetimi”**, Yüksek Lisans Projesi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yücel Ayırıcı.

Deloitte, (2007). **“Basel II Düzenlemeleri ve Şirketlerin Uyum Süreci”**, http://www.deloitte.org/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_DA_Basel-II-duzenlemeleri_070507.pdf, 09.01.2009.

Dilek, A. (2007). **“Basel II’nin KOBİ Kredileri Üzerindeki Etkileri”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Yıldız Akbulut.

European Comission, (2005). **“How To Deal With The New Rating Culture ‘A practical quide to loan financing for small and medium-sized enterprises’”**,http://ec.europa.eu/enterprise/newsroom/cf/document.cfm?action=display&doc_id=1219&userservice_id=1&request.id=0, 05.02.2009.

Filiz, M. (2007). **“Uluslararası Bankaların Düzenlenmesine Yönelik Yeni Bir Uygulama Olarak Basel II ve Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi”**, Akdeniz İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 13, ss. 200-211.

Gözbaşı, O. (2003). **“Kobi’lerin Finansman Sorunlarının Çözümüne Yönelik Finansal Destekler ve Finansman Teknikleri İle İlgili Bir Araştırma”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. İ. Hakkı Sönmez.

Günay, M. M. (2005). **“Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Finansmanında Alternatif Yaklaşımların Analizi”**, Doktora Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Erhan Birgili.

Gürdamar, O. (2007). **“Basel II Uygulamaları Çerçevesinde KOBİ’lere Alternatif Finansman Modeli Önerisi ‘Birleşme ve Satınalmalar’ ”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Fevzi Er.

Halkbank, (2000). **“Dünya’da ve Türkiye’de KOBİ Tanımları”**, <http://www.halkbank.gov.tr>.

Hassu, H. (2007). **“Basel II Standartları ve İSO Sıralamasındaki Kayseri Firmalarının Bakış Açılarının Değerlendirilmesi”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet Doğan.

Himino, R. (2004). **“Basel II – Towards a New Common Language”**, BIS Quarterly Review, ss. 41-49, http://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt0409e.pdf, 28.03.2009.

IMF, (1998). **“Report Of The Working Group On Transparency And Accountability”**, <http://www.imf.org/external/np/g22/taarep.pdf>, 07.07.2009.

Jacobson, T., Linde J. ve Roszbach, K. (2005). **“Credit Risk Versus Capital Requirements Under Basel II: Are SME Loans and Retail Credit Really Different?”**, Journal of Financial Services Research, Sayı:28:1/2/3, ss. 43-75.

Katırcıoğlu, H. (2006). **“Basel II Standartlarına Göre Ticari Bankalarda Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Dr. Sadiye Oktay.

Kaya, S. (2007). **“Her Yönüyle Dış Ticaret”**, Ce-Ka Yayınları, Ankara.

KobiEfor, (2007). **“Her Şey Şeffaf Olacak”**, http://www.Kobi-efor.com.tr/haber_detay.asp?id=2073, 15.02.2009.

KobiFinans, (tya). **“KOBİ’lerin Türkiye Ekonomisindeki Gücü”**, http://www.Kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/02020503/9790, 31.12.2008.

KobiFinans, (tyb). **“KOBİ’lerin Derecelendirilmesi ve Derecelendirme Notunun Etkisi”**, http://www.Kobifinans.com.tr/tr/bilgi_merkezi/02020503/9794, 31.12.2008.

Kocabıyık, F. (2007). **“Basel II Kriterleri Çerçevesinde Türk Bankacılık Sistemine Genel Bir Bakış”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Murat Kıyılar.

Kostak, F. **“KOBİ’ler Basel II’ye Hazır mı?”**, <http://www.Kobitek.com/article.php?id=21>, 13.10.2008.

Kömürcü, A. (2007). **“Basel II Çerçevesinde Standart Yöntem Açısından Derecelendirme Sistemi ve Bir Uygulama”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Beyhan Marşap.

Kurumsal Vizyon, (2006). **“Basel II Yeni Sermaye Uzlaşısı Uygulama Esasları ve Reel Sektöre Etkileri”**, http://www.vizyonymm.com.tr/turkce/vizyon/sirku/dosyalar/2006_Mevzuat_-36.doc, 13.10.2008.

Kutlu, H. A. ve Demirci, S. (2008). **“Kapsamlı Bir Risk Yönetimi Düzenlemesi: Basel II ve KOBİ’lere Muhtemel Etkileri”**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim 2008, Sayı:40, ss. 200-212.

Oktaý, E. ve Alptekin, G. (2002). **“Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri”**, 21. Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 03-04 Ocak 2002, Doğu Akdeniz Üniversitesi, KKTC.

Oktaý, S. (2006). **“Basel II Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri”**, Toplantı Sonuç Raporu, Aras, G. **“Basel II Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri”**, Ege Basım, İstanbul.

Özer, S. (2007). **“Basel II Çerçevesinde Derecelendirme Modellerinin Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Uygulanabilirliği”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Ömer Faruk Çolak.

Özince, E. (2005). **“Finansal İstikrar, Basel II ve Bankalar Açısından Etkileri”**, Bankacılar Dergisi, Haziran 2005, Sayı: 53, ss. 18-22.

Resmi Gazete, (2005). **“Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik”**, 18.11.2005 tarih ve 25997 sayılı resmi gazete.

Resmi Gazete, (2006). **“Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik”**, 01 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı resmi gazete, http://www.alomaliye.com/kasim_06/bankalarin_ic_sistemleri.htm, 10.04.2009.

Rime, B. (2005). **“Will Basel II Lead to a Specialization of Unsophisticated Banks on High-Risk Borrowers?”**, International Finance, no:8:1, ss.29-55, <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118711575/PDFSTART>, 28.05.2009.

Sakarya, Ş. ve Kara, S. (2008). **“Türkiye’de Basel II Sürecinin Gelişimi ve Balıkesir’deki İşletmeler Tarafından Algılanması Üzerine Bir Araştırma”**, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı:38, ss. 95-112.

Salcı, Y. (2007). **“Basel II, Derecelendirme Sistemi ve Türkiye’de KOBİ’ler Üzerine Bir Uygulama”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Targan Ünal.

Sezer, H., Savaş, M., Kılıç, Ö., Murat, A., Akça, N., Şimşek, A., Özark, O., Uzuner, H., Okat, C., Tura, Z., Kabadayı, M. N., (2006). **“Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”**, Bankacılar Dergisi, Sayı:58, ss. 3-62.

SPK, (2009). **“Derecelendirme Faaliyetiyle Yetkili Kuruluşlar”**, <http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=6&pid=10&subid=1>, 23.08.2009.

Staffs of the International Monetary Fund and the Word Bank, (2005). **“Implementation of Basel II-Implications for the Word Bank and the Imf”**, <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2005/072205.htm>, 28.06.2009.

Şenay, E. (1986-1987). **“Finansal Kiralama”**, Tarihsel ve Güncel Ekonomide Diyalog Dergisi, Aralık 1986-Ocak 1987, Sayı:28-29, ss. 52.

Tanaka, M. (2003). **“The Macroeconomic Implications of the New Basel Accord”**, CESifo Economics Studies, Vol: 49,2/2003, ss. 217-232, <http://cesifo.oxfordjournals.org/cgi/reprint/49/2/217>, 07.06.2009.

Tanyıldız, H. (2007). **“Türk Bankacılık Sisteminde Basel II Kriterleri Çerçevesinde Risk Yönetimi”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Adem Çabuk.

TBB, (2002). **“Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi”**, Özet Sunum, Ekim 2002, [http://www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/Basel%20Komite%20Yeni%20Sermaye%20Yeterliliği%20Düzenlemesi\(Ekim%202002\).doc](http://www.tbb.org.tr/turkce/arastirmalar/Basel%20Komite%20Yeni%20Sermaye%20Yeterliliği%20Düzenlemesi(Ekim%202002).doc), 28.02.2009.

TBB, (2004). **“Bankaların Risk Yönetimi Çalışmaları Hakkında Değerlendirme”**, <http://www.tbb.org.tr/turkce/basle/Riskanket.pdf>, 25.06.2009.

Temel, H. (2006). **“Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Öğr. Gör. Dr. Sadiye Oktay.

Temizel, F. (2007). **“Basel II Perspektifinde Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımlarının Kredi Fiyatlamasına Potansiyel Etkisi”**, TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt: 20 Sayı: 6, Cilt: 21 Sayı: 1, ss. 46-60, http://www.tuhis.org.tr/dergi/cilt20_21sayi6-1/cilt20_21_sayi6-1_bolum3.pdf, 15.02.2009.

Thaker, J. K. (2004). **“Implementing Basel II: Impact on Emerging Economies”**, ss.1-17, Word Count: 2510 (Main Body And Executive Summary) <http://www.crisil.com/crisilyoungthoughtleaders2004/dissertations/JaydeepKThakerNMIMSBaselII.pdf>, 08.05.2009.

Tüzün, H. C. **“Basel II Kriterleri ve Stratejik Yönetim”**, http://www.kalder.org/genel/izmir/Cahide_Tuzun.htm, 13.10.2008.

Uz, R., Pekak, B., Akbaş, U., Öner, O., Özateşler, A., Dalgıç, S. R., Erdem, N., Önemci, M. ve Yücel, S. (2007). **“Risk Yönetimi ve Basel II’nin KOBİ’lere Etkileri”**, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 238.

Weder, B. ve Wedow, M. (2002). **“Will Basel II Affect International Capital Flows to Emerging Markets?”**, OECD Development Centre Technical Papers, no:199, ss.1-39, <http://titania.sourceoecd.org/vl=9215151/cl=21/nw=1/rpsv/cgi-bin/wppdf?file=5lgsjhvj78hg.pdf>, 22.04.2009.

Yayla, M. ve Türker Kaya, Y. (2005). **“Basel II Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci”**, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1272calismaraporu_2005_3.pdf, 17.02.2009.

Yılmaz, E. (2006). **“Türk Bankacılık Sektörünün Sermaye Yeterliliği ve Basel Standartları”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Birgül Sopacı ve Yrd. Doç. Dr. Hasan Eken.

Yörük, N. (2007). **“Basel II Standartları’nın KOBİ’ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması”**, Cilt:22, Sayı:2, ss. 221-238.

Yüksel, A. (2005). **“Basel II’nin KOBİ Kredilerine Muhtemel Etkileri”**, http://www.bddk.org.tr/turkce/Basel-II/1275Basel_II_SME.pdf, 17.02.2009.

Zafer, D. (2007). **“Basel II’nin KOBİ’lerin Finansal Yapıları Üzerindeki Muhtemel Etkileri”**, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Yakup Selvi.

Ek-1. Araştırmada Kullanılan Anket

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN (KOBİ'LERİN) BASEL II STANDARTLARINA HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ

Ankette toplanacak veriler, ülkemizdeki KOBİ'lerin Basel II standartları hakkındaki hazırlık düzeylerini ölçmek amacıyla planlanmış akademik bir çalışmadır. Her bilimsel çalışmada olduğu gibi, veriler gizlilik ilkesine uygun olarak istatistiksel yöntemlerle, eğitim alanına bir katkı yapabilmek için irdelenecektir. Göstermiş olduğunuz ilgiye şimdiden teşekkür ederiz.

Osmangazi Üniversitesi İşletme Tezli
Yüksek Lisans Öğrencisi
HÜLYA TUKAÇ

1. Aşağıdaki sektörlerin hangisinde faaliyet göstermektedir?

- a) Bilişim Teknoloji
- b) Gıda, İçki ve Tütün Sanayi
- c) Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayi
- d) Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi
- e) Kağıt, Kağıt ürünleri ve Basım Sanayi
- f) Kimya-Petrol, Kömür, Kauçuk ve Plastik Ürünleri Sanayi
- g) Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi
- h) Metal Ana Sanayi
- i) Metal Eşya-Makine ve Teçhizat, Ulaşım Araçları, İlmi ve Mesleki Ölçme Aletleri Sanayi
- j) Diğer İmalat Sanayi
- k) Hizmet
- l) Ticaret

2. Firmanızda kaç kişi çalışmaktadır?

- a) 1-9
- b) 10-49
- c) 50-250
- d) 251 ve üstü

3. Firmanızın mali tabloları uluslararası muhasebe standartlarına uyumlu mudur?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Hayır, fakat bunun için gerekli çalışmaları yapmaktayız.
- d) Fikrim yok

4. Derecelendirme hakkında bilginiz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

5. Firmanız bir derecelendirme notuna sahip midir?

- a) Evet
- b) Hayır

6. Risk yönetimi bölümünüz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

7. Firmanızda iç denetim birimi var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

8. Firmanıza Bağımsız Dış Denetim yapılıyor mu?

- a) Evet
- b) Hayır

9. Finansal danışmanlardan faydalaniyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

Cevabınız evet ise aşağıdakilerin hangisi/hangilerinden faydalaniyorsanız o seçeneğe (x) işareti koyunuz.

	Evet	Hayır
Muhasebeci/Mali Müşavir		
Vergi Elemanları		
Eğitim ve Danışmanlık Firması		
Sanayi ve Ticaret Odalarında Çalışanlar		
Bankacılar		
Üniversiteliler		
Diğer		

10. Firmanın finansman sorumlusunun eğitim durumu nedir?

- a) İlköğretim
- b) Lise
- c) Meslek lisesi (Bölümü belirtiniz.....)
- d) Önlisans (Bölümü belirtiniz.....)
- e) Lisans (Bölümü belirtiniz.....)
- f) Yüksek lisans (Bölümü belirtiniz.....)
- g) Doktora (Bölümü belirtiniz.....)
- h) Özel mesleki eğitim (Bölümü belirtiniz.....)

11. Firmanızın sermaye yapısı nedir?

- a) Tamamen öz kaynak
- b) Ağırlıklı olarak öz kaynak
- c) Ağırlıklı olarak yabancı kaynak
- d) % 50 özkaynak % 50 yabancı kaynak

12. Banka kredisi kullanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

13. Banka kredileri karşılığında hangi teminatı/teminatları vermektedir?

- a) Nakit, mevduat veya mevduat sertifikası
- b) Gayrimenkul ipotegi
- c) Kefalet
- d) Yatırım fonları
- e) Gerçek müşteri çek ve senetleri
- f) Menkul kıymet rehni
- g) İşletme ya da araç rehni
- h) Diğer.....
- i) Banka kredisi kullanmıyoruz.

14. Basel II hakkında bilginiz var mı?

- a) Evet
- b) Hayır

15. Firmanız, “Basel II” düzenlemelerine hazırlanmak üzere aşağıdaki süreçlerden hangisini/hangilerini gerçekleştirmiştir?

- a) Kredi riskini azaltma ve şirketin kredibilitesini artırma çalışmaları
- b) Departmanlar bazında risk yönetimi yaklaşımını oluşturma çalışmaları
- c) Etkin bir finansal yönetim için planlama ve tahmin yöntemlerini kullanma ve geliştirme çalışmaları
- d) Derecelendirme sürecine katılım için mali tablolarda şeffaflık ilkesinin uygulanması adına muhasebe ve denetim birimlerine ilişkin çalışmalar
- e) Henüz bir çalışma yapılmamıştır
- f) Firmamız bu konuda bir çalışma yapılmasını düşünmemektedir.

16. Basel II’ye uyum amacıyla, firmanızın daha iyi yönetilmesine yönelik yeniden yapılandırma (re-organizasyon) çalışmaları belirlenmiş midir?

- a) Belirlenmiştir
- b) Henüz belirlenmemiştir
- c) Planlama aşamasındadır
- d) Belirlenmesi düşünülmemektedir

17. Firmanız aşağıdaki ciro gruplarından hangisine dahildir?

- a) Yıllık ciromuz 50 Milyon Euro'nun altındadır.
- b) Yıllık ciromuz 50 Milyon Euro'nun üstündedir.

18. Firmanız aşağıdaki hangi ilde faaliyet göstermektedir?

- a) Eskişehir
- b) Denizli
- c) Bilecik
- d) Isparta
- e) Malatya
- f) Diyarbakır
- g) Samsun